www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article /Araştırma Makalesi

Transfer Of Childhood Perception From The West To The Turkic World: Tevfik Fikret As A Cultural Bridge

Batı'dan Türk Dünyasına Çocukluk Algısının Aktarımı: Tevfik Fikret'in Köprü Rolü

Zeynep Kösteloğlu*

Abstract: This study aims to examine Tevfik Fikret's perception of childhood within the context of literary and cultural interactions between Western literature and the Turkic world. The primary premise of the research is that Fikret's conception of childhood is not merely an individual aesthetic choice, but rather a multi-layered construct shaped by Western intellectual and pedagogical influences and subsequently reproduced across different Turkic literary traditions. In this respect, the study focuses on Fikret's works, particularly "Şermin" and his poems dedicated to Haluk, in order to analyze how childhood is represented and transformed in his poetic discourse. The research is conducted within the framework of comparative literature, employing Gérard Genette's concept of hypertextuality and Pierre Bourdieu's theory of the literary field as its main theoretical foundations. Accordingly, the study examines both Western literary sources—such as François Coppée, Victor Hugo, and indirectly Rousseau—and selected examples from Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Uzbek, and Balkan Turkic children's literature. The findings reveal that Fikret reconstructs the theme of childhood by transforming Western literary models into a pedagogical and ideological framework, which is then reinterpreted and diversified across the Turkic world. Rather than representing a linear process of influence, the transmission of childhood perception emerges as a dynamic and multi-layered mechanism of cultural circulation and transformation. In conclusion, Tevfik Fikret can be regarded not merely as a recipient of Western literary influence, but as a central intermediary figure who reshapes and disseminates the discourse of childhood across different literary fields, thus functioning as a cultural bridge between the West and the Turkic world.

Keywords: Comparative Literature, Tevfik Fikret, childhood perception, children's literature, hypertextuality, cultural transfer, Turkic World.

Öz: Bu çalışma, Tevfik Fikret'in çocuk ve çocukluk algısını Batı edebiyatı ile Türk dünyası arasındaki kültürel ve edebî etkileşim bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel hareket noktası, Fikret'in çocukluk tasavvurunun yalnızca bireysel bir estetik tercih olmadığı, aksine Batı kaynaklı düşünsel ve pedagojik etkilerle şekillenerek Türk dünyasında yeniden üretilen çok katmanlı bir yapı oluşturduğu varsayımıdır. Bu

* Asst. Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Comparative Literature
Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü
ORCID https://orcid.org/0000-0002-0753-1811
zkosteloglu@ogu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Kösteloğlu, Z. (2026) Transfer of childhood perception from the west to the Turkic world: Tevfik Fikret as a cultural bridge / Batı'dan Türk dünyasına çocukluk algısının aktarımı: Tevfik Fikret'in köprü rolü. *Turkish Studies - Language and Literature*, *21*(Ö1), 1651-1700. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94166
Received/Geliş: 29 April/Nisan 2026
Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026
Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026
Checked by plagiarism software

CC BY NC

doğrultuda araştırma, Fikret'in özellikle "Şermin" kitabı ve Halûk'a yönelik şiirleri üzerinden çocukluk temsilini analiz etmeyi ve bu temsilin François Coppée, Victor Hugo ve dolaylı olarak Rousseau gibi Batılı düşünürlerle kurduğu ilişkiyi ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma, karşılaştırmalı edebiyat yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilmiş; Gérard Genette'in hipertextualite kuramı ile Pierre Bourdieu'nün edebî alan yaklaşımı kuramsal temel olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda hem Batı edebiyatı metinleri hem de Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek ve Balkan Türk çocuk edebiyatından seçme örnekler incelenmiştir. Yapılan analizler, Fikret'in çocukluk anlayışının Batı'dan devralınan tematik unsurları pedagojik ve ideolojik bir çerçevede yeniden yapılandırdığını ve bu modelin Türk dünyasında farklı biçimlerde yeniden üretildiğini göstermektedir. Elde edilen bulgular, çocukluk algısının doğrusal bir etkilenme sürecinden ziyade, çok katmanlı bir dönüşüm ve kültürel dolaşım mekanizması içinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Tevfik Fikret, Batı ile Türk Dünyası arasında yalnızca bir aktarıcı değil; çocukluk söylemini dönüştüren ve farklı edebî alanlarda yeniden üretilmesini sağlayan kurucu bir köprü figür olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Karşılaştırmalı Edebiyat, Tevfik Fikret, çocukluk algısı, çocuk edebiyatı, hipertextualite, kültürel aktarım, Türk dünyası.

Structured Abstract:

This study examines Tevfik Fikret's conception of childhood and youth within the framework of literary interaction between Western literature and the Turkic world. Although previous studies on Fikret have extensively discussed his relationship with Westernisation, modernisation, and French literature, the transformation and circulation of his discourse of childhood across different Turkic literary fields have received limited scholarly attention. Existing approaches have generally interpreted literary relations through influence-based models, focusing primarily on the direction of transmission from Western literature to Turkish literature. However, such perspectives often overlook the active role of literary figures in transforming, adapting, and reconstructing received cultural models. Addressing this gap, the present study proposes that Tevfik Fikret should not be regarded merely as a recipient of Western literary influence. Instead, he functions both as a cultural bridge enabling the circulation of Western representations of childhood and as a cultural mediator who reconstructs these representations according to the intellectual, pedagogical, and ideological conditions of Turkish modernisation. The primary purpose of the study is to investigate how Fikret transforms the childhood models represented in the works of François Coppée and Victor Hugo and how this reconstructed model is subsequently transmitted and reinterpreted within Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Uzbek, and Balkan Turkic children's literature. In this context, childhood is approached not only as a literary theme but also as a conceptual field associated with education, social responsibility, modernisation, and the construction of the future individual.

The theoretical foundation of this research is based on Gérard Genette's theory of hypertextuality and Pierre Bourdieu's theory of the literary field. These two approaches are employed together in order to move beyond traditional influence studies and analyse literary relations as processes of transformation, reinterpretation, and cultural circulation. Genette's concept of hypertextuality provides a methodological framework for examining how a later literary text transforms an earlier one rather than merely imitating it. According to this perspective, literary interaction does not occur through passive borrowing; instead, previous texts are recontextualised and acquire new meanings within different historical and cultural environments. In this study, selected works by François Coppée and Victor Hugo are considered hypotextual sources, whereas Fikret's poems are interpreted as hypertexts that reshape these Western models. Bourdieu's concepts of literary field, habitus, and symbolic capital further contribute to the analysis by demonstrating that literary production is closely related to cultural positions, intellectual transformations, and social structures. From this perspective, Fikret's engagement with Western literature represents not only an aesthetic preference but also a process of converting cultural capital into symbolic value within the Turkish literary field. Through the combination of these theoretical perspectives, the study evaluates childhood discourse as a cultural construct that travels across literary systems while continuously acquiring new ideological and social functions.

This study adopts a qualitative comparative literary analysis method. The research corpus consists primarily of Tevfik Fikret's Şermin, his Halûk-centred poems, and selected works by François Coppée and Victor Hugo that focus on childhood, education, social inequality, and the future of humanity. The analysis follows three interconnected stages. In the first stage, thematic and discursive relationships between Western literary representations of childhood and Fikret's poetry are identified. François Coppée's La Nourrice and Le Petit Épicier are comparatively examined alongside Fikret's Hasta Çocuk and Halûk'un Bayramı, while Victor Hugo's representations of childhood, fatherhood, and future-orientated human ideals are analysed in relation to Fikret's Yavrucuğa, Halûk'un Vedâ'ı, Halûk'un Âmentüsü, and Promete.

In the second stage, these textual relationships are evaluated through Genette's hypertextuality theory in order to reveal processes of transformation, adaptation, and ideological reconstruction. In the third stage, examples from Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Uzbek, and Balkan Turkic children's literature are examined through Bourdieu's literary field theory to determine how Fikret's model of childhood was reproduced and transformed in different cultural contexts. This methodological approach makes it possible to analyse literary interaction not as a linear process of influence but as a complex mechanism of cultural mediation.

The findings reveal that Tevfik Fikret's relationship with Western literature cannot be explained through a direct influence model. The comparison with François Coppée demonstrates that although both poets focus on childhood, poverty, and social sensitivity, they assign different functions to the child figure. Coppée often represents childhood as a space where social inequalities, suffering, and vulnerability become visible. His poetic perspective is mainly based on observation and emotional representation. Fikret, however, transforms this model into an ethical and pedagogical discourse. In Hasta Çocuk, the theme of illness does not

conclude with tragedy but is redirected toward hope and emotional recovery. Similarly, in Halûk'un Bayramı, the representation of the disadvantaged child becomes a call for moral responsibility and social awareness. Therefore, Fikret does not reproduce Coppée's childhood imagery; he reconstructs it according to the social ideals of modernisation. The relationship between Victor Hugo and Fikret demonstrates another level of transformation. Hugo generally associates childhood with innocence, emotional renewal, memory, and the future of humanity. Fikret adopts this idealised perception but transforms the child into an active subject responsible for intellectual and social progress. In Halûk'un Vedâ'ı, Halûk'un Âmentüsü, and Promete, youth becomes a symbol of science, enlightenment, universal values, and modernisation. The analysis further demonstrates that Fikret's transformed childhood discourse extends beyond Turkish literature and circulates throughout the Turkic world. In Azerbaijani literature, this model is reconstructed through education, national consciousness, and collective progress. In Kazakh and Kyrgyz literary contexts, childhood becomes associated with moral development, social responsibility, and collective identity. Uzbek and Balkan Turkic examples similarly reinterpret childhood within their own cultural and historical frameworks. These findings indicate that Fikret's role should not be limited to cultural transmission. He operates as a transformative mediator who reshapes Western literary models and enables their reinterpretation within different literary fields.

The study concludes that Tevfik Fikret occupies a significant position in the transformation of modern childhood discourse between Western literature and the Turkic world. His literary contribution cannot be understood through a one-directional model of influence because he does not simply transfer Western ideas; rather, he reconstructs them by integrating ethical, educational, and ideological dimensions. By demonstrating Fikret's function as both a cultural bridge and a mediator, this study contributes to comparative literature by offering an alternative perspective on intercultural literary relations. Instead of approaching literary interaction through concepts such as imitation or borrowing, the research emphasises transformation, adaptation, and cultural circulation. The findings suggest that future studies on children's literature and comparative literary history may benefit from examining how concepts such as childhood, education, and modern identity travel across different cultures and are reshaped within new literary environments.

Keywords: comparative literature, Tevfik Fikret, childhood perception, children's literature, hypertextuality, cultural transfer, Turkic world, literary field.

:ملخص منظم

تتناول هذه الدراسة مفهوم تفيك فكريت للطفولة والشباب في إطار التفاعل الأدبي بين الأدب الغربي والعالم التركي. ورغم أن الدراسات السابقة حول فكريت ناقشت باستفاضة علاقته بالتغريب والتحديث والأدب الفرنسي، إلا أن تحول خطابه حول الطفولة وانتشاره عبر مختلف الحقول الأدبية التركية لم يحظَ باهتمام أكاديمي كافٍ. وقد فسرت المناهج الحالية عمومًا العلاقات الأدبية من خلال نماذج قائمة على التأثير، مع التركيز بشكل أساسي على اتجاه الانتقال من الأدب الغربي إلى الأدب التركي. ومع ذلك، غالبًا ما تتجاهل مثل هذه المنظورات الدور النشط للشخصيات الأدبية في تحويل النماذج الثقافية المستوردة وتكييفها وإعادة بنائها. وسعيًا لسد هذه الفجوة، تقترح الدراسة الحالية ألا يُنظر إلى توفيق فكريت كمجرد متلقي للتأثير الأدبي الغربي. بل إنه يعمل كجسر ثقافي يتيح انتشار التصورات الغربية للطفولة، وكوسيط ثقافي يعيد بناء هذه التصورات وفقًا للظروف الفكرية والتربوية والأيديولوجية لعملية التحديث التركية. ويتمثل الهدف الأساسي للدراسة في استكشاف الكيفية التي يحوّل بها فكريت نماذج الطفولة الممثلة في أعمال فرانسوا كوبيه وفيكتور هوغو، وكيف يتم لاحقًا نقل هذا النموذج المعاد بناؤه وإعادة تفسيره ضمن أدب الأطفال التركي في أذربيجان وكازاخستان وقيرغيزستان وأوزبكستان والبلقان. وفي هذا السياق، يتم تناول الطفولة ليس فقط .كموضوع أدبي، بل أيضًا كمجال مفاهيمي مرتبط بالتعليم والمسؤولية الاجتماعية والتحديث وبناء الفرد المستقبلي

ويستند الأساس النظري لهذا البحث إلى نظرية «النص التشعبي» لـ جيرار جينيت ونظرية «المجال الأدبي» لـ بيير بورديو. يتم استخدام هذين النهجين معًا من أجل تجاوز دراسات التأثير التقليدية وتحليل العلاقات الأدبية باعتبارها عمليات تحويل وإعادة تفسير وتداول ثقافي. يوفر مفهوم «التنسيق النصي الفائق» الذي طرحه جينيت إطارًا منهجيًّا لدراسة كيفية قيام النص الأدبي اللاحق بتحويل النص السابق بدلاً من مجرد تقليده. وفقًا لهذه المنظور، لا يحدث التفاعل الأدبي من خلال الاقتباس السلبي؛ بل يتم إعادة وضع النصوص السابقة في سياق جديد وتكتسب معاني جديدة ضمن بيئات تاريخية وثقافية مختلفة. في هذه الدراسة، تُعتبر أعمال مختارة لفرانسوا كوبي وفيكتور هوغو مصادر نصية أساسية، في حين تُفسَّر قصائد فيكريت على أنها نصوص فائقة تعيد تشكيل هذه النماذج الغربية. وتساهم مفاهيم بورديو الخاصة بالمجال ،الأدبي، والهابيتوس، ورأس المال الرمزي في التحليل بشكل أكبر من خلال إثبات أن الإنتاج الأدبي يرتبط ارتباطًا وثيقًا بالمواقف الثقافية والتحولات الفكرية، والهياكل الاجتماعية. من هذا المنظور، لا يمثل تفاعل فيكريت مع الأدب الغربي مجرد تفضيل جمالي فحسب، بل يمثل أيضًا عملية تحويل رأس المال الثقافي إلى قيمة رمزية داخل الحقل الأدبي التركي. ومن خلال الجمع بين هذه المنظورات النظرية، تُقيّم الدراسة .خطاب الطفولة باعتباره بناءً ثقافيًّا ينتقل عبر الأنظمة الأدبية بينما يكتسب باستمرار وظائف أيديولوجية واجتماعية جديدة

تتبنى هذه الدراسة منهج التحليل الأدبي المقارن النوعي. ويتألف مادة البحث بشكل أساسي من رواية «شيرمين» لتفك فكرت، وقصائده التي تركز على شخصية «هالوك»، وأعمال مختارة لفرانسوا كوبيه وفيكتور هوغو تركز على الطفولة، والتعليم، والتفاوت الاجتماعي، ومستقبل البشرية. ويتبع التحليل ثلاث مراحل مترابطة. في المرحلة الأولى، يتم تحديد العلاقات الموضوعية والخطابية بين التمثيلات الأدبية الغربية

«Hasta Çocuk» لفرانسوا كوبيه مقارنةً بقصيدتي «Le Petit Épicier»و «La Nourrice» للطفولة وشعر فكرت. يتم فحص روايتي لفيكريت، بينما تُحلَّل تمثيلات فيكتور هوغو للطفولة والأبوة والمُثُل الإنسانية الموجهة نحو المستقبل في ضوء «Halûk'un Bayramı»و «Promete»، «Halûk'un Âmentüsü»و «Halûk'un Vedâ'ı»و «Yavrucuğa» قصائد فيكريت.

لجينيت، بهدف الكشف (hypertextuality) «في المرحلة الثانية، يتم تقييم هذه العلاقات النصية من خلال نظرية «الفرط النصي عن عمليات التحول والتكييف وإعادة البناء الأيديولوجي. وفي المرحلة الثالثة، يتم دراسة أمثلة من أدب الأطفال الأذربيجاني والكازاخي والقرغيزي والأوزبكي والتركي البلقاني من خلال نظرية «المجال الأدبي» لبورديو، لتحديد كيفية إعادة إنتاج نموذج الطفولة لدى فيكريت وتحويله في سياقات ثقافية مختلفة. يتيح هذا النهج المنهجي تحليل التفاعل الأدبي ليس كعملية تأثير خطية، بل كآلية معقدة للوساطة الثقافية.

تكشف النتائج أن علاقة توفيق فكريت بالأدب الغربي لا يمكن تفسيرها من خلال نموذج التأثير المباشر. وتُظهر المقارنة مع فرانسوا كوبي أنه على الرغم من تركيز كلا الشاعرين على الطفولة والفقر والحساسية الاجتماعية، إلا أنهما يمنحان شخصية الطفل وظائف مختلفة غالبًا ما يصور كوبيه الطفولة كفضاء تتجلى فيه التفاوتات الاجتماعية والمعاناة والضعف. ويستند منظوره الشعري بشكل أساسي إلى الملاحظة لا ينتهي موضوع المرض «Hasta Çocuk»، والتصوير العاطفي. أما فكريت، فيحول هذا النموذج إلى خطاب أخلاقي وتربوي. ففي قصيدة يصبح تصوير الطفل المحروم دعوةً إلى «Halûk'un Bayramı» بمأساة، بل يُوجه نحو الأمل والتعافي العاطفي. وبالمثل، في قصيدة المسؤولية الأخلاقية والوعي الاجتماعي. لذلك، لا يكتفي فكرت بإعادة إنتاج صور الطفولة التي رسمها كوبيه؛ بل يعيد بنائها وفقًا للمُثُل الاجتماعية للتحديث. وتُظهر العلاقة بين فيكتور هوجو وفكرت مستوى آخر من التحول. فهوجو يربط الطفولة عمومًا بالبراءة، والتجديد العاطفي، والذاكرة «Halûk'un» ومستقبل البشرية. ويتبنى فكرت هذا التصور المثالي، لكنه يحول الطفل إلى فاعل نشط مسؤول عن التقدم الفكري والاجتماعي. في يصبح الشباب رمزًا للعلم والتنوير والقيم العالمية والتحديث. ويُظهر التحليل أيضًا «Promete»، «Halûk'un Âmentüsü»و «Halûk'un Vedâ'ı» أن خطاب الطفولة المتحول لدى فيكريت يتجاوز حدود الأدب التركي وينتشر في جميع أنحاء العالم التركي. وفي الأدب الأذربيجاني، يُعاد بناء هذا النموذج من خلال التعليم والوعي القومي والتقدم الجماعي. وفي السياقات الأدبية الكازاخستانية والقرغيزية، ترتبط الطفولة بالتنمية الأخلاقية والمسؤولية الاجتماعية والهوية الجماعية. وبالمثل، تعيد الأمثلة الأوزبكية والتركية البلقانية تفسير الطفولة ضمن أطرها الثقافية والتاريخية الخاصة. تشير هذه النتائج إلى أن دور فكرت لا ينبغي أن يقتصر على نقل الثقافة. فهو يعمل كوسيط تحويلي يعيد تشكيل النماذج الأدبية الغربية ويمكّن من إعادة تفسيرها ضمن مجالات أدبية مختلفة.

وتخلص الدراسة إلى أن توفيق فكريت يحتل مكانة مهمة في تحول الخطاب الحديث حول الطفولة بين الأدب الغربي والعالم التركي. ولا يمكن فهم مساهمته الأدبية من خلال نموذج تأثير أحادي الاتجاه، لأنه لا يكتفي بنقل الأفكار الغربية فحسب؛ بل يعيد صياغتها من خلال دمج الأبعاد الأخلاقية والتعليمية والأيديولوجية. من خلال إظهار دور فكريت كجسر ثقافي ووسيط في آن واحد، تساهم هذه الدراسة في مجال الأدب المقارن من خلال تقديم منظور بديل للعلاقات الأدبية بين الثقافات. وبدلاً من تناول التفاعل الأدبي من خلال مفاهيم مثل التقليد أو الاقتباس، تركز الدراسة على التحول والتكييف والتداول الثقافي. تشير النتائج إلى أن الدراسات المستقبلية حول أدب الأطفال وتاريخ الأدب المقارن قد تستفيد من دراسة كيفية انتقال مفاهيم مثل الطفولة والتعليم والهوية الحديثة عبر الثقافات المختلفة وإعادة تشكيلها ضمن بيئات أدبية جديدة.

الكلمات المفتاحية: الأدب المقارن، توفيق فكريت، تصور الطفولة، أدب الأطفال، النص التشعبي، الانتقال الثقافي، العالم التركي، المجال الأدبي.

Résumé Structuré:

Cette étude examine la conception de l'enfance et de la jeunesse chez Tevfik Fikret dans le cadre des interactions littéraires entre la littérature occidentale et le monde turcophone. Bien que les études antérieures consacrées à Fikret aient largement abordé ses rapports avec l'occidentalisation, la modernisation et la littérature française, la transformation et la diffusion de son discours sur l'enfance à travers les différents champs littéraires turcophones n'ont fait l'objet que d'une attention limitée de la part des chercheurs. Les approches existantes ont généralement interprété les relations littéraires à travers des modèles fondés sur l'influence, en se concentrant principalement sur le sens de la transmission de la littérature occidentale vers la littérature turque. Cependant, ces perspectives négligent souvent le rôle actif des figures littéraires dans la transformation, l'adaptation et la reconstruction des modèles culturels reçus. Pour combler cette lacune, la présente étude propose de ne pas considérer Tevfik Fikret comme un simple destinataire de l'influence littéraire occidentale. Au contraire, il fait office à la fois de pont culturel permettant la circulation des représentations occidentales de l'enfance et de médiateur culturel qui reconstruit ces représentations en fonction des conditions intellectuelles, pédagogiques et idéologiques de la modernisation turque. L'objectif principal de cette étude est d'examiner comment Fikret transforme les modèles d'enfance représentés dans les œuvres de François Coppée et de Victor Hugo, et comment ce modèle reconstruit est ensuite transmis et réinterprété au sein de la littérature enfantine turque d'Azerbaïdjan, du Kazakhstan, du Kirghizistan, d'Ouzbékistan et des Balkans. Dans ce contexte, l'enfance est abordée non seulement comme un thème littéraire, mais aussi comme un champ conceptuel associé à l'éducation, à la responsabilité sociale, à la modernisation et à la construction de l'individu futur.

Le fondement théorique de cette recherche repose sur la théorie de l'hypertextualité de Gérard Genette et la théorie du champ littéraire de Pierre Bourdieu. Ces deux approches sont combinées afin de dépasser les études d'influence traditionnelles et d'analyser les relations littéraires comme des processus de transformation, de réinterprétation et de circulation culturelle. Le concept d'hypertextualité de Genette fournit un cadre méthodologique permettant d'examiner comment un texte littéraire postérieur transforme un texte antérieur plutôt que de se contenter de l'imiter. Selon cette perspective, l'interaction littéraire ne se produit pas par le biais d'emprunts passifs ; au contraire, les textes antérieurs sont recontextualisés et acquièrent de nouvelles significations au sein d'environnements historiques et culturels différents. Dans cette étude, certaines œuvres de François Coppée et de Victor Hugo sont considérées comme des sources hypotextuelles, tandis que les poèmes de Fikret sont interprétés comme des hypertextes qui remodèlent ces modèles occidentaux. Les concepts de Bourdieu relatifs au champ littéraire, à l'habitus et au capital symbolique enrichissent encore l'analyse en démontrant que la production littéraire est étroitement liée aux positions culturelles, aux transformations intellectuelles et aux structures sociales. Dans cette perspective, l'engagement de Fikret envers la littérature occidentale représente non seulement une préférence esthétique, mais aussi un processus de conversion du capital culturel en valeur symbolique au sein du champ littéraire turc. En combinant ces perspectives théoriques, l'étude évalue le discours sur l'enfance comme une construction culturelle qui traverse les systèmes littéraires tout en acquérant continuellement de nouvelles fonctions idéologiques et sociales.

Cette étude adopte une méthode d'analyse littéraire comparative qualitative. Le corpus de recherche se compose principalement de *Şermin* de Tevfik Fikret, de ses poèmes centrés sur Halûk, ainsi que d'œuvres choisies de François Coppée et de Victor Hugo qui traitent de l'enfance, de l'éducation, des inégalités sociales et de l'avenir de l'humanité. L'analyse suit trois étapes interdépendantes. Dans un premier temps, les relations thématiques et discursives entre les représentations littéraires occidentales de l'enfance et la poésie de Fikret sont identifiées. Les œuvres de François Coppée, *La Nourrice* et *Le Petit Épicier*, sont examinées de manière comparative aux côtés de *Hasta Çocuk* et *Halûk'un Bayramı* de Fikret, tandis que les représentations de l'enfance, de la paternité et des idéaux humains tournés vers l'avenir chez Victor Hugo sont analysées en relation avec *Yavrucuğa*, *Halûk'un Vedâ'ı*, *Halûk'un Âmentüsü* et *Promete* de Fikret.

Dans un deuxième temps, ces relations textuelles sont évaluées à la lumière de la théorie de l'hypertextualité de Genette afin de mettre en évidence les processus de transformation, d'adaptation et de reconstruction idéologique. Dans un troisième temps, des exemples tirés de la littérature enfantine azerbaïdjanaise, kazakhe, kirghize, ouzbèke et turque des Balkans sont examinés à travers la théorie du champ littéraire de Bourdieu afin de déterminer comment le modèle d'enfance de Fikret a été reproduit et transformé dans différents contextes culturels. Cette approche méthodologique permet d'analyser l'interaction littéraire non pas comme un processus linéaire d'influence, mais comme un mécanisme complexe de médiation culturelle.

Les résultats révèlent que la relation de Tevfik Fikret avec la littérature occidentale ne peut s'expliquer par un modèle d'influence directe. La comparaison avec François Coppée démontre que, bien que les deux poètes s'intéressent à l'enfance, à la pauvreté et à la sensibilité sociale, ils attribuent des fonctions différentes à la figure de l'enfant. Coppée représente souvent l'enfance comme un espace où les inégalités sociales, la souffrance et la vulnérabilité deviennent visibles. Sa perspective poétique repose principalement sur l'observation et la représentation émotionnelle. Fikret, en revanche, transforme ce modèle en un discours éthique et pédagogique. Dans *Hasta Çocuk*, le thème de la maladie ne se conclut pas par une tragédie, mais est réorienté vers l'espoir et le rétablissement émotionnel. De même, dans *Halûk'un Bayramı*, la représentation de l'enfant défavorisé devient un appel à la responsabilité morale et à la conscience sociale. Par conséquent, Fikret ne reproduit pas l'imagerie de l'enfance de Coppée ; il la reconstruit selon les idéaux sociaux de la modernisation. La relation entre Victor Hugo et Fikret met en évidence un autre niveau de transformation. Hugo associe généralement l'enfance à l'innocence, au renouveau émotionnel, à la mémoire et à l'avenir de l'humanité. Fikret adopte cette perception idéalisée, mais transforme l'enfant en un sujet actif, responsable du progrès intellectuel et social. Dans *Halûk'un Vedâ'ı*, *Halûk'un Âmentüsü* et *Promete*, la jeunesse devient un symbole de la science, des Lumières, des valeurs universelles et de la modernisation. L'analyse démontre en outre que le discours transformé de Fikret sur l'enfance dépasse le cadre de la littérature turque et circule dans l'ensemble du monde turc. Dans la littérature azerbaïdjanaise, ce modèle est reconstruit à travers l'éducation, la conscience nationale et le progrès collectif. Dans les contextes littéraires kazakh et kirghize, l'enfance est associée au développement moral, à la responsabilité sociale et à l'identité collective. Les exemples ouzbeks et turcophones des Balkans réinterprètent de la même manière l'enfance au sein de leurs

propres cadres culturels et historiques. Ces résultats indiquent que le rôle de Fikret ne doit pas se limiter à la transmission culturelle. Il agit en tant que médiateur transformateur qui remodèle les modèles littéraires occidentaux et permet leur réinterprétation au sein de différents champs littéraires.

L'étude conclut que Tevfik Fikret occupe une place importante dans la transformation du discours moderne sur l'enfance entre la littérature occidentale et le monde turc. Sa contribution littéraire ne peut être appréhendée à travers un modèle d'influence unidirectionnel, car il ne se contente pas de transposer des idées occidentales ; il les reconstruit plutôt en y intégrant des dimensions éthiques, éducatives et idéologiques. En mettant en évidence la double fonction de Fikret, à la fois de pont culturel et de médiateur, cette étude apporte une contribution à la littérature comparée en proposant une perspective alternative sur les relations littéraires interculturelles. Plutôt que d'aborder l'interaction littéraire à travers des concepts tels que l'imitation ou l'emprunt, cette recherche met l'accent sur la transformation, l'adaptation et la circulation culturelle. Les résultats suggèrent que les futures études sur la littérature jeunesse et l'histoire littéraire comparée pourraient tirer profit d'une analyse de la manière dont des concepts tels que l'enfance, l'éducation et l'identité moderne voyagent à travers différentes cultures et se recomposent au sein de nouveaux environnements littéraires.

Mots-clés: Littérature comparée, Tevfik Fikret, perception de l'enfance, littérature jeunesse, hypertextualité, transfert culturel, monde turc, champ littéraire.

Resumen Estructurado:

Este estudio analiza la concepción de la infancia y la juventud de Tevfik Fikret en el marco de la interacción literaria entre la literatura occidental y el mundo turco. Aunque los estudios previos sobre Fikret han abordado ampliamente su relación con la occidentalización, la modernización y la literatura francesa, la transformación y la difusión de su discurso sobre la infancia en los distintos ámbitos literarios turcos han recibido una atención académica limitada. Los enfoques existentes han interpretado generalmente las relaciones literarias a través de modelos basados en la influencia, centrándose principalmente en la dirección de la transmisión de la literatura occidental a la literatura turca. Sin embargo, estas perspectivas suelen pasar por alto el papel activo de las figuras literarias a la hora de transformar, adaptar y reconstruir los modelos culturales recibidos. Para subsanar esta laguna, el presente estudio propone que Tevfik Fikret no debe considerarse meramente como un receptor de la influencia literaria occidental. Por el contrario, actúa tanto como un puente cultural que permite la circulación de las representaciones occidentales de la infancia como un mediador cultural que reconstruye estas representaciones de acuerdo con las condiciones intelectuales, pedagógicas e ideológicas de la modernización turca. El objetivo principal del estudio es investigar cómo Fikret transforma los modelos de infancia representados en las obras de François Coppée y Víctor Hugo, y cómo este modelo reconstruido se transmite y reinterpreta posteriormente en la literatura infantil turca de Azerbaiyán, Kazajistán, Kirguistán, Uzbekistán y los Balcanes. En este contexto, la infancia se aborda no solo como un tema literario, sino también como un campo conceptual asociado a la educación, la responsabilidad social, la modernización y la construcción del individuo futuro.

La base teórica de esta investigación se asienta en la teoría de la hipertextualidad de Gérard Genette y en la teoría del campo literario de Pierre Bourdieu. Estos dos enfoques se emplean conjuntamente con el fin de ir más allá de los estudios tradicionales sobre influencia y analizar las relaciones literarias como procesos de transformación, reinterpretación y circulación cultural. El concepto de hipertextualidad de Genette proporciona un marco metodológico para examinar cómo un texto literario posterior transforma a uno anterior, en lugar de limitarse a imitarlo. Según esta perspectiva, la interacción literaria no se produce mediante un préstamo pasivo; por el contrario, los textos anteriores se recontextualizan y adquieren nuevos significados en distintos entornos históricos y culturales. En este estudio, se consideran fuentes hipotextuales determinadas obras de François Coppée y Víctor Hugo, mientras que los poemas de Fikret se interpretan como hipertextos que reconfiguran estos modelos occidentales. Los conceptos de Bourdieu sobre el campo literario, el habitus y el capital simbólico contribuyen además al análisis al demostrar que la producción literaria está estrechamente relacionada con las posiciones culturales, las transformaciones intelectuales y las estructuras sociales. Desde esta perspectiva, el compromiso de Fikret con la literatura occidental representa no solo una preferencia estética, sino también un proceso de conversión del capital cultural en valor simbólico dentro del campo literario turco. Mediante la combinación de estas perspectivas teóricas, el estudio evalúa el discurso sobre la

infancia como una construcción cultural que transita por los sistemas literarios al tiempo que adquiere continuamente nuevas funciones ideológicas y sociales.

Este estudio adopta un método de análisis literario comparativo cualitativo. El corpus de investigación está compuesto principalmente por *Şermin* de Tevfik Fikret, sus poemas centrados en Halûk y una selección de obras de François Coppée y Víctor Hugo que se centran en la infancia, la educación, la desigualdad social y el futuro de la humanidad. El análisis sigue tres etapas interrelacionadas. En la primera etapa, se identifican las relaciones temáticas y discursivas entre las representaciones literarias occidentales de la infancia y la poesía de Fikret. Se examinan comparativamente *La Nourrice* y *Le Petit Épicier*, de François Coppée, junto con *Hasta Çocuk* y *Halûk'un Bayramı*, de Fikret, mientras que las representaciones de Víctor Hugo sobre la infancia, la paternidad y los ideales humanos orientados al futuro se analizan en relación con *Yavrucuğa*, *Halûk'un Vedâ'ı*, *Halûk'un Âmentüsü* y *Promete*, de Fikret.

En la segunda etapa, estas relaciones textuales se evalúan a través de la teoría de la hipertextualidad de Genette con el fin de revelar los procesos de transformación, adaptación y reconstrucción ideológica. En la tercera etapa, se examinan ejemplos de la literatura infantil azerbaiyana, kazaja, kirguisa, uzbeka y de los turcos de los Balcanes mediante la teoría del campo literario de Bourdieu para determinar cómo se reprodujo y transformó el modelo de infancia de Fikret en diferentes contextos culturales. Este enfoque metodológico permite analizar la interacción literaria no como un proceso lineal de influencia, sino como un mecanismo complejo de mediación cultural.

Los resultados revelan que la relación de Tevfik Fikret con la literatura occidental no puede explicarse mediante un modelo de influencia directa. La comparación con François Coppée demuestra que, aunque ambos poetas se centran en la infancia, la pobreza y la sensibilidad social, asignan funciones diferentes a la figura del niño. Coppée suele representar la infancia como un espacio en el que se hacen visibles las desigualdades sociales, el sufrimiento y la vulnerabilidad. Su perspectiva poética se basa principalmente en la observación y la representación emocional. Fikret, sin embargo, transforma este modelo en un discurso ético y pedagógico. En *Hasta Çocuk*, el tema de la enfermedad no culmina en tragedia, sino que se reorienta hacia la esperanza y la recuperación emocional. Del mismo modo, en *Halûk'un Bayramı*, la representación del niño desfavorecido se convierte en un llamamiento a la responsabilidad moral y a la conciencia social. Por lo tanto, Fikret no reproduce el imaginario de la infancia de Coppée, sino que lo reconstruye de acuerdo con los ideales sociales de la modernización. La relación entre Víctor Hugo y Fikret pone de manifiesto otro nivel de transformación. Hugo suele asociar la infancia con la inocencia, la renovación emocional, la memoria y el futuro de la humanidad. Fikret adopta esta percepción idealizada, pero transforma al niño en un sujeto activo responsable del progreso intelectual y social. En *Halûk'un Vedâ'ı*, *Halûk'un Âmentüsü* y *Promete*, la juventud se convierte en un símbolo de la ciencia, la ilustración, los valores universales y la modernización. El análisis demuestra además que el discurso transformado de Fikret sobre la infancia trasciende la literatura turca y se extiende por todo el mundo turco. En la literatura azerbaiyana, este modelo se reconstruye a través de la educación, la conciencia nacional y el progreso colectivo. En los contextos literarios kazajo y kirguís, la infancia se asocia con el desarrollo moral, la responsabilidad social y la identidad colectiva. Los ejemplos uzbekos y de los turcos de los Balcanes reinterpretan de manera similar la infancia dentro de sus propios marcos culturales e históricos. Estos hallazgos indican que el papel de Fikret no debe limitarse a la transmisión cultural. Actúa como un mediador transformador que remodela los modelos literarios occidentales y permite su reinterpretación dentro de diferentes ámbitos literarios.

El estudio concluye que Tevfik Fikret ocupa una posición significativa en la transformación del discurso moderno sobre la infancia entre la literatura occidental y el mundo turco. Su contribución literaria no puede entenderse a través de un modelo de influencia unidireccional, ya que no se limita a transferir ideas occidentales, sino que las reconstruye integrando dimensiones éticas, educativas e ideológicas. Al demostrar la función de Fikret como puente cultural y mediador, este estudio contribuye a la literatura comparada al ofrecer una perspectiva alternativa sobre las relaciones literarias interculturales. En lugar de abordar la interacción literaria a través de conceptos como la imitación o el préstamo, la investigación hace hincapié en la transformación, la adaptación y la circulación cultural. Los resultados sugieren que los futuros estudios sobre literatura infantil e historia literaria comparada podrían beneficiarse del análisis de cómo conceptos como la infancia, la educación y la identidad moderna viajan a través de diferentes culturas y se reconfiguran en nuevos entornos literarios.

Palabras clave: literatura comparada, Tevfik Fikret, percepción de la infancia, literatura infantil, hipertextualidad, transferencia cultural, mundo turco, campo literario.

结构化摘要：

本研究在西方文学与突厥世界文学互动的框架下，探讨了特夫菲克·菲克雷特的童年与青年观念。尽管此前关于菲克雷特的研究已广泛探讨了他与西化、现代化及法国文学的关系，但其童年话语在不同突厥文学领域中的转化与传播，却鲜少受到学术界的关注。现有研究方法通常通过基于影响的模型来解读文学关系，主要关注从西方文学向土耳其文学的传播方向。然而，此类视角往往忽视了文学人物在转化、改编和重构所接收的文化模式过程中所发挥的积极作用。为弥补这一缺口，本研究提出，不应仅将特夫菲克·菲克雷特视为西方文学影响的单纯接受者。相反，他既是一座促进西方“童年”表征传播的文化桥梁，又是一位根据土耳其现代化进程中的思想、教育及意识形态条件来重构这些表征的文化中介。本研究的主要目的是探究菲克雷特如何转化弗朗索瓦·科佩和维克多·雨果作品中所呈现的童年模式，以及这种重构后的模式随后如何在阿塞拜疆、哈萨克、吉尔吉斯、乌兹别克和巴尔干突厥儿童文学中传播并被重新诠释。在此背景下，童年不仅被视为一个文学主题，更被视为一个与教育、社会责任、现代化以及未来个体建构相关的概念领域。

本研究的理论基础基于热拉尔·热内特的超文本理论和皮埃尔·布迪厄的文学场理论。本研究综合运用这两种理论方法，旨在超越传统的文学影响研究范式，将文学关系视为转化、重新诠释和文化传播的过程。热内特超文本性概念为考察后世文学文本如何转化而非单纯模仿前世文本提供了方法论框架。根据这一视角，文学互动并非通过被动借用实现；相反，前世文本会在不同的历史与文化环境中被置于新的语境之中，从而获得新的意义。在本研究中，弗朗索瓦·科佩和维克多·雨果的精选作品被视为“基文本”来源，而菲克雷特的诗歌则被解读为重塑这些西方范式的“超文本”。布迪厄关于文学场域、惯习和象征资本的概念进一步丰富了分析，表明文学创作与文化定位、思想转型及社会结构密切相关。从这一视角来看，菲克雷特对西方文学的汲取不仅体现为一种审美偏好，更是其在土耳其文学场域中将文化资本转化为象征价值的过程。通过综合运用这些理论视角，本研究将“童年话语”视为一种跨越文学体系的文化建构，该话语在传播过程中不断获得新的意识形态和社会功能。

本研究采用定性比较文学分析方法。研究语料主要包括特夫菲克·菲克雷特的《谢尔明》、以哈卢克为中心的诗作，以及弗朗索瓦·科佩和维克多·雨果聚焦于童年、教育、社会不平等及人类未来的选集。分析遵循三个相互关联的阶段。在第一阶段，识别西方文学中对童年的表征与菲克雷特诗歌之间的主题和话语关系。通过将弗朗索瓦·科佩的《保姆》和《小杂货商》与菲克雷特的《生病的孩子》及《哈卢克的节日》进行比较研究；同时，将维克多·雨果对童年、父职以及面向未来的人类理想的描绘，与菲克雷特的《小宝贝》、《哈卢克的告别》、《哈卢克的信条》和《普罗米修斯》进行关联分析。

在第二阶段，通过热内特（Genette）的超文本理论对这些文本关系进行评估，以揭示转化、改编和意识形态重构的过程。在第三阶段，通过布迪厄（Bourdieu）的文学场理论，考察来自阿塞拜疆、哈萨克、吉尔吉斯、乌兹别克及巴尔干突厥儿童文学的实例，以确定菲克雷特的童年模式在不同文化语境中是如何被再现和转化的。这种方法论取向使得我们能够将文学互动视为一种复杂的文化中介机制，而非线性的影响过程。

研究结果表明，特夫菲克·菲克雷特与西方文学的关系无法通过直接影响模型来解释。与弗朗索瓦·科佩的比较表明，尽管两位诗人都关注童年、贫困和社会敏感性，但他们赋予儿童形象的功能却各不相同。科佩常将童年描绘为一个社会不平等、苦难与脆弱性得以显现的空间。他的诗学视角主要基于观察与情感再现。然而，菲克雷特则将这一模式转化为一种伦理与教育话语。在《生病的孩子》（Hasta Çocuk）中，疾病主题并未以悲剧收场，而是转向了希望与情感的康复。同样，在《哈卢克的节日》（Halûk’un Bayramı）中，对弱势儿童的描绘成为了一种对道德责任与社会意识的呼吁。因此，菲克雷特并非简单复制科佩的童年意象，而是根据现代化的社会理想对其进行了重构。维克多·雨果与菲克雷特之间的关系则展现了另一层面的转变。雨果通常将童年与纯真、情感重生、

记忆以及人类的未来联系在一起。菲克雷特虽采纳了这种理想化的认知，却将儿童转变为肩负着智力和社会进步责任的主动主体。在《哈卢克的告别》《哈卢克的信条》和《普罗米修斯》中，青年成为了科学、启蒙、普世价值观和现代化的象征。分析进一步表明，菲克雷特所重构的童年话语已超越土耳其文学的范畴，在整个突厥语世界中广泛传播。在阿塞拜疆文学中，这一模式通过教育、民族意识和集体进步得以重构。在哈萨克和吉尔吉斯文学语境中，童年与道德发展、社会责任及集体认同紧密相连。乌兹别克和巴尔干突厥语群的文学作品同样在其自身的文化和历史框架内对童年进行了重新诠释。这些发现表明，菲克雷特的作用不应仅限于文化传承。他作为一名变革性的中介者，重塑了西方文学模式，并促使其在不同的文学领域中得到重新诠释。

本研究得出结论：在西方文学与突厥世界之间现代童年话语的转型过程中，特夫菲克·菲克雷特占据着重要地位。他的文学贡献无法通过单向影响模型来理解，因为他并非简单地移植西方思想，而是通过融合伦理、教育和意识形态维度来重构这些思想。通过阐明菲克雷特兼具文化桥梁与中介的双重功能，本研究为比较文学提供了关于跨文化文学关系的另类视角，从而为该领域做出了贡献。研究没有通过模仿或借用等概念来探讨文学互动，而是强调了转化、改编和文化传播。研究结果表明，未来关于儿童文学和比较文学史的研究，若能考察“童年”、“教育”和“现代身份”等概念如何在不同文化间传播，并在新的文学环境中被重塑，将大有裨益。

关键词：比较文学、特夫菲克·菲克雷特、童年观念、儿童文学、超文本性、文化转移、突厥世界、文学场域。

Структурированное Резюме:

В данном исследовании рассматривается концепция детства и юности у Тевфика Фикрета в контексте литературного взаимодействия между западной литературой и тюркским миром. Хотя в предыдущих исследованиях, посвящённых Фикрету, широко обсуждались его связи с вестернизацией, модернизацией и французской литературой, трансформация и распространение его дискурса о детстве в различных тюркских литературных пространствах не получили достаточного внимания со стороны учёных. Существующие подходы, как правило, интерпретируют литературные связи через модели, основанные на влиянии, уделяя основное внимание направлению передачи от западной литературы к турецкой. Однако такие подходы зачастую упускают из виду активную роль литературных деятелей в трансформации, адаптации и реконструкции полученных культурных моделей. Устраняя этот пробел, в настоящем исследовании выдвигается тезис о том, что Тевфика Фикрета не следует рассматривать исключительно как получателя западного литературного влияния. Напротив, он выступает одновременно в роли культурного моста, обеспечивающего распространение западных представлений о детстве, и в роли культурного посредника, реконструирующего эти представления в соответствии с интеллектуальными, педагогическими и идеологическими условиями турецкой модернизации. Основная цель исследования заключается в том, чтобы проанализировать, как Фикрет трансформирует модели детства, представленные в произведениях Франсуа Коппе и Виктора Гюго, и как эта реконструированная модель впоследствии передается и переосмысливается в детской литературе Азербайджана, Казахстана, Кыргызстана, Узбекистана и балканских тюркских народов. В этом контексте детство рассматривается не только как литературная тема, но и как концептуальное поле, связанное с образованием, социальной ответственностью, модернизацией и формированием будущей личности.

Теоретическая основа данного исследования опирается на теорию гипертекстуальности Жерара Женетта и теорию литературного поля Пьера Бурдье. Эти два подхода используются совместно, чтобы выйти за рамки традиционных исследований влияния и проанализировать литературные связи как процессы трансформации, переосмысления и культурной циркуляции. Концепция гипертекстуальности Женетта обеспечивает методологическую основу для изучения того, как более поздний литературный текст трансформирует более ранний, а не просто имитирует его. Согласно этой перспективе, литературное взаимодействие не происходит посредством пассивного заимствования; вместо этого предыдущие тексты переосмысливаются в новом контексте и приобретают новые значения в различных исторических и культурных средах. В данном исследовании избранные произведения Франсуа Коппе и Виктора Гюго рассматриваются как гипотекстуальные

источники, тогда как стихотворения Фикрета интерпретируются как гипертексты, которые переосмысливают эти западные модели. Концепции Бурдье — литературное поле, габитус и символический капитал — дополнительно способствуют анализу, демонстрируя, что литературное творчество тесно связано с культурными позициями, интеллектуальными трансформациями и социальными структурами. С этой точки зрения взаимодействие Фикрета с западной литературой представляет собой не только эстетическое предпочтение, но и процесс преобразования культурного капитала в символическую ценность в рамках турецкого литературного поля. Благодаря сочетанию этих теоретических подходов в исследовании дискурс детства оценивается как культурный конструкт, который перемещается между литературными системами, постоянно приобретая новые идеологические и социальные функции.

В данном исследовании используется метод качественного сравнительного литературоведческого анализа. Корпус исследования состоит преимущественно из произведения Тевфика Фикрета «Шермин», его стихотворений, посвящённых Халуку, а также избранных произведений Франсуа Коппе и Виктора Гюго, в которых основное внимание уделяется детству, образованию, социальному неравенству и будущему человечества. Анализ проходит в три взаимосвязанных этапа. На первом этапе выявляются тематические и дискурсивные связи между западными литературными образами детства и поэзией Фикрета. Произведения Франсуа Коппе «La Nourrice» и «Le Petit Épicier» сравнительно исследуются наряду с произведениями Фикрета «Hasta Çocuk» и «Halûk'un Bayramı», в то время как представления Виктора Гюго о детстве, отцовстве и ориентированных на будущее человеческих идеалах анализируются в сопоставлении с произведениями Фикрета «Yavrucuğa», «Halûk'un Vedâ'ı», «Halûk'un Âmentüsü» и «Promete».

На втором этапе эти текстовые связи оцениваются с помощью теории гипертекстуальности Женетта с целью выявления процессов трансформации, адаптации и идеологической реконструкции. На третьем этапе примеры из азербайджанской, казахской, киргизской, узбекской и балканско-тюркской детской литературы исследуются с помощью теории литературного поля Бурдье, чтобы определить, как модель детства Фикрета воспроизводилась и трансформировалась в различных культурных контекстах. Такой методологический подход позволяет анализировать литературное взаимодействие не как линейный процесс влияния, а как сложный механизм культурной медиации.

Результаты исследования показывают, что взаимосвязь Тевфика Фикрета с западной литературой нельзя объяснить с помощью модели прямого влияния. Сравнение с Франсуа Коппе демонстрирует, что, хотя оба поэта уделяют внимание детству, бедности и социальной чувствительности, они придают фигуре ребенка разные функции. Коппе часто изображает детство как пространство, в котором становятся видимыми социальное неравенство, страдания и уязвимость. Его поэтическая перспектива основана главным образом на наблюдении и эмоциональном отображении. Фикрет же преобразует эту модель в этический и педагогический дискурс. В стихотворении «Hasta Çocuk» тема болезни не заканчивается трагедией, а перенаправляется в сторону надежды и эмоционального восстановления. Аналогичным образом, в стихотворении «Halûk'un Bayramı» образ обездоленного ребенка становится призывом к моральной ответственности и социальной сознательности. Таким образом, Фикрет не воспроизводит образы детства Коппе; он реконструирует их в соответствии с социальными идеалами модернизации. Взаимоотношения между Виктором Гюго и Фикретом демонстрируют ещё один уровень трансформации. Гюго, как правило, ассоциирует детство с невинностью, эмоциональным обновлением, памятью и будущим человечества. Фикрет перенимает это идеализированное восприятие, но превращает ребёнка в активный субъект, ответственный за интеллектуальный и социальный прогресс. В произведениях «Прощание Халука» («Halûk'un Vedâ'ı»), «Кредо Халука» («Halûk'un Âmentüsü») и «Прометей» («Promete») молодость становится символом науки, просвещения, универсальных ценностей и модернизации. Анализ далее показывает, что преобразованный дискурс Фикрета о детстве выходит за пределы турецкой литературы и распространяется по всему тюркскому миру. В азербайджанской литературе эта модель реконструируется через призму образования, национального самосознания и коллективного прогресса. В казахском и киргизском литературных контекстах детство ассоциируется с нравственным развитием, социальной ответственностью и коллективной идентичностью. Узбекские и балканско-тюркские примеры аналогичным образом переосмысливают детство в рамках собственных культурных и исторических контекстов. Эти выводы указывают на то, что роль Фикрета не следует ограничивать лишь передачей культуры. Он выступает в качестве трансформационного посредника, который

переосмысливает западные литературные модели и способствует их переосмыслению в различных литературных полях.

Исследование приходит к выводу, что Тевфик Фикрет занимает значимое место в трансформации современного дискурса о детстве между западной литературой и тюркским миром. Его литературный вклад невозможно понять через однонаправленную модель влияния, поскольку он не просто передает западные идеи; скорее, он реконструирует их, интегрируя этические, образовательные и идеологические аспекты. Демонстрируя функцию Фикрета как культурного моста и посредника, данное исследование вносит вклад в сравнительное литературоведение, предлагая альтернативную перспективу на межкультурные литературные отношения. Вместо того чтобы рассматривать литературное взаимодействие через такие понятия, как подражание или заимствование, исследование делает акцент на трансформации, адаптации и культурной циркуляции. Полученные результаты позволяют предположить, что будущие исследования в области детской литературы и сравнительной истории литературы могут извлечь пользу из изучения того, как такие понятия, как детство, образование и современная идентичность, перемещаются между различными культурами и преобразуются в новых литературных средах.

Ключевые слова: сравнительное литературоведение, Тевфик Фикрет, восприятие детства, детская литература, гипертекстуальность, культурный трансфер, тюркский мир, литературное поле.

संरचित सारांश:

यह अध्ययन पश्चिमी साहित्य और तुर्की दुनिया के बीच साहित्यिक अंतःक्रिया के ढांचे के भीतर तेवफिक फिक्रेट की बाल्यकाल और युवावस्था की अवधारणा की जांच करता है। यद्यपि फिक्रेट पर पिछले अध्ययनों में पश्चिमीकरण, आधुनिकीकरण और फ्रांसीसी साहित्य के साथ उनके संबंधों पर विस्तार से चर्चा की गई है, फिर भी विभिन्न तुर्की साहित्यिक क्षेत्रों में उनके बाल्यकाल के विमर्श के रूपांतरण और प्रसारण को विद्वानों का सीमित ध्यान ही मिला है।

मौजूदा दृष्टिकोणों ने आम तौर पर प्रभाव-आधारित मॉडलों के माध्यम से साहित्यिक संबंधों की व्याख्या की है, जो मुख्य रूप से पश्चिमी साहित्य से तुर्की साहित्य तक प्रसारण की दिशा पर केंद्रित हैं। हालाँकि, ऐसे दृष्टिकोण अक्सर प्राप्त सांस्कृतिक मॉडलों को बदलने, अनुकूलित करने और पुनर्निर्मित करने में साहित्यिक हस्तियों की सक्रिय भूमिका को अनदेखा कर देते हैं। इस कमी को दूर करते हुए, वर्तमान अध्ययन यह प्रस्तावित करता है कि तेवफ़िक़ फ़िक्रेत को केवल पश्चिमी साहित्यिक प्रभाव के प्राप्तकर्ता के रूप में नहीं देखा जाना चाहिए। इसके बजाय, वह एक ऐसे सांस्कृतिक सेतु के रूप में कार्य करते हैं जो बचपन के पश्चिमी चित्रणों के प्रचलन को संभव बनाता है, और एक ऐसे सांस्कृतिक मध्यस्थ के रूप में भी कार्य करते हैं जो तुर्की आधुनिकीकरण की बौद्धिक, शैक्षिक और वैचारिक परिस्थितियों के अनुसार इन चित्रणों का पुनर्निर्माण करता है। इस अध्ययन का प्राथमिक उद्देश्य यह जांचना है कि फिक्रेट फ्रांस्वा कोप्पे और विक्टर ह्यूगो की कृतियों में दर्शाए गए बचपन के मॉडलों को कैसे रूपांतरित करते हैं और यह पुनर्निर्मित मॉडल बाद में अज़रबैजानी, कज़ाख, किर्गिज़, उज़्बेक और बाल्कन तुर्किक बाल साहित्य के भीतर कैसे प्रसारित और पुनर्व्याख्यायित किया जाता है।

इस संदर्भ में, बचपन को न केवल एक साहित्यिक विषय के रूप में बल्कि शिक्षा, सामाजिक जिम्मेदारी, आधुनिकीकरण और भविष्य के व्यक्ति के निर्माण से जुड़े एक वैचारिक क्षेत्र के रूप में भी देखा जाता है।

इस शोध का सैद्धांतिक आधार जेराल्ड जेनेट के हाइपरटेक्स्टुअलिटी के सिद्धांत और पियरे बऱ्ऱूियू के साहित्यिक क्षेत्र के सिद्धांत पर आधारित है।

परंपरागत प्रभाव अध्ययनों से आगे बढ़ने और साहित्यिक संबंधों का रूपांतरण, पुनर्व्याख्या, और सांस्कृतिक परिसंचरण की प्रक्रियाओं के रूप में विश्लेषण करने के लिए इन दोनों दृष्टिकोणों को एक साथ नियोजित किया जाता है। जेनेट की हाइपरटेक्स्टुअलिटी की अवधारणा यह जांचने के लिए एक पद्धतिगत ढांचा प्रदान करती है कि एक बाद का साहित्यिक पाठ केवल उसकी नकल करने के बजाय एक पहले के पाठ को कैसे रूपांतरित करता है। इस दृष्टिकोण के अनुसार, साहित्यिक अंतःक्रिया निष्क्रिय उधार के माध्यम से नहीं होती है; इसके बजाय, पिछले ग्रंथों को पुनः-संदर्भित किया जाता है और वे विभिन्न ऐतिहासिक और सांस्कृतिक परिवेशों के भीतर नए अर्थ प्राप्त करते हैं। इस अध्ययन में, फ्रांस्वा कोप्पे और विक्टर ह्यूगो की चयनित कृतियों को हाइपोटेक्स्टुअल स्रोत माना गया है, जबकि फिक्रेट की कविताओं को हाइपरटेक्स्ट के रूप में व्याख्यायित किया गया है जो इन पश्चिमी मॉडलों को नया आकार देते हैं। बूर्दियू की साहित्यिक क्षेत्र, हैबिटस और प्रतीकात्मक पूंजी की अवधारणाएं यह प्रदर्शित करके विश्लेषण में और योगदान करती हैं कि साहित्यिक

उत्पादन सांस्कृतिक स्थिति, बौद्धिक परिवर्तनों और सामाजिक संरचनाओं से घनिष्ठ रूप से संबंधित है। इस दृष्टिकोण से, पश्चिमी साहित्य के साथ फिक्रेत की सहभागिता न केवल एक सौंदर्य संबंधी प्राथमिकता का प्रतिनिधित्व करती है, बल्कि तुर्की साहित्यिक क्षेत्र के भीतर सांस्कृतिक पूंजी को प्रतीकात्मक मूल्य में बदलने की एक प्रक्रिया भी है। इन सैद्धांतिक दृष्टिकोणों के संयोजन के माध्यम से, यह अध्ययन बाल्यकाल के विमर्श का मूल्यांकन एक सांस्कृतिक निर्माण के रूप में करता है जो साहित्यिक प्रणालियों के पार यात्रा करता है और साथ ही लगातार नए वैचारिक और सामाजिक कार्य प्राप्त करता है।

यह अध्ययन गुणात्मक तुलनात्मक साहित्यिक विश्लेषण पद्धति को अपनाता है। शोध संचय में मुख्य रूप से तेवफिक फिक्रेत की 'शेरमिन', उनकी हालुक-केंद्रित कविताएँ, और फ्रांस्वा कोप्पे तथा विक्टर ह्यूगो की चयनित कृतियाँ शामिल हैं जो बचपन, शिक्षा, सामाजिक असमानता और मानवता के भविष्य पर केंद्रित हैं। विश्लेषण तीन परस्पर जुड़े चरणों का अनुसरण करता है। पहले चरण में, बचपन के पश्चिमी साहित्यिक चित्रणों और फिक्रेत की कविताओं के बीच विषयगत और विमर्शात्मक संबंधों की पहचान की जाती है। फ्रांस्वा कोप्पे की 'ला नूरिस' और 'ले पेटिट एपिसियर' की तुलना फिक्रेत की 'हास्ता चोकुक' और 'हलुकुन बैरामी' से की गई है, जबकि विक्टर ह्यूगो द्वारा बचपन, पितृत्व और भविष्य-उन्मुख मानवीय आदर्शों के चित्रण का विश्लेषण फिक्रेत की 'यावरुचुगा', 'हलुकुन वेदा', 'हलुकुन आमतुसु', और 'प्रोमेते' के संदर्भ में किया गया है।

दूसरे चरण में, रूपांतरण, अनुकूलन और वैचारिक पुनर्निर्माण की प्रक्रियाओं को प्रकट करने के लिए इन पाठ्य संबंधों का मूल्यांकन जेनेट के हाइपरटेक्स्टुअलिटी सिद्धांत के माध्यम से किया जाता है। तीसरे चरण में, विभिन्न सांस्कृतिक संदर्भों में फिक्रेत के बचपन के मॉडल को कैसे पुनः प्रस्तुत और रूपांतरित किया गया, यह निर्धारित करने के लिए अज़रबैजानी, कज़ाख, किर्गिज़, उज़्बेक और बाल्कन तुर्किक बच्चों के साहित्य से उदाहरणों की जांच बर्डियू के साहित्यिक क्षेत्र सिद्धांत के माध्यम से की जाती है।

यह पद्धतिगत दृष्टिकोण साहित्यिक अंतःक्रिया का विश्लेषण प्रभाव की एक रैखिक प्रक्रिया के रूप में नहीं, बल्कि सांस्कृतिक मध्यस्थता की एक जटिल प्रणाली के रूप में करना संभव बनाता है।

निष्कर्षों से पता चलता है कि तेवफ़िक फ़िक्रेत के पश्चिमी साहित्य के साथ संबंध को प्रत्यक्ष प्रभाव मॉडल के माध्यम से समझाया नहीं जा सकता है। फ्रांस्वा कोप्पे के साथ तुलना यह दर्शाती है कि यद्यपि दोनों कवि बचपन, गरीबी और सामाजिक संवेदनशीलता पर ध्यान केंद्रित करते हैं, वे बाल-चरित्र को अलग-अलग कार्य सौंपते हैं।

कोप्पे अक्सर बचपन को एक ऐसी जगह के रूप में प्रस्तुत करते हैं जहाँ सामाजिक असमानताएँ, पीड़ा और कमज़ोरी दिखाई देती हैं। उनका काव्यात्मक दृष्टिकोण मुख्य रूप से अवलोकन और भावनात्मक प्रस्तुति पर आधारित है। हालाँकि, फिक्रेत इस मॉडल को एक नैतिक और शैक्षिक विमर्श में बदल देते हैं। 'हस्ता चोक' में, बीमारी का विषय त्रासदी के साथ समाप्त नहीं होता है, बल्कि आशा और भावनात्मक पुनर्प्राप्ति की ओर पुनर्निर्देशित हो जाता है। इसी तरह, 'हलुकुन बेरायमी' में, वंचित बच्चे का चित्रण नैतिक जिम्मेदारी और सामाजिक जागरूकता की एक पुकार बन जाता है। इसलिए, फिक्रेत कोप्पे की बचपन की छवि को दोहराते नहीं हैं; वे इसे आधुनिकीकरण के सामाजिक आदर्शों के अनुसार पुनर्निर्मित करते हैं। विक्टर ह्यूगो और फिक्रेत के बीच का संबंध परिवर्तन के एक और स्तर को दर्शाता है। ह्यूगो आम तौर पर बचपन को मासूमियत, भावनात्मक नवीनीकरण, स्मृति और मानवता के भविष्य के साथ जोड़ते हैं। फिक्रेत इस आदर्शवादी धारणा को अपनाते हैं, लेकिन बच्चे को बौद्धिक और सामाजिक प्रगति के लिए जिम्मेदार एक सक्रिय विषय में बदल देते हैं। 'हलुकुन वेदा'ई', 'हलुकुन आमेनुसु' और 'प्रोमेते' में, युवा विज्ञान, प्रबोधन, सार्वभौमिक मूल्यों और आधुनिकीकरण का प्रतीक बन जाता है। विश्लेषण आगे यह दर्शाता है कि फिक्रेट का रूपांतरित बाल्यकाल का विमर्श तुर्की साहित्य से परे जाता है और पूरे तुर्किक जगत में प्रचलित है। अज़रबैजानी साहित्य में, इस मॉडल को शिक्षा, राष्ट्रीय चेतना और सामूहिक प्रगति के माध्यम से पुनर्निर्मित किया जाता है। कज़ाख और किर्गिज़ साहित्यिक संदर्भों में, बचपन नैतिक विकास, सामाजिक जिम्मेदारी और सामूहिक पहचान से जुड़ जाता है। उज़्बेक और बाल्कन तुर्किक उदाहरण इसी तरह अपने सांस्कृतिक और ऐतिहासिक ढाँचों के भीतर बचपन की पुनर्व्याख्या करते हैं। ये निष्कर्ष इंगित करते हैं कि फिक्रेट की भूमिका केवल सांस्कृतिक संचरण तक सीमित नहीं होनी चाहिए। वह एक परिवर्तनकारी मध्यस्थ के रूप में कार्य करते हैं जो पश्चिमी साहित्यिक मॉडलों को नया आकार देता है और विभिन्न साहित्यिक क्षेत्रों के भीतर उनकी पुनर्व्याख्या को सक्षम बनाता है।

यह अध्ययन निष्कर्ष निकालता है कि पश्चिमी साहित्य और तुर्किक दुनिया के बीच आधुनिक बाल्यकाल के विमर्श के रूपांतरण में तेवफ़िक़ फ़िक्रेत का एक महत्वपूर्ण स्थान है। उनके साहित्यिक योगदान को प्रभाव के एक-तरफ़ा मॉडल के माध्यम से नहीं समझा जा सकता क्योंकि वह केवल पश्चिमी विचारों को स्थानांतरित नहीं करते हैं; बल्कि, वह नैतिक, शैक्षिक और वैचारिक आयामों को एकीकृत करके उनका पुनर्निर्माण करते हैं। फिक्रेत की एक सांस्कृतिक सेतु और एक

मध्यस्थ, दोनों के रूप में भूमिका को प्रदर्शित करके, यह अध्ययन अंतर-सांस्कृतिक साहित्यिक संबंधों पर एक वैकल्पिक दृष्टिकोण प्रदान करके तुलनात्मक साहित्य में योगदान देता है। अनुकरण या उधार जैसी अवधारणाओं के माध्यम से साहित्यिक अंतःक्रिया को देखने के बजाय, यह शोध परिवर्तन, अनुकूलन और सांस्कृतिक परिसंचरण पर जोर देता है।

निष्कर्ष बताते हैं कि बच्चों के साहित्य और तुलनात्मक साहित्यिक इतिहास पर भविष्य के अध्ययन को यह जांचने से लाभ हो सकता है कि कैसे बचपन, शिक्षा और आधुनिक पहचान जैसी अवधारणाएँ विभिन्न संस्कृतियों में यात्रा करती हैं और नए साहित्यिक परिवेश के भीतर नया आकार लेती हैं।

कीवर्ड: तुलनात्मक साहित्य, तेवफ़िक़ फ़िक्रेत, बचपन की धारणा, बच्चों का साहित्य, हाइपरटेक्स्टुअलिटी, सांस्कृतिक हस्तांतरण, तुर्किक दुनिया, साहित्यिक क्षेत्र।

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışma, Tevfik Fikret'in çocukluk ve gençlik anlayışını Batı edebiyatı ile Türk dünyası arasındaki edebî etkileşim süreçleri çerçevesinde incelemektedir. Tevfik Fikret üzerine yapılan önceki araştırmalarda şairin Batılılaşma düşüncesi, modernleşme anlayışı ve Fransız edebiyatıyla kurduğu ilişki kapsamlı biçimde ele alınmış olsa da çocukluk söylemini nasıl dönüştürdüğü ve bu dönüşen modelin Türk dünyasının farklı edebî alanlarında nasıl dolaşıma girerek yeniden yorumlandığı konusu sınırlı düzeyde değerlendirilmiştir. Mevcut çalışmalar, çoğunlukla edebî ilişkileri etkilenme merkezli yaklaşımlar üzerinden açıklamakta ve Batı edebiyatından Türk edebiyatına yönelen aktarım sürecine odaklanmaktadır. Ancak bu tür yaklaşımlar, edebî figürlerin kendilerine ulaşan kültürel modelleri dönüştürme, yeniden bağlamlandırma ve farklı anlam alanları içerisinde yeniden üretme rollerini çoğu zaman göz ardı etmektedir.

Bu boşluktan hareketle çalışma, Tevfik Fikret'in yalnızca Batı edebiyatından etkilenen bir şair olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ileri sürmektedir. Fikret, Batı'daki çocukluk temsillerinin Türk edebiyatına ve Türk dünyasına taşınmasını sağlayan kültürel bir köprü olmasının yanında, bu temsilleri Türk modernleşmesinin düşünsel, pedagojik ve ideolojik koşulları doğrultusunda yeniden yapılandıran dönüştürücü bir kültürel aracı konumundadır. Araştırmanın temel amacı, François Coppée ve Victor Hugo'nun eserlerinde görülen çocukluk modellerinin Fikret tarafından nasıl dönüştürüldüğünü ve yeniden kurulan bu modelin Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek ve Balkan Türk çocuk edebiyatlarında nasıl aktarılarak farklı bağlamlarda yeniden yorumlandığını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çocukluk, yalnızca edebî bir tema olarak değil; eğitim, toplumsal sorumluluk, modernleşme düşüncesi ve geleceğin bireyinin inşasıyla ilişkili kavramsal bir alan olarak ele alınmaktadır.

Araştırmanın kuramsal temelini Gérard Genette'in hipertextualite (ana-metinsellik) yaklaşımı ile Pierre Bourdieu'nün edebî alan kuramı oluşturmaktadır. Bu iki yaklaşım, geleneksel etkilenme çalışmalarının ötesine geçerek edebî ilişkileri dönüşüm, yeniden yorumlama ve kültürel dolaşım süreçleri bağlamında değerlendirmek amacıyla birlikte kullanılmaktadır.

Genette'in hipertextualite kavramı, sonraki bir edebî metnin kendinden önce gelen bir metni yalnızca taklit etmek yerine nasıl dönüştürdüğünü incelemeye yönelik kuramsal bir zemin sunmaktadır. Bu yaklaşıma göre edebî etkileşim, pasif bir alımlama veya doğrudan ödünç alma süreci değildir; önceki metinler farklı tarihsel ve kültürel koşullar içerisinde yeniden bağlamlandırılarak yeni anlamlar kazanır.

Bu çalışma kapsamında François Coppée ve Victor Hugo'nun seçili eserleri hipotext (öncül metin) olarak değerlendirilirken, Fikret'in şiirleri, bu Batılı modelleri dönüştüren ve yeniden anlamlandıran hypertextler (sonraki metinler) olarak ele alınmaktadır.

Bourdieu'nün edebî alan ve sembolik sermaye kavramları ise edebî üretimin kültürel konumlanmalar, düşünsel dönüşümler ve toplumsal yapılarla ilişkisini açıklamak için kullanılmaktadır. Bu açıdan Fikret'in Batı edebiyatıyla ilişkisi, yalnızca estetik bir tercih değil, aynı zamanda Batı'dan edinilen kültürel sermayenin Türk edebî alanı içinde sembolik değere dönüştürülmesi süreci olarak değerlendirilmektedir. Bu iki kuramsal yaklaşımın birlikte kullanılması, çocukluk söyleminin farklı edebî sistemler arasında dolaşırken yeni ideolojik ve toplumsal işlevler kazanan kültürel bir yapı olarak incelenmesine imkân sağlamaktadır. Bu araştırmada nitel karşılaştırmalı edebiyat çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın temel inceleme alanını Tevfik Fikret'in Şermin adlı eseri, Halûk merkezli şiirleri ve çocukluk, eğitim, toplumsal eşitsizlik ile insanlığın geleceği konularını işleyen François Coppée ve Victor Hugo'nun seçili eserleri oluşturmaktadır.

Analiz üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada Batı edebiyatındaki çocukluk temsilleri ile Fikret'in şiirleri arasındaki tematik ve söylemsel ilişkiler belirlenmiştir. François Coppée'nin La Nourrice ve Le Petit Épicier adlı şiirleri, Fikret'in Hasta Çocuk ve Halûk'un Bayramı şiirleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Victor Hugo'nun çocukluk, babalık ve geleceğe yönelik insanlık ideali çerçevesinde şekillenen şiirleri ise Fikret'in Yavrucuğa, Halûk'un Vedâ'ı, Halûk'un Âmentüsü ve Promete adlı şiirleriyle birlikte değerlendirilmiştir.

İkinci aşamada söz konusu metinsel ilişkiler Genette'in hipertextualite kuramı çerçevesinde ele alınarak dönüşüm, uyarlama ve ideolojik yeniden yapılandırma süreçleri ortaya çıkarılmıştır. Üçüncü aşamada ise Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek ve Balkan Türk çocuk edebiyatından seçilen örnekler Bourdieu'nün edebî alan kuramı doğrultusunda incelenmiş ve Fikret'in çocukluk modelinin farklı kültürel bağlamlarda nasıl yeniden üretildiği değerlendirilmiştir. Bu yöntemsel yaklaşım, edebî etkileşimin doğrusal bir etkilenme süreci olarak değil, kültürel aracılık ve dönüşüm mekanizması olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Araştırma bulguları, Tevfik Fikret'in Batı edebiyatıyla kurduğu ilişkinin doğrudan bir etkilenme modeliyle açıklanamayacağını göstermektedir. François Coppée ile yapılan karşılaştırma, her iki şairin de çocukluk, yoksulluk ve toplumsal duyarlılık gibi ortak temalara yönelmesine rağmen çocuk figürüne farklı işlevler yüklediğini ortaya koymaktadır.

Coppée'nin şiirlerinde çocukluk çoğunlukla toplumsal eşitsizliklerin, acının ve kırılganlığın görünür hâle geldiği bir alan olarak temsil edilmektedir. Onun şiirsel yaklaşımı daha çok gözleme ve duygusal betimlemeye dayanmaktadır. Buna karşılık Fikret, bu modeli etik ve pedagojik bir söyleme dönüştürmektedir. Hasta Çocuk şiirinde hastalık teması trajediyle sonuçlanmaz; umut ve iyileşme düşüncesiyle yeniden anlamlandırılır. Benzer şekilde Halûk'un Bayramı şiirinde dezavantajlı çocuk imgesi, toplumsal sorumluluk ve ahlaki bilinç çağrısına dönüşür. Böylece Fikret, Coppée'nin çocukluk imgesini tekrar etmek yerine modernleşmenin toplumsal idealleri doğrultusunda yeniden inşa eder.

Victor Hugo ile Fikret arasındaki ilişki ise farklı bir dönüşüm düzeyini ortaya koymaktadır. Hugo çocukluğu genellikle masumiyet, duygusal yenilenme, hatıra ve insanlığın geleceğiyle ilişkilendirirken Fikret, bu idealize edilmiş çocuk algısını bilim, ilerleme ve toplumsal değişimden sorumlu aktif bir özne modeline dönüştürür. Halûk'un Vedâ'ı, Halûk'un Âmentüsü ve Promete şiirlerindeki gençlik, aydınlanmanın, evrensel değerlerin ve modernleşme düşüncesinin taşıyıcısı olarak kurgulanmaktadır. Çalışmanın bulguları ayrıca Fikret tarafından dönüştürülen çocukluk söyleminin Türk edebiyatıyla sınırlı kalmadığını, Türk dünyasında farklı bağlamlarda yeniden yorumlandığını göstermektedir. Azerbaycan edebiyatında bu model eğitim, millî bilinç ve toplumsal ilerleme kavramlarıyla ilişkilendirilirken, Kazak ve Kırgız edebiyatlarında ahlakî gelişim, toplumsal sorumluluk ve kolektif kimlik ekseninde yeniden yapılandırılmıştır. Özbek ve Balkan Türk edebiyatları da çocukluk söylemini, kendi tarihsel ve kültürel koşullarına göre dönüştürmüştür. Bu sonuçlar, Fikret'in rolünün yalnızca kültürel aktarım kavramıyla sınırlandırılamayacağını göstermektedir. Fikret, Batılı edebî modelleri yeniden şekillendiren ve farklı edebî alanlarda yeniden yorumlanmasını mümkün kılan dönüştürücü bir kültürel aracıdır.

Çalışma sonucunda Tevfik Fikret'in Batı edebiyatı ile Türk dünyası arasında modern çocukluk söyleminin dönüşümünde önemli bir konuma sahip olduğu belirlenmiştir. Fikret'in edebî katkısı tek yönlü bir etkilenme modeliyle açıklanamaz; çünkü o, Batılı düşünceleri yalnızca aktarmamış, onları etik, pedagojik ve ideolojik boyutlarla yeniden yapılandırmıştır. Fikret'in hem kültürel bir köprü hem de dönüştürücü bir aracı figür olduğunu ortaya koyan bu çalışma, karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarına kültürlerarası ilişkileri değerlendirme konusunda alternatif bir bakış açısı sunmaktadır. Edebî etkileşimin taklit veya ödünç alma kavramlarıyla değil; dönüşüm, uyarlama ve kültürel dolaşım süreçleriyle değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları, çocukluk, eğitim ve modern kimlik gibi kavramların farklı kültürler arasında nasıl dolaşıma girdiğini ve yeni edebî ortamlarda nasıl yeniden şekillendiğini inceleyen çalışmaların karşılaştırmalı edebiyat ve çocuk edebiyatı araştırmalarına önemli katkılar sağlayabileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Edebiyat, Tevfik Fikret, çocukluk algısı, çocuk edebiyatı, hipertextualite, kültürel aktarım, Türk dünyası.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Transfer of Childhood Perception From The West to The Turkic World: Tevfik Fikret As A Cultural Bridge

Introduction

The concept of childhood should not be considered a fixed and universal category; rather, it represents a historically constructed phenomenon that has continuously been redefined through social, cultural, and ideological dynamics. As Philippe Ariès argues, the emergence of the child as an independent subject in the modern sense particularly corresponds to the post-Enlightenment period in Western Europe. During this transformation, childhood moved beyond being perceived merely as a biological stage of development and became a field of representation shaped by pedagogical, moral, and aesthetic codes. Therefore, literary representations of childhood are directly related to societies' experiences of modernization, educational perspectives, and historical orientations.

Children's literature, which began to develop in the West from the eighteenth century onwards, emerged as the product of a new intellectual paradigm that placed the child at the centre of cultural and educational discussions. This approach gained a systematic theoretical foundation through Rousseau's "Émile", which repositioned the child not as a passive being requiring only protection but as an individual whose developmental process should be understood according to its own characteristics (Şirin, 2016, pp. 18–19). Throughout the nineteenth century, with the contributions of writers such as Victor Hugo and François Coppée, childhood acquired both emotional and social dimensions within literary discourse and was enriched through themes such as innocence, poverty, education, and the ideal of the future. In this process, the child was no longer regarded as an "incomplete being" merely preparing for adulthood but began to be represented as an autonomous subject possessing a unique world.

In Turkish literature, the transformation of the conception of childhood developed in parallel with these Western intellectual changes, although within its own historical conditions. The modernization process that accelerated with the Tanzimat period transformed not only political and social structures but also the function and orientation of literature. During this period, increasing interaction with the West introduced not only new literary genres but also new thematic concerns into Turkish literature. The concepts of the child and childhood became significant components of this transformation. The child figure, which had previously occupied a limited representational space in Turkish literature, gradually acquired a more central and functional position in the modern period.

One of the most significant representatives of this transformation process is Tevfik Fikret, who constitutes the central focus of this study. As one of the leading figures of Servet-i Fünûn literature, Fikret developed his relationship with Western literature not merely at the formal level but also through thematic and ideological transformations (Kaplan, 1997, pp. 138–142; Parlatır, 2000, pp. 151–157; Lewis, 2000, pp. 434–436; Parlatır, 2006, pp. 42–44; Enginün, 2007, pp. 534–550; Tanpınar, 2011, pp. 266–275). His work "Şermin" is regarded as one of the first systematic poetry

collections written specifically for children in Turkish literature and occupies a decisive position in the modernization of the conception of childhood. However, Fikret's understanding of childhood cannot be limited solely to this work. The image of youth constructed around the figure of Halûk represents a developmental continuity between childhood and adulthood (Enginün, 2007, pp. 536–537; Kaplan, 1997, pp. 138–142). Within this framework, childhood in Fikret's poetry is not constructed merely as a period requiring protection but as the initial stage in the formation of the modern individual. Accordingly, the term "conception of childhood" is used as the central concept of this study, whereas the concepts of "representation of childhood" and "discourse of childhood" refer to the textual and theoretical manifestations of this conception.

This study examines Tevfik Fikret's poems centred on childhood and youth within the framework of literary relations between Western literature and the Turkic World. The main argument of the study is based on the idea that Fikret did not approach childhood merely as an emotional or pedagogical theme; rather, he transformed it into a central instrument for constructing the modern individual, social responsibility, and the ideal of the future. In order to demonstrate this transformation, comparative textual analysis was applied through a three-stage methodological framework. In the first stage, thematic and discursive correspondences between selected childhood-oriented texts from Western literature and Tevfik Fikret's poetry were identified. Within this framework, François Coppée's "La Nourrice" (The Wet Nurse) and "Le Petit Épicier" (The Little Grocer) were comparatively examined alongside Fikret's "Hasta Çocuk" (The Sick Child) and "Halûk'un Bayramı" (Halûk's Feast Day). Similarly, Victor Hugo's poems shaped around childhood, fatherhood, and the idea of the future were analysed in relation to Fikret's "Yavrucuğa" (To the Little Child), "Halûk'un Vedâ-ı" (Halûk's Farewell), "Halûk'un Âmentüsü" (Halûk's Creed), and "Promete" (Prometheus)[1]

In the second stage, these textual relationships were evaluated through Gérard Genette's concept of hypertextuality. Rather than identifying a direct relationship of imitation between texts, the analysis focused on processes of transformation, refunctionalization, and ideological recoding. Accordingly, Western literary texts were considered as hypotexts, while Fikret's poems were interpreted as hypertexts that reconstruct these models within the intellectual and cultural context of Turkish modernization. In the third stage, Pierre Bourdieu's concepts of field, habitus, and symbolic capital were employed to examine how Fikret's transformation operates not merely at the aesthetic level but also as a form of cultural positioning within Turkish literature's progressive orientation toward the West. From this perspective, Fikret's engagement with Western literary models is evaluated as a process in which cultural capital is transformed into symbolic value within a changing literary field. Examples from the Turkic World are subsequently analysed in order to demonstrate how the model of childhood and youth constructed by Fikret was reinterpreted and refunctionalized across different literary fields. Thus, this study approaches literary interaction not as a one-directional process of influence but as a multidimensional mechanism of cultural mediation, transformation, and circulation.

Western Influence and Transformation: The Multilayered Reconstruction of the Conception of Childhood and Youth

Tevfik Fikret's poems based on representations of childhood require an interpretation that moves beyond understanding literary relations between Western literature and the Turkic World merely through a model of influence. Instead, these poems should be examined as part of a broader process involving sociological, pedagogical, and textual transformation as well as cultural reproduction. Within this framework, the selected poems from Fikret's "Şermin" and "Halûk'un Defteri" (Halûk's Notebook), when evaluated in relation to childhood-oriented poems by François

[1] In this study, the original titles of the poems and the verses selected for comparison have been retained in their original language; their English translations are presented in footnotes.

Coppée and Victor Hugo, should be approached through both the comparative literary concept of literary circulation and Gérard Genette's theory of hypertextuality.

According to Genette, hypertextuality refers to the process through which a literary text transforms a previous text (hypotext) and reconstructs it within a new contextual framework (Genette, 1997, pp. 5–12). This process of transformation can be clearly observed through Coppée's poetry. In "La Nourrice", childhood becomes a tragic representational field structured around poverty, corporeality, and death. The fragility of the child is constructed not through a single descriptive expression but through an entire poetic scene:

"ce faible enfant malade et refusant son lait,

Qui toussait, et semblait ne pas vouloir de vivre…

…le petit cadavre déjà roide,

Et la mère sentit son cœur se déchirer;

L'humble berceau d'osier du petit enfant mort" (Coppée, 1891, pp. 107–111).

"The frail and sick child refusing his milk,

Coughing as though unwilling to live…

…the little body already stiff,

And the mother felt her heart breaking;

The humble wicker cradle of the dead child."[2]

In these lines, the child is represented not merely as "sick" but as a physically weakened and exhausted being whose attachment to life has almost disappeared. Under these circumstances, childhood inevitably moves toward a tragic conclusion. Coppée's poetic strategy transforms childhood into a tragedy that can be read directly through the suffering body. A similar thematic structure can also be observed in Fikret's poem "Hasta Çocuk". The lines "*Vücûdu ateş içinde, dalıp dalıp gidiyor*"[3] and the mother's anxiety expressed through "*Sekiz gün oldu, harâret devâm edip duruyor*"[4] (Fikret, 2009, p. 27) establish a close relationship between these two representations of childhood. However, Fikret's poem moves in a different direction in its conclusion:

"Hudâ büyüktür, eder mâtemi mübeddel-i sûr…"[5] (Fikret, 2009, p. 29).

At this point, Fikret's text consciously diverges from Coppée's representation of the child. While the child in Coppée's "La Nourrice" is associated with bodily fragility, illness, and death, the same theme of illness in Fikret's "Hasta Çocuk" does not end with death; rather, it is redirected through the mother's prayer and the possibility of recovery. Thus, Fikret reconstructs the tragic child figure found in Coppée within the moral and pedagogical optimism of Turkish modernization. From the perspective of hypertextuality, the hypertext does not simply reproduce the hypotext; it transforms its semantic orientation. A similar transformation can be observed in another poem by Coppée, "Le Petit Épicier", where childhood is positioned within the conditions of economic necessity:

"C'était un tout petit épicier de Montrouge,

Pâle, les yeux battus, les cheveux en désordre…" (Coppée, 1891, pp. 111–113).

[2] All translations are by the author of this article.
[3] "His body consumed by fever, he fades in and out of awareness"
[4] "Eight days have passed, and still the fever persists"
[5] "God is almighty; He turns sorrow into celebration…"

"He was a very young grocer from Montrouge,

Pale, with tired eyes and dishevelled hair…"

This description demonstrates that the child is placed directly within labour relations despite being at an age normally associated with play and freedom. In the following part of the poem, however, the child is positioned at the centre of the family ideal:

"Être père! c'était son idéal…

Viens donc, tu berceras notre premier enfant…

Et dans un coin dormait un doux blondin…" (Coppée, 1891, pp. 111–113).

"To become a father! That was his ideal…

Come, you will cradle our first child…

And in a corner slept a sweet blond child…"

Here, the child acquires a dual function: on the one hand, the child appears as a vulnerable figure affected by poverty and social hardship; on the other hand, the child becomes an emotional centre that establishes familial continuity. By depicting working children exposed to the harsh conditions of life, Coppée makes social inequality visible. However, his poetic position remains largely observational rather than interventionist. In Fikret's "Halûk'un Bayramı", however, the same thematic structure is transferred into a different discursive framework. The poet directly addresses the child and confronts him with social responsibility:

"Meserret çocukların, yalnız / çocukların payıdır!"

"Sevinmiyor şu yetîm, ağlıyor… Halûk, dinle!"[6] (Fikret, 2009, p. 133).

These lines clearly demonstrate that the class-based contrast remaining at the level of observation in Coppée's poetry is transformed into an ethical call in Fikret's work. The originality of Fikret's approach should therefore not be sought merely in his adoption of Western representations of childhood, but rather in his reconstruction of these representations through the discourse of education, progress, morality, and social responsibility associated with Turkish modernization. Within this framework, Fikret does not function as a passive recipient of Western literary models. Instead, he emerges as a cultural bridge and transformative mediator who reinterprets Western images of childhood and integrates them into a new intellectual and social context.

The influence of Hugo can also be observed in Fikret's poem "Ninesine Yavrucuğa" (To the Little Child from His Grandmother), which Demiryürek identifies as belonging to Tevfik Fikret in his article "Halûk'a Bir Şiir Daha" (Another Poem for Halûk) Similar to Fikret's representation of the excitement and happiness experienced by a new father, Hugo's poem "Souvenir", translated into Turkish as "Hatıra", also reflects the emotional transformation associated with fatherhood:

"Lorsqu'elle me disait: 'Mon père',

Tout mon cœur s'écriait: 'Mon Dieu!'

Et je sentais dans ma poitrine

Quelque chose de radieux…" (Hugo, 1856, p. 227)

"When she called me 'my father',

my whole heart cried out 'My God!'

[6] "Joy is the share of children, of children alone!", "But this orphan feels no joy; he weeps… Halûk, listen!"

and I felt within my chest

something radiant…"

These lines demonstrate that the child is positioned not merely as an object of affection but also as a value that gives meaning to individual existence. While childhood in Hugo's poetry is primarily shaped around personal emotion, memory, and affection, this sensitivity acquires continuity and a different function in Fikret's poetic universe. Indeed, in Fikret's "Ninesine Yavrucuğa":

"Şu tıfl-ı dilsitâne mi?

Bütün o yâr-ı câne mi?.."

ve devamında;

"Çocuk değil, bu bir çiçek!

Ya bir melek!"[7] (Demiryürek, 2008, p. 46)

the child is elevated as an aesthetic and emotional ideal. According to Demiryürek, this poem represents a poetic expression of the experience of becoming a parent (Demiryürek, 2008, p. 42). Although the similarity between Hugo and Fikret is particularly evident in the intensity of their affection toward the child, this affection functions differently in Fikret's poetry. Unlike Hugo's emphasis on memory and emotional continuity, the child in Fikret becomes a constructive force directed toward the future. At this point, Nurullah Çetin's concept of the "ideal model of youth" becomes particularly significant. According to Çetin, Fikret constructs through the figure of Halûk a model of youth that will shape the future (Çetin, 2024, pp. 1–28). Within this model, childhood is positioned as the initial stage of the transition toward youth and acquires an ideological function. "Halûk'un Vedâ'ı" represents one of the clearest examples of this transformation. The expression: "*Ey yarının inkılâb ordusunda çarpışacak kahraman*"[8] (Fikret, 2004, p. 549) demonstrates that the child is no longer imagined merely as a being requiring protection but as an active subject capable of transforming society. Similarly, the lines:

"Ne bulursan bırakma: San'at, fen…

Bize bol bol ziyâ kucakla, getir"[9] (Fikret, 2004, p. 546) reveal that the values to be adopted from the West are transformed into a clearly defined intellectual and educational programme. The pedagogical dimension of Fikret's conception of childhood and youth becomes particularly evident in his work "Şermin". In the poem "Hasbihal", children are directly encouraged to pursue education and work:

"Okuyunuz: okuyanlar

çok şey bilir, çok şey yapar"

and subsequently:

"öğrenmezsek yolu izi,

[7] "Is this that heart-enchanting child?
That beloved soul so precious?.."
and:
"Not a child, but a flower!
or perhaps an angel!"
[8] "O hero destined to struggle in the revolutionary army of tomorrow"
[9] "Leave nothing behind that you discover: art, science…
Gather plenty of enlightenment and bring it back to us."

yolda kurtlar kapar bizi!"[10] (Fikret, 1965, p. 41).

These lines demonstrate that Fikret's conception of childhood is constructed around knowledge and education. The child is represented here as an individual who needs to be educated, guided, and prepared for the future. In the same poem, the significance of work and productivity is emphasized through the following lines:

"İşledikçe bu makine

çarklarına kuvvet gelir…"[11] (Fikret, 1965, p. 41).

This discourse can be interpreted as a reflection of the modernization process upon the conception of childhood. Within this framework, in Hugo's poetry, the child is represented as one of the most vulnerable subjects of modern society. In "Melancholia", Hugo writes:

"Où vont tous ces enfants dont pas un seul ne rit? …

Ils s'en vont travailler quinze heures sous des meules" (Hugo, 1856, pp. 312–313)

"Where are all these children going, not one of whom laughs?

They are going to work fifteen hours beneath the millstones."

These lines reverse the traditional association of childhood with joy and play by positioning the child within the context of labour and exploitation. Hugo's description of children as: "*innocents dans un bagne, anges dans un enfer*" (innocents in a prison, angels in a hell) transforms the child figure into a carrier of both innocence and tragedy. This perspective turns into an ironic form of social criticism through the expression: "Mangez, buvez, la vie est courte" (Eat, drink, life is short) in Joyeuse Vie (Yuva, 2011, pp. 202–206). However, this Western model undergoes a distinctive transformation in Fikret's poetry. In "Halûk'un Âmentüsü", the line: "*Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim… İnsan*"[12] (Fikret, 2004, p. 541) indicates that traditional belief systems are replaced by a universal and secular understanding centred on humanity. Similarly, the identification of Halûk with a mythological figure in Fikret's "Promete" positions the child as a symbolic bearer of knowledge and enlightenment (Parla, 2001, pp. 223–233). As Çetin also argues, this represents a conception of youth shaped by Enlightenment thought and extending beyond national boundaries (Çetin, 2024, pp. 1–28).

In Victor Hugo's L'Art d'être grand-père (The Art of Being a Grandfather), the child is particularly associated with purity and hope. Hugo regards the child not merely as an object of affection but also as a space of possibility through which humanity may be reconstructed. The following line clearly reflects this perspective: "L'enfant, c'est l'avenir" (The child is the future) (Hugo, 1877, p. 45). This statement emphasizes that the child is not only an individual being but also the bearer of social and historical continuity.

The relationship established among Coppée, Hugo, and Fikret cannot be explained merely through the existence of a shared theme of childhood. What is more significant is the transformation of the semantic function attributed to the child figure in each literary context. In Coppée's poetry, the child often appears as a fragile figure through whom social inequalities become visible. While the sick child in "La Nourrice" is represented through images of bodily weakness and death, in "Le

[10] "Read: those who devote themselves to learning
gain much knowledge and achieve much."
"If we fail to learn the right path,
the wolves on the road will capture us!"
[11] "The more this machine works,
the stronger its gears become …"
[12] "The earth is my homeland; all humankind is my nation… Humanity."

Petit Épicier", the child is placed within the constraints of economic necessity. Thus, the child functions as an observational figure revealing the harsh realities of modern society. In Hugo's poetry, by contrast, the child becomes a romantic image associated with innocence, affection, memory, and the future of humanity. Fikret inherits both of these literary tendencies; however, he does not simply reproduce them. In "Hasta Çocuk", he transforms Coppée's tragic child figure by opening it toward hope and recovery. In "Halûk'un Bayramı", compassion toward the poor child is reconstructed as a call for ethical responsibility. In "Halûk'un Vedâ'ı" and "Halûk'un Âmentüsü", Hugo's future-oriented conception of childhood is combined with science, reason, and the programme of modernization. Consequently, the child is transformed in Fikret's poetry from an object of emotion and compassion, as often represented in Western poetry, into a constitutive subject of modern society.

From the perspective of Bourdieu's theory of the literary field, Tevfik Fikret's discourse of childhood should not be understood merely as an individual aesthetic preference; rather, it represents his modern positioning within the Turkish literary field of the Servet-i Fünûn period. Fikret's engagement with French poetry produces a form of cultural capital that enables him to recognize and transform Western literary forms. This cultural capital acquires the character of symbolic capital by being transformed into a pedagogical, moral, and ideological programme in "Şermin" and in the poems centred around Halûk. Fikret employs childhood not merely as a field of lyrical sensitivity but as a discursive space through which the modern individual and the society of the future can be constructed. Therefore, Fikret's literary habitus occupies an intermediary position that combines the aesthetic codes of Western poetry with the emphasis on progress, education, and reason characteristic of Turkish modernization.

Tevfik Fikret as a Cultural Bridge and Mediator: Childhood, Youth, and the Construction of the Modern Subject

Tevfik Fikret's "Şermin" constructs the conception of childhood not merely as an individual developmental process but also as a pedagogical field through which the continuity of social order can be established. Within this framework, the poems included in the work transform the child from a passive being into an active subject who learns, questions, and assumes social responsibility. In particular, the poem "Hasbihal" establishes the relationship between childhood and experience through a model of intergenerational transmission, combining the traditional culture of advice with the principles of modern education. The adult figure's address to children by recalling the difficulties experienced in the past demonstrates that the conception of childhood is reconstructed through a form of historical consciousness: "*vaktiyle biz / ne sıkıntılar çekmişiz / okumak, öğrenmek için*"[13] (Fikret, 1965, p. 41). These lines should be interpreted not merely as an act of remembrance but also as an ideological orientation aimed at internalizing the value of education during the process of modernization. At this point, childhood in Fikret's poetics is transformed from an innocent period requiring only protection into a preparatory stage that needs to be guided and cultivated. The discourse established through the lines: "*okuyunuz: okuyanlar / çok şey bilir, çok şey yapar*" [14] (Fikret, 1965, p. 42) directly associates childhood with productivity and social contribution. When evaluated within the framework of Bourdieu's theory of the literary field, it becomes evident that Fikret positions children's literature as an instrument for the production of cultural capital. Knowledge acquired through education functions not merely as an individual achievement but as a form of capital that produces value within the social field (Bourdieu, 1993, pp. 37–38). Therefore, the emphasis on education in Fikret's children's poems represents not only a pedagogical orientation but also a sociological strategy. Similarly, the expression: "*öğrenmezsek yolu izi, / yolda kurtlar kapar bizi!*"[15] (Fikret, 1965, p. 42) constructs childhood as a field surrounded by potential risks and

[13] "In the past, we endured many hardships; in our pursuit of reading and learning."
[14] "Read and learn: those who seek knowledge; know much and achieve much."
[15] "If we fail to learn the right path, the wolves along the way will seize us!"

dangers. This metaphorical representation suggests that lack of education signifies not only individual failure but also the possibility of social exclusion. In this context, childhood is redefined not merely as a fragile state requiring protection but as a developmental process that becomes vulnerable when not properly guided. Fikret's emphasis on work and productivity also reflects the direct influence of modernization ideology on his conception of childhood: "*işledikçe bu makine / çarklarına, dişlerine / kuvvet gelir*"[16] (Fikret, 1965, p. 42). Through this metaphor of the machine, the child is represented as a being whose development depends on continuous activity and productivity. This mode of representation is systematically maintained throughout the other poems in "Şermin". In the poem "İthaf", school is represented not only as an educational institution but also as a "home of knowledge" (marifet yuvası) that enables the intellectual and moral development of the child: "*fakat, yavrum, senin yuvan / bir marifet yuvasıdır*"[17] (Fikret, 1965, p. 7). This expression establishes a direct connection between childhood and knowledge. Similarly, the lines: "*orda fikrin uyanacak; / orda kanat açacaksın*"[18] (Fikret, 1965, p. 8) conceptualize the intellectual development of the child through the metaphor of awakening. Thus, childhood in Fikret's poetry is not constructed as a passive process of growth but as an active formation of intellectual and social identity.

This pedagogical orientation cannot be explained solely through the internal dynamics of Turkish modernization; it is also closely connected with the aesthetic and intellectual accumulation of French literature with which Fikret was in contact. The relationship established by the Servet-i Fünûn generation with French literature went beyond a superficial form of influence and developed into the sharing of a common literary atmosphere (Öztürk Bayramoğlu, 2006, p. 714). Within this framework, the emphasis on discipline, work, and social benefit observed in Fikret's conception of childhood should be considered together with the understanding of the modern individual that became prominent within the French poetic tradition. Therefore, the pedagogical discourse emerging in Fikret's children's poems represents not only a local educational ideology but also a reconstructed form of the European-centred conception of the modern individual within the Turkish literary field (Kaplan, 1997, pp. 138–142; Parlatır, 2006, pp. 42–44; Enginün, 2007, pp. 534–550; Tanpınar, 2011, pp. 266–275).

A similar pedagogical structure can also be observed in the poem "Muhallebim ve Mektebim". Şermin's affection for school redefines the relationship between individual pleasure and learning. Her statement: "*bana yetişir mektebim*!"[19] (Fikret, 1965, p. 12) clearly reveals the central position of education in the child's life. Here, childhood moves beyond being a sphere limited to play and pleasure and becomes identified with the production of knowledge. In this respect, Fikret's understanding of childhood demonstrates a structure parallel to modern pedagogy's model of the "disciplined individual."

Tevfik Fikret's conception of childhood and youth is not limited to the pedagogical framework presented in "Şermin"; rather, it gains a broader historical and intellectual depth through the poems centred around the figure of Halûk. In this context, Halûk moves beyond being a biographical child figure and becomes the representation of the modern individual and the social subject of the future. Indeed, in Fikret's poems dedicated to Halûk, childhood is directly constructed as the foundation of the "construction of the future." This demonstrates that beyond the father-son relationship, the poet develops an ideological discourse (Törenek, 2015, pp. 1–2). This orientation becomes particularly visible in "Halûk'un Vedâ'ı". When Fikret sends his son to the West, he directs him not only toward an individual educational process but also toward a broader social mission:

[16] "The more this machine operates, the more strength its wheels and gears acquire"
[17] "But, my child, your home; is a place where knowledge and wisdom flourish."
[18] "There, your intellect will awaken; there, you will open your wings and soar."
[19] "My school alone is enough for me!"

"*Bize bol bol ziyâ kucakla, getir; / Düşmek etrâfı görmemektendir*"[20] (Fikret, 2004, p. 544). In these lines, the child figure is no longer represented as a passive being; instead, he is transformed into an active subject who carries knowledge and possesses the potential to transform society. In this respect, Fikret's text moves beyond Western literary representations of childhood and reconstructs them within a functional and ideological framework. In "Halûk'un Âmentüsü", Fikret represents the most radical transformation of the conception of childhood. In this poem, traditional systems of belief are replaced by an understanding centred on reason, science, and humanity: "*Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim…*"[21] (Fikret, 2004, p. 541). In "Promete", Halûk is associated with a mythological figure and transformed into a symbolic "carrier of science and enlightenment" who will illuminate society: "*Yüklen getir – ne varsa – biraz meskenet-fiken…*"[22] (Fikret, 2004, p. 543). At this point, childhood is positioned not merely as a process of individual development but as the fundamental dynamic of social progress. Finally, the influence of Longfellow[23] observed in the poem "Hayavata" demonstrates that Fikret's conception of childhood was shaped through an early engagement with Western culture. In this poem, the world of the child is directly associated with a Western literary image; thus, childhood becomes the initial point of cultural transmission and interaction. When all these examples are considered together, it becomes evident that Fikret's understanding of childhood is not merely a pedagogical construct but also a historical and social project. Within this framework, these texts should be evaluated not only through thematic similarities but also in terms of functional transformation (Genette, 1997, pp. 5–12). Nevertheless, it is observed that Fikret's relationship with Hugo often operates on an implicit level. As indicated in the literary criticism of the period, Hugo's influence is manifested not through explicit references but rather at intellectual and thematic levels (Öztürk Bayramoğlu, 2006, p. 727). This situation demonstrates that literary influence should not be understood as a superficial practice of quotation or borrowing, but rather as a profound process of poetic internalization. Therefore, Fikret's representations of childhood and youth should not be regarded as a direct transfer of elements derived from Western literature. Instead, they emerge as the result of a process in which these elements are reinterpreted within a local context and transformed into an original ideological and aesthetic structure.

Tevfik Fikret as a Cultural Mediator: The Transmission and Transformation of the Conception of Childhood from the West to the Turkic World

In his work Studies on Azerbaijani Literature, Yavuz Akpınar argues that Namık Kemal, one of the leading poets of the Tanzimat period, exerted a significant influence not only in Türkiye but also across the Turkic world and the broader Islamic world. According to Akpınar, Namık Kemal's poetry influenced intellectuals in Azerbaijan, Kazan, Turkestan, and even Iran during the early stages

[20] "Gather abundant enlightenment and bring it back to us; Decline results from failing to understand the world around us."

[21] "The earth is my homeland; all humanity is my nation…"

[22] "Bear the burden and bring back whatever may cast away ignorance and stagnation…"

[23] "The influence of Henry Wadsworth Longfellow can be explained through the widespread development of a poetic understanding shaped around didactic, moral, and universal values, particularly during the second half of the nineteenth century. This influence becomes evident on three fundamental levels. First, Longfellow transformed poetry from being merely a field of aesthetic expression into a moral and pedagogical instrument. In poems such as A Psalm of Life and The Village Blacksmith, he directly addresses themes such as work, perseverance, virtue, and individual responsibility. In this respect, his poetry constructs a model of the "exemplary individual" that is particularly compatible with children's and youth literature (Longfellow, 1840/2000, pp. 3–5). Second, Longfellow's poetic language is deliberately simple, rhythmic, and accessible. This characteristic enabled his poetry to reach a wide audience, particularly young readers. From this perspective, Longfellow functions as an intermediary figure between Victor Hugo's elevated Romantic discourse and François Coppée's realist sensitivity (Thompson, 1956, pp. 112–115). Third, and most importantly, although childhood does not always occupy a central position in Longfellow's poetry, the ethical universe he constructs was later transformed in Europe—particularly among French poets such as Coppée—into representations of childhood shaped around poverty, labour, and innocence. In this sense, Longfellow's influence does not operate as a direct thematic transmission; rather, it functions as the circulation of a moral and aesthetic model within different literary fields (Calhoun, 2004, pp. 87–89).

of the modernization process. He further emphasizes that these intellectuals were engaged not only with the West but also maintained literary and social interactions within the Turkic world. In this context, Akpınar examines the literary relationships between Tanzimat intellectuals and writers of the Turkic world, particularly those of Azerbaijan (Akpınar, 1994, pp. 213–230). The representation of the child and childhood in Tevfik Fikret's poetry should not be regarded merely as a field of individual sensitivity; rather, it should be evaluated as the reflection of a new intellectual and pedagogical paradigm produced by the process of modernization. In this context, Fikret's conception of childhood emerged through the reconstruction of thematic elements inherited from Western literature within the Turkish literary field and was subsequently transmitted to different geographical regions of the Turkic World. From this perspective, the child figure in Fikret's "Şermin" represents a locally reconstructed version of the themes of discipline, work, and morality observed in Western children's literature. This demonstrates that Fikret was not merely a transmitter of literary models but also a transformative intermediary figure who adapted and reshaped them within a new cultural context. The reflections of this transformation within the Turkic World can be observed particularly clearly in Azerbaijani children's literature. Abdulla Şaik's poem "Uyan, Oğlum" (Wake Up, My Son) can be considered a direct continuation of the didactic discourse that Fikret constructs around the figure of Halûk. Şaik's lines: "*Çabuk ol, kalk, git okula, / Sarıl bilime, terbiyeye*"[24] (Sakallı & Sezer, 2020, p. 28) reproduce Fikret's education-centred conception of childhood within an almost identical discursive structure. The most significant point here is the form of address: "my son." This usage demonstrates that the individual yet representative child model constructed by Fikret through the figure of Halûk is transformed into a collective model of childhood within Azerbaijani literature. Similarly, in Ehmed Cavad's poem "Çocuklarıma" (To My Children), childhood is constructed within the triangle of nature, homeland, and education: "*Haydi, gelin okula gidelim, / Tembelliğe lanet edelim*"[25] (Sakallı & Sezer, 2020, p. 32).

These lines indicate that Fikret's approach, which presents work and diligence as moral obligations, was reconstructed within the Azerbaijani literary field. However, unlike Fikret's model, the element of national consciousness becomes more pronounced in this context. Another significant dimension of Fikret's conception of childhood is the idea of social sensitivity and moral responsibility, particularly toward poor, orphaned, and vulnerable children. The line from "Verin Zavallılara": "*Verin şu dullara, yoksul kalan şu eytâma…*[26]" (Fikret, 2009, p. 46) represents an approach that associates childhood not only with individual development but also with social conscience and an ethics of sharing. This discourse functions as an ethical call directed toward the adult world, emphasizing the responsibility to protect and care for children. The same sensitivity can also be observed in Azerbaijani literature. Hüseyin Cavid's line: "*Verin!... Verin de, evet, susturun şu feryadı…*"[27] establishes a clear discursive parallel with Fikret's call. In both texts, even when childhood is not represented directly, it symbolizes a vulnerable social group that requires protection within the context of poverty and deprivation. This demonstrates that the conception of childhood emerging as an ethical sensitivity in Fikret's poetry was transformed into a broader discourse of social justice in Azerbaijani literature. The ethical and pedagogical understanding of childhood inherited from Fikret is further expanded in Abbas Sıhhat's numerous poems such as "Yaz", "Yay Gecesi", "Qış", "Ekinçi Neğmesi", "Payız Çağında", "Payız Gecesi", "Bahar Axşamı", and "Derya Kenarı" within the framework of social progress and collective consciousness. Particularly in Sıhhat's poem "Davet", which focuses on education and progress, the line: "*Elm ilen hâsıl olur izzet, tapar millet nicat*"[28] (Erol, 2020, p. 128) reveals that Fikret's conception of the child and youth as future-oriented subjects equipped with knowledge was transformed into an ideology of collective

[24] "Hurry, arise, and go to school; Embrace knowledge, learning, and moral education."
[25] "Come, let us go to school together; Let us reject idleness."
[26] "Give to these widows, to these orphaned ones left in destitution…"
[27] "Give!... Yes, give, and put an end to this cry of suffering…"
[28] "Through knowledge and science, dignity is achieved, and the nation attains salvation."

liberation within Azerbaijani literature. Thus, childhood becomes not only the foundation of individual development but also the basis of social transformation. This process can be interpreted through Genette's concept of hypertextual transformation not merely as the rewriting of a text but as its relocation within a new ideological context. Hüseyin Cavid's poem "Kız Mektebinde" further expands the conception of childhood through moral values. The line: "*Bir kızın ancak bilgidir, temizliktir ziyneti*"[29] (Sakallı & Sezer, 2020, p. 30) defines education not only as an intellectual process but also as a form of ethical formation. This approach demonstrates that the unity between morality and education in Fikret's conception of childhood continued within the Turkic World through different variations and cultural adaptations.

In Kazakh children's literature, Jambıl Jabayev's poem "Balalarğa" (To Children) positions the child not merely as an object of affection and compassion but as the bearer of the future: "*Çocuklar, gözümün nurları nasılsınız? / Yayılıp göle yetişen kamışlarım!*"[30] (Ayan, 2020, p. 77). In this expression, the child moves beyond being an individual entity and becomes a collective metaphor. Similar to the hope and expectations that Fikret attributes to Halûk, the child here is constructed as the constitutive subject of the future. However, while this subject appears in Fikret's poetry primarily as an individual ideal type, in Jabayev's work it is transformed into a collective social entity. When evaluated within the framework of Bourdieu's theory of the literary field, this transformation can be explained through the ability of the same poetic model to assume different functions within different socio-cultural fields. Mağjan Jumabayev's poem "Men Jastarğa Senemin" (I Believe in the Youth) carries this transformation to a further stage. The poet defines youth not merely as a source of hope but directly as a source of power and determination: "*Aslan gibi heybetli, / Pars gibi gayretli… / Ben gençlere güveniyorum!*"[31] (Ayan, 2020, p. 86). This discourse directly corresponds to the mission that Fikret assigns to Halûk. Indeed, Fikret also constructs youth as an ideal that rises through diligence, knowledge, and intellectual development (Kaplan, 1997, pp. 138–142). However, in Jumabayev's poetry, this ideal evolves from an individual educational process into a project of collective awakening and national revival. In this context, the text corresponds to Genette's category of "transformative hypertextuality," as it preserves the traces of the preceding model while expanding its function within a new ideological framework. In İlyas Jansügirov's poems addressing children, the themes of nature, work, and learning are intertwined. In his poem "Jazğı Şilde" (July in Summer), the lines: "*Hey çocuklar, çocuklar / Oynayalım, gülelim / Artık okula gidelim*"[32] (Ayan, 2020, p. 92) reflect a balance established between play and education, which significantly corresponds to Fikret's conception of childhood. In "Şermin", Fikret does not represent the child merely as a disciplined subject but also as a being who plays, feels, and develops. However, in Jansügirov's poetry, this balance is positioned within a broader framework of social production and seasonal cycles. This demonstrates that the conception of childhood becomes integrated with local practices of everyday life. Sultanmaxmut Torayğırov's poems "Öğrencinin Düşüncesi" (The Student's Thought) and "Okuyan Gençlere" (To Educated Youth) represent one of the most advanced stages in the transformation of the conception of childhood. Here, the child is no longer a passive recipient but becomes a subject capable of constructing his own consciousness: "*Cehaletin semasına / Güneş olmazsam kim olurum?*"[33] (Ayan, 2020, p. 94). This expression can be interpreted as an internalized version of Fikret's external call expressed through "okuyunuz" ("read and learn"). Similarly, the lines: "*İş yaparsak bir olup / İmkânsızı başarırız*"[34] demonstrate that Fikret's emphasis on diligence and work is transformed into a collective ideology. Within this framework, childhood is no longer positioned merely as a process of individual development but as an active component of

[29] "A girl's true ornament lies in knowledge and moral purity"
[30] "My children, the light of my eyes, how are you?", "My reeds that grow and spread toward the lake!"
[31] "Majestic as lions, Resolute as leopards… I place my trust in the youth!"
[32] "Come, children, dear children", "Let us play and rejoice", "Now it is time to go to school."
[33] "If I do not become the sun illuminating the sky of ignorance, what purpose shall I serve?"
[34] "If we unite and work together, we can accomplish what seems impossible."

social transformation. In Ötebay Turmanjanov's poetry, the conception of childhood acquires a more emotional and aesthetic dimension. The lines from "*Kel, balalar, küleyik!*"[35] (Come Children, Let Us Laugh): "*Gelin çocuklar gülelim / Gülüşle çiçek açalım*"[36] (Ayan, 2020, p. 96) establish a strong connection between childhood, joy, nature, and aesthetic sensitivity. This perspective can be associated with the emotional and humanistic dimension found in Fikret's poems addressed to Halûk. Although the emphasis on work and education is dominant in Fikret's conception of childhood, childhood is also represented as a world surrounded by affection, compassion, and hope. In Turmanjanov's poetry, this aspect becomes more pronounced, positioning childhood as the centre of joy and vital energy.

When these examples are evaluated together, it becomes clear that Tevfik Fikret's conception of childhood and youth provided the basis for a multidimensional process of transformation throughout the Turkic World. Each literary field reconstructed this poetic model according to its own social and ideological needs; consequently, the conception of childhood expanded from individual education to the construction of collective consciousness and from pedagogical advice to ideological orientation. This process of transformation can be considered a concrete example of an identity-centred cultural transmission extending from Western literature to Turkish children's and youth literature and subsequently to the wider Turkic World.

Examples from Kyrgyz children's literature occupy a significant position in demonstrating how the conception of childhood constructed by Tevfik Fikret in "Şermin" was reproduced and transformed within the Turkic World. In particular, a clear parallel can be observed between Barpı Alıkulov's poem "Çocuklara Nasihat" (Advice to Children) and Fikret's didactic poems. In Alıkulov's poem, the child is directly addressed through a moral and pedagogical discourse: "*İlim, bilim faydalı, / Okuyun, çocuklar*"[37] (İsmailova, 2020, p. 148). This expression corresponds to the didactic tone in Fikret's "Şermin", which constantly encourages children to learn, work, and improve themselves. Similarly, Fikret places knowledge and diligence at the centre of his childhood ideal through the lines: "*okuyunuz: okuyanlar / çok şey bilir, çok şey yapar*"[38] (Fikret, 2018, p. 57). This parallel appears not only at the thematic level but also at the level of discourse. In both poets, the child is not positioned as a passive being; rather, the child is represented as a subject who requires guidance while simultaneously possessing the potential to construct the future. However, while this subject is primarily associated with individual development in Fikret's poetry, within the Kyrgyz literary field the child is shaped as part of social order and moral structure. In Alıkulov's poem "Baldarga Nasıyat" (Advice to Children), the lines: "*Başkalarının eşyasını / Almayın çocuklar*"[39] and "*Yalan sözü 'doğru' diye / Satmayın çocuklar*"[40] (İsmailova, 2020, p. 149) demonstrate that the conception of childhood is constructed within the framework of social norms and traditional values. When evaluated through Bourdieu's theory of the literary field, this situation can be interpreted as the direct reflection of the normative structure of the social field in which children's literature is produced. On the other hand, Calil Sadıkov's poem "Kuşlar" (Birds) can be directly associated with the pedagogical narrative that Fikret establishes in Şermin through nature and particularly animals. In Sadıkov's poem "Kanattuular" (Birds), birds are represented not merely as natural beings but also as elements that provide children with opportunities for observation, knowledge acquisition, and indirect learning: "*Her zaman insana dosttur… / Sesi çıkar baharda*"[41] (İsmailova, 2020, p. 168). Similarly, Fikret uses animals and nature as educational instruments in his children's poems; through these elements, the child learns to observe, understand, and interpret the surrounding world. In this

[35] "Come, children, let us rejoice together!"
[36] "Come, children, let us rejoice; Let us blossom through our smiles."
[37] "Knowledge and learning are valuable; Pursue education, children."
[38] "Read and learn: those who seek knowledge; know much and accomplish much."
[39] "Do not take what belongs to others, my children."
[40] "Do not offer falsehood under the guise of truth, my children."
[41] "It is always a companion to humankind… Its song is heard with the arrival of spring."

context, nature becomes an essential component of childhood education in both poets. However, while natural elements in Sadıkov's poetry primarily serve a descriptive and instructional function, in Fikret's poetry they are often directly connected with moral and pedagogical messages. For instance, the messages Fikret conveys through animals are generally associated with values such as diligence, honesty, and discipline. In Sadıkov's poetry, however, birds function more as objects of observation that reveal the order and diversity of nature. This difference can be explained as the reinterpretation and transformation of the same thematic core within different cultural contexts.

Another significant feature of Kyrgyz children's literature is the continuity of didactic discourse. The repeated address "children" and imperative expressions such as "read," "do not do," and "think" in Alıkulov's poetry emphasize the directly educational function of children's literature. In this respect, these texts demonstrate the continuation of the pedagogical approach observed in Fikret's children's poetry within the Turkic World. Nevertheless, an important distinction emerges at this point: the childhood ideal constructed by Fikret within the context of modernization is reinterpreted in the Kyrgyz literary field primarily through the preservation of traditional morality and social order. Thus, the conception of childhood is redefined across a broad spectrum extending from individual development to social harmony and from the observation of nature to moral education.

The poems of Kuddüs Muhammedi in Uzbek children's literature are particularly significant in demonstrating how the conception of childhood is constructed through the relationship between nature, seasons, and production. In his poem "Bahor Keldi" (Spring Has Come), nature functions not merely as an aesthetic background but also as part of an educational call: "*Kaçmasın güzel fırsat, / Haydi, çabanı göster, / İmtihan, sınav vakti!*"[42] (Solmaz & Tuğlacı, 2020, p. 190). In these lines, spring is interpreted not only as the awakening of nature but also as a period in which the child is expected to take action, work, and develop himself. Similarly, in Fikret's poetry, nature often assumes a pedagogical function and becomes an element that motivates the child toward activity and self-improvement. Within this context, a strong thematic and functional parallel can particularly be established between Muhammedi's poem "Bal Arısı" (The Honeybee) and Fikret's "Arı Sokar" in "Şermin". In Muhammedi's poem, the bee is represented as a symbol of diligence, productivity, and harmony with nature: "*Çiçekten çiçeğe konup / Şerbet içer bal arısı*"[43] (Solmaz & Tuğlacı, 2020, p. 190). Here, the bee functions both as an observable element of nature and as an indirect model for the child. This model becomes even more concrete in the following lines of the poem: "*Sen kıymetli dostumuz, / Balını yiyerek büyüdük biz*"[44] . These expressions emphasize the significance of the bee in human life and strengthen the relationship established between the child and nature. In Fikret's "Arı Sokar", however, the figure of the bee is constructed not only through productivity but also through the concepts of attention and responsibility (Fikret, 1965, p. 50). On the one hand, the bee represents diligence; on the other hand, it becomes a reminder of the consequences that may emerge when the rules of nature are ignored. In this respect, the bee has a more explicitly didactic function in Fikret's poetry. In Muhammedi's work, however, the same figure is presented through a softer, more observational, and aesthetically oriented narrative. This difference can be interpreted, as in other examples of Turkic children's literature, as the reconstruction of a shared thematic core (bee = diligence/nature/production) within different cultural and literary contexts. Another significant element observed in the following lines of the Uzbek poem is the direct and explicit relationship established between childhood and education. Expressions such as: "*Hazır mı, derslerin tamam?*"[45] position the child as an active subject within the educational process. This demonstrates that the

[42] "Do not let this precious opportunity slip away; Come, show your determination; It is time for challenge and examination!"
[43] "Moving from flower to flower; the honeybee gathers sweet nectar."
[44] "You are our cherished companion; We have grown nourished by your honey."
[45] "Are you fully prepared with your lessons?"

model of the conscious, diligent, and responsible individual constructed by Fikret through the figure of Halûk continued within the broader Turkic World. However, in the Uzbek literary field, this model is represented not as an individual ideal but rather within a more practical understanding of education integrated into everyday life. From the perspective of Bourdieu's theory of the literary field, while Fikret's conception of childhood, constructed during the modernization process of Turkish society, is based on individual consciousness and intellectual development, this ideal is transformed in Uzbek children's poetry into an educational understanding closely connected with everyday practices, nature, and production. Thus, the Uzbek examples reveal that the conception of childhood transmitted through Fikret's transformative mediation does not remain unchanged; rather, it is reconstructed according to the social conditions, cultural expectations, and pedagogical priorities of a different literary field.

When the formation process of Bulgarian Turkish children's literature is examined, it becomes evident that this literary tradition emerged directly within the framework of pedagogical needs. The first period, which developed between 1908 and 1944, was largely shaped around educational activities and textbooks. Indeed, a significant number of children's literary works produced during this period appeared directly within schoolbooks and instructional materials (Akgün, 2016, pp. 104–105). This situation demonstrates that the conception of childhood was constructed within a functional and didactic framework rather than primarily as an aesthetic representation. In the Bulgarian Turkish literary field, childhood was approached not through individual sensitivity, as observed in Fikret's poetry, but rather through the preservation of collective existence and the continuity of cultural identity. For instance, in Mustafa Şerif Alyanak's poem "Çalış Yavrum" (Work, My Child), addressed directly to children, the lines: "*Haydi yavrum, haydi kalk! / Bugün artık erken kalkmak ve çalışmak günüdür*"[46] (Akgün, 2016, p. 107) indicate that childhood is directly associated with work, productivity, and discipline. This approach reveals that the model of the "hardworking child" constructed by Fikret in "Şermin" was reproduced in a stricter and more disciplinary form within the Balkan context. Similarly, the lines in Mehmet Masum's poem "Şehit Yavrularına" (To the Children of Martyrs): "*Millet için baban gitti cennete… / Katlanırız biz senin için mihnete*"[47] (Akgün, 2016, p. 107) demonstrate that the conception of childhood was reconstructed around national consciousness and sacrifice. At this point, the child is not merely an individual who needs to be educated but also a bearer of collective memory and national identity. In this respect, childhood in the Bulgarian Turkish literary field emerges as an ideological expansion of the ethical consciousness model observed in Fikret's poetry. In Hafız İslam Ergin's poem "His Bahçesi", written for children, religious and moral dimensions become more prominent: "*Ey çocuklar! İslam dini / Pek mübarek, pek güzeldir… / İşte bize o öğretir*"[48] (Akgün, 2016, p. 110). These lines demonstrate that the conception of childhood plays a central role not only in pedagogical formation but also in the transmission of religious and moral values. Fikret's approach, which reinterprets religious elements by removing the dimension of fear (as observed in poems such as Umacı, Ezan, Hasbihal, Öksüz, and Kış Baba), is transformed here into a more directly instructional form. This transformation indicates that the discourse of childhood is reshaped within each literary field according to its own ideological needs.

Another significant feature of Bulgarian Turkish children's literature is that the theme of education functions as a determining element in almost all texts. Indeed, the fact that the founding figures of this literary tradition were predominantly teachers strengthened the didactic character of these works. Textbooks and periodicals such as Tefeyyüz, Altın Kalem, and Terbiye Ocağı became important instruments for the circulation of childhood discourse (Akgün, 2016, p. 104). Within this framework, childhood was transformed not only into a category of individual development but also

[46] "Come, my child, arise!; Today is the day to rise early and devote yourself to work"
[47] "Your father departed for heaven in the name of the nation…; We endure suffering and hardship for your sake."
[48] "O children! The Islamic faith; is truly blessed and beautiful…; It is the one that guides and teaches us."

into a central field for the transmission of language, identity, and culture. From the perspective of Bourdieu's theory of the literary field, Bulgarian Turkish children's literature emerged not as an autonomous aesthetic field but as a field of production closely intertwined with education. Therefore, the discourse of childhood produced in this context was shaped primarily by functional and ideological concerns rather than purely aesthetic motivations. The fact that Bulgarian Turkish intellectuals began producing their own texts when textbooks imported from Turkey failed to meet local needs (Akgün, 2016, p. 103) demonstrates that cultural capital was reproduced at the local level. This situation also represents an important process of adaptation from the perspective of comparative literature. The Turkey-centred model of children's literature was not transferred directly into the Bulgarian context; rather, it was reconstructed according to local historical, social, and cultural conditions. In this sense, Fikret's conception of childhood underwent transformation in three main directions within the Balkan literary field:

- Pedagogical model → disciplinary educational model
- Ethical consciousness → national and ideological consciousness
- Individual child → child as a bearer of collective identity

Bulgarian Turkish children's literature represents one of the most distinctive areas of transformation of the discourse of childhood that began with Tevfik Fikret and subsequently circulated throughout the Turkic World. This discourse, which expanded through the emphasis on national consciousness in various regions of the Turkic World, particularly in Azerbaijani literature, became more closely intertwined with the struggle for cultural existence, education, and identity preservation within the Balkan context. This process clearly demonstrates that the concept of childhood is not merely a literary theme; rather, it functions as a literary and cultural form that is continuously redefined, reconstructed, and assigned new meanings across different geographical and historical contexts.

Tablo 1. Textual Correspondences within the Framework of Genette's Model of Hypertextuality

Hypotext / Source Text	**Hypertext / Transformed Text**	**Shared Motifs**	**Transformation in Fikret's Poetry**
François Coppée, "La Nourrice"	Tevfik Fikret, "Hasta Çocuk"	Sick child, maternal anxiety, bodily fragility	The tragic image of the child is recoded through the ideas of hope and recovery
François Coppée, "Le Petit Épicier"	Tevfik Fikret, "Halûk'un Bayramı"	Poor child, class inequality, social sensitivity	Observational realism is transformed into a call for ethical responsibility.
Victor Hugo, "Souvenir"	Tevfik Fikret, "Yavrucuğa"	Paternal affection, love for the child, emotional enlightenment	Nostalgic emotion evolves into a future-oriented ideal of the child as a constructive subject
Victor Hugo, "Melancholia"	Tevfik Fikret, "Verin Zavallılara" / "Halûk'un Bayramı"	Poverty, child labour, victimization	Social suffering is transformed into a call for moral intervention and social conscience
Hugo ve Aydınlanmacı çocukluk söylemi	"Halûk'un Vedâ'ı", "Halûk'un Âmentüsü", "Promete"	Childhood/youth, future, progress, reason	The child becomes the representative subject of

			modernization and scientific progress.
Fikret'in Halûk ve Şermin modeli	Abdulla Şaik, Abbas Sıhhat, Mağjan Jumabayev, Barpı Alıkulov vb.	Education, diligence, future orientation, national consciousness.	Fikret's individual-modern model of childhood is transformed into a model of collective consciousness within the Turkic World

This table demonstrates that the concept of hypertextuality employed in this study does not function merely as a general theoretical reference but is applied directly to explain the transformational relationships established between literary texts. Accordingly, the childhood-oriented poems of Coppée and Hugo function as hypotexts in relation to Fikret's poetry. However, Fikret's works should not be considered passive hypertexts that simply reproduce these previous texts. On the contrary, they operate as transformative hypertexts that recode the image of childhood through the ideas of education, morality, progress, and social responsibility associated with Turkish modernization. In the examples from the Turkic World, Fikret's poems acquire the function of a second-level hypotext. This model is reconstructed in Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Uzbek, and Balkan Turkish literatures within the framework of national consciousness, social progress, and cultural continuity.

In the examples from the Turkic World, Bourdieu's concept of the literary field provides a functional framework for explaining why Fikret's model undergoes transformation and reproduction in different contexts. In the Azerbaijani literary field, the discourse of childhood becomes associated with enlightenment and national awakening; in Kazakh and Kyrgyz literatures, it is connected with collective progress and social morality; while in Bulgarian Turkish literature, it is reconstructed around the preservation of identity and literary continuity. This demonstrates that the same model of childhood is not simply repeated across different literary fields; rather, each field reconstructs it according to its own historical, cultural, and ideological needs. Therefore, as Fikret's conception of childhood circulates throughout the Turkic World, it acquires new symbolic values and functions within different literary systems.

Conclusion

This study has demonstrated that the images of childhood inherited from Western literature in Tevfik Fikret's poems focusing on children and youth were not directly imitated; rather, they were refunctionalized according to the pedagogical, moral, and ideological needs of Turkish modernization. The texts examined in this study reveal that Fikret's relationship with François Coppée and Victor Hugo does not remain merely at the level of thematic similarity; instead, a significant semantic transformation occurs in the function attributed to the image of the child.

First, the image of the poor, sick, and vulnerable child inherited from Coppée gains a new orientation in Fikret's poetry. In Coppée's poems "La Nourrice" and "Le Petit Épicier", the child is represented as a fragile figure oppressed by poverty, illness, and labour relations within modern society. However, in Fikret's "Hasta Çocuk" and "Halûk'un Bayramı", this vulnerability does not remain merely an observed tragedy; it is transformed into a call for moral responsibility, compassion, and social intervention. In this respect, Fikret adopts Coppée's social sensitivity but reconstructs it within a more explicit framework of ethical guidance.

Second, the ideas of child affection, innocence, and the future inherited from Hugo are transformed in Fikret's poetry into an ideological conception of youth. In Hugo's works, the child is often represented as a romantic figure associated with affection, memory, and the future of humanity. Fikret, however, combines this figure with the concepts of science, reason, progress, and social

transformation in poems such as “Yavrucuğa”, “Halûk’un Vedâ’I”, “Halûk’un Âmentüsü”, and “Promete”. Thus, the child is no longer constructed merely as a being in need of protection but as a modern subject capable of shaping the future.

Third, when evaluated within the framework of Genette’s model of hypertextuality, Coppée’s and Hugo’s childhood-oriented texts function as hypotexts for Fikret’s poetry. Fikret’s poems, in turn, operate as hypertexts that transform these preceding texts within the context of Turkish modernization. However, this relationship does not represent a direct textual transfer; rather, it constitutes a process of recoding that takes place at the levels of motif, discourse, and function. Motifs such as the sick child, the poor child, paternal affection, love for children, education, and the future acquire a new semantic structure in Fikret’s literary universe.

Fourth, Bourdieu’s theory of the literary field explains the sociological foundation upon which Fikret realizes this transformation. Fikret’s engagement with Western literature provided him with significant cultural capital within modern Turkish literature. This capital acquired the character of symbolic capital through the transformation of childhood and youth themes into a pedagogical and ideological programme. Therefore, Fikret approached children’s literature not merely as an aesthetic field but as a medium for constructing the modern individual and society.

Fifth, Fikret’s model of childhood and youth was reinterpreted in different ways throughout the Turkic World. In Azerbaijani literature, this model was combined with education, enlightenment, and national consciousness in the works of poets such as Abdulla Şaik, Abbas Sıhhat, Hüseyin Cavid, and Ehmed Cavad. In Kazakh literature, particularly in the works of figures such as Mağjan Jumabayev and Sultanmaxmut Torayğırov, youth became the subject of collective awakening and social progress. In Kyrgyz and Uzbek children’s poetry, Fikret’s emphasis on diligence, learning, and moral guidance was reconstructed through local values, observation of nature, and the idea of social harmony. In Bulgarian Turkish children’s literature, childhood acquired a different function as the bearer of identity preservation and collective values.

In conclusion, Fikret’s original contribution should not be sought merely in his transmission of childhood images received from Western literature into Turkish literature, but rather in his transformation of these images into an innovative pedagogical and social programme. He inherited social sensitivity from Coppée, the ideas of child affection and the future from Hugo, and the ideals of education and progress from Enlightenment thought; however, he reconstructed all these elements into a distinctive model of childhood and youth centred around the figures of Halûk and Şermin. This model was not reproduced identically throughout the Turkic World; instead, it was recoded according to the historical, cultural, and ideological needs of each literary field. Therefore, Tevfik Fikret should not be regarded merely as an intermediary figure between the West and the Turkic World. Rather, he should be considered a transformative cultural mediator who reshaped the discourse of childhood, assigned it new functions, and transformed it into a reproducible model across different literary fields.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Batı'dan Türk Dünyasına Çocukluk Algısının Aktarımı: Tevfik Fikret'in Köprü Rolü

Giriş

Çocukluk kavramı, tarihsel süreç içerisinde sabit ve evrensel bir kategori olmaktan ziyade, toplumsal, kültürel ve ideolojik dinamikler doğrultusunda sürekli yeniden tanımlanan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Philippe Ariès'in ortaya koyduğu üzere, çocuğun modern anlamda ayrı bir özne olarak algılanması, özellikle Batı Avrupa'da Aydınlanma sonrası döneme denk gelmekte; bu süreçte çocukluk, yalnızca biyolojik bir gelişim evresi olmaktan çıkarak pedagojik, ahlakî ve estetik kodlarla şekillenen bir temsil alanına dönüşmektedir. Dolayısıyla çocukluk algısının edebî metinlerdeki yansımaları, doğrudan doğruya ilgili toplumun modernleşme deneyimi, eğitim anlayışı ve tarihsel yönelimlerle ilişkilidir.

Batı'da 18. yüzyıldan itibaren gelişen çocuk edebiyatı, çocuğu merkeze alan yeni bir düşünsel paradigmanın ürünü olarak ortaya çıkmış; Rousseau'nun "Émile" adlı eseriyle sistematik bir temele kavuşmuştur. Bu yaklaşım, çocuğu korunması gereken pasif bir varlık olmaktan çıkararak, kendi gelişim süreci içinde değerlendirilmesi gereken bir birey olarak konumlandırmıştır (Şirin, 2016, s.18-19). 19. yüzyıl boyunca Hugo ve Coppée gibi şairlerin katkılarıyla çocukluk, edebî düzlemde hem duygusal hem de toplumsal bir temsil alanı kazanmış; masumiyet, yoksulluk, eğitim ve gelecek ideali gibi temalar etrafında zenginleşmiştir. Bu süreçte çocuk, artık yalnızca yetişkinliğe hazırlanan "eksik varlık" değil; kendine özgü bir dünyası olan bağımsız bir özne olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Türk edebiyatında ise çocukluk algısının dönüşümü, Batı'daki bu gelişmelerle paralel fakat belirli bir gecikmeyle ortaya çıkmıştır. Tanzimat'la birlikte hız kazanan modernleşme süreci, yalnızca siyasal ve toplumsal yapıyı değil; edebiyatın işlevini ve yönelimlerini de dönüştürmüştür. Bu dönemde Batı ile kurulan yoğun etkileşim, yeni türlerin yanı sıra yeni temaların da edebiyata dâhil edilmesini sağlamış; çocuk ve çocukluk kavramı da bu dönüşümün önemli bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Daha önce Türk edebiyatında sınırlı bir temsile sahip olan çocuk figürü, modern dönemde giderek merkezi ve işlevsel bir konum kazanmıştır.

Çalışmanın odak noktası olan dönüşüm sürecinin en önemli temsilcilerinden biri Tevfik Fikret'tir. Servet-i Fünûn edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Fikret, Batı edebiyatı ile kurduğu ilişkiyi yalnızca biçimsel düzeyde değil; tematik ve ideolojik düzeyde de derinleştirmiştir (Kaplan, 1997, s.138-142; Parlatır, 2000, s.151-157; Lewis, 2000, s. 434-436; Parlatır, 2006, s.42-44; Enginün, 2007, s. 534-550; Tanpınar, 2011, s. 266-275). Onun özellikle "Şermin" adlı eseri, Türk edebiyatında çocuklara yönelik yazılmış ilk sistematik şiir kitaplarından biri olarak kabul edilmekte ve çocukluk algısının modernleşmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte Fikret'in çocukluk anlayışı yalnızca bu eserle sınırlı değildir. Halûk figürü etrafında şekillenen gençlik tasavvuru, çocukluk ile gençlik arasında süreklilik arz eden bir gelişim modeline işaret eder (Enginün, 2007, s. 536-537; Kaplan, 1997, s.138-142). Bu bağlamda çocukluk, Fikret'te yalnızca korunması gereken bir dönem değil; modern bireyin inşa sürecinin ilk aşaması olarak

kurgulanmaktadır. Buna bağlı olarak "çocukluk algısı" temel kavram olarak kullanılmakta; "çocukluk temsili" ve "çocukluk söylemi" kavramları ise bu algının metinsel ve kuramsal düzlemdeki görünümlerini ifade etmek üzere tercih edilmektedir.

Bu çalışma, Tevfik Fikret'in çocuk ve gençlik temalı şiirlerini Batı edebiyatı ile Türk dünyası arasındaki edebî ilişkiler bağlamında incelemektedir. Çalışmanın hareket noktası, Fikret'in çocukluk temasını yalnızca duygusal ya da pedagojik bir konu olarak işlemediği; bu temayı modern bireyin, toplumsal sorumluluğun ve gelecek idealinin kurulmasında merkezi bir araç hâline getirdiği düşüncesidir. Bu düşüncenin ortaya konmasında karşılaştırmalı metin çözümlemesi, üç aşamalı bir yöntemle uygulanmıştır. İlk aşamada, Batı edebiyatından seçilen çocukluk temalı metinler ile Tevfik Fikret'in şiirleri arasında tematik ve söylemsel eşleşmeler belirlenmiştir. Bu aşamada François Coppée'nin "La Nourrice" ve "Le Petit Épicier" şiirleri ile Fikret'in "Hasta Çocuk" ve "Halûk'un Bayramı" şiirleri; Victor Hugo'nun çocukluk, babalık ve gelecek fikri etrafında şekillenen şiirleri ile Fikret'in "Yavrucuğa", "Halûk'un Vedâ'ı", "Halûk'un Âmentüsü" ve "Promete" şiirleri birlikte değerlendirilmiştir. İkinci aşamada Genette'in hipertextualite kavramı doğrultusunda bu metinler arasında doğrudan taklit ilişkisi değil; dönüştürme, yeniden işlevlendirme ve ideolojik yeniden kodlama süreçleri aranmıştır. Bu bağlamda Batılı metinler hypotext, Fikret'in şiirleri ise bu modelleri Türk modernleşmesi bağlamında yeniden kuran hypertextler olarak ele alınmıştır. Üçüncü aşamada Bourdieu'nün alan, habitus ve sembolik sermaye kavramları kullanılarak Fikret'in bu dönüşümü yalnızca estetik düzeyde değil, Türk edebiyatında Batı'ya yönelen (ilerlemeci) duruşunun nasıl gerçekleştirdiği tartışılmıştır. Türk dünyasına ait örnekler ise Fikret'in oluşturduğu çocukluk ve gençlik modelinin farklı edebî alanlarda nasıl yeniden işlevselleştirildiğini göstermek amacıyla değerlendirilmiştir.

Batı Etkisi: Çocukluk ve Gençlik Tasavvurunun Çok Katmanlı Dönüşümü

Tevfik Fikret'in çocukluk temsiline dayalı şiirleri, Batı edebiyatı ile Türk dünyası arasındaki edebî dolaşımın yalnızca bir etkilenme ilişkisi üzerinden değil, sosyolojik, pedogojik ve metinsel bir dönüşüm ve yeniden üretim süreci üzerinden okunmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda Fikret'in "Şermin" ve "Haluk'un Defteri" isimli kitaplarından seçilmiş şiirleri François Coppée'nin ve Victor Hugo'nun çocukluk temalı birkaç şiiriyle kurduğu ilişki doğrultusunda değerlendirildiğinde, karşılaştırmalı edebiyatın "metinler arası dolaşım" (literary circulation) yaklaşımıyla birlikte Gérard Genette'in hipertextualite kavramı çerçevesinde ele alınmalıdır.

Genette'e göre hipertextualite, bir metnin kendinden önceki bir metni (hipotext) dönüştürerek yeni bir bağlamda yeniden üretmesi sürecidir (Genette, 1997, s. 5–12). Bu dönüşüm Coppée'nin şiirleri üzerinden açık biçimde izlenebilir. "La Nourrice"'te çocukluk, yoksulluk, beden ve ölüm ekseninde yoğunlaşan trajik bir temsil alanı hâline gelir. Şiirde çocuğun kırılganlığı yalnızca tek bir sıfatla değil, bütün bir sahne düzeni içinde kurulmaktadır:

"ce faible enfant malade et refusant son lait,

Qui toussait, et semblait ne pas vouloir de vivre…

…le petit cadavre déjà roide,

Et la mère sentit son cœur se déchirer;

L'humble berceau d'osier du petit enfant mort" (Coppée, 1891, s.107-111).

"Sütünü reddeden bu zayıf ve hasta çocuk,

Öksüren ve sanki yaşamak istemeyen…

…şimdiden katılaşmış küçük bir ceset,

Ve annenin yüreği parçalanır;

Ölmüş çocuğun alçakgönüllü hasır beşiği."[49]

Bu dizelerde çocuk, yalnızca "hasta" değil; bedensel açıdan zayıf, bitkin, yaşama direnci kırılmış, bir varlık olarak temsil edilir. Bu koşullarda ise çocuk için kaçınılmaz sonu da beraberinde getirir. Coppée'nin şiirsel stratejisi, çocukluğu doğrudan beden üzerinden okunabilen bir trajediye dönüştürmektir. Bu durum Fikret'in "Hasta Çocuk" şiirinde de açık biçimde görülmektedir: "*Vücûdu ateş içinde, dalıp dalıp gidiyor*" ve annenin kaygısının doğrudan dile getirildiği "*Sekiz gün oldu, harâret devâm edip duruyor*" (Fikret, 2009, s. 27) dizesi bu iki çocuk ve çocukluk algısını birbirine yaklaştırırken sonuç kısmında farklı bir yönelim sergilenir. Fikret'in kendi şiirinde anlatı umutla sonuçlanır:

"Hudâ büyüktür, eder mâtemi mübeddel-i sûr…" (Fikret, 2009, s. 29).

Bu noktada Fikret'in metni, Coppée'nin çocuk imgesinden bilinçli bir ayrışma sergiler. Coppée'nin "La Nourrice" şiirinde çocuk bedensel kırılganlık, hastalık ve ölüm imgeleriyle temsil edilirken; Fikret'in "Hasta Çocuk" şiirinde aynı hastalık teması ölümle kapanmaz, annenin duası ve iyileşme umudu aracılığıyla yeniden yönlendirilir. Böylece Fikret, Coppée'de trajik gözlem düzeyinde kalan çocuk imgesini Türk modernleşmesinin ahlaki ve pedagojik iyimserliği içinde yeniden kurar. Bu noktada hypertext, hypotexti yalnızca tekrar etmez; onun semantik yönelimini değiştirir. Benzer biçimde Coppée'e ait bir başka şiir olan "Le Petit Épicier"de çocukluk, ekonomik zorunlulukların içinde yer alır:

"C'était un tout petit épicier de Montrouge,

Pâle, les yeux battus, les cheveux en désordre…" (Coppée, 1891, s.111-113).

"Montrouge'lu küçücük bir bakkal çocuğuydu,

Solgun, gözleri çökmüş, saçları dağınık…"

Bu betimleme, çocuğun henüz oyun çağında olması gerekirken doğrudan emek ilişkileri içine yerleştirildiğini gösterir. Şiirin ilerleyen kısmında ise çocuk, aile idealinin merkezine alınır:

"Être père! c'était son idéal…

Viens donc, tu berceras notre premier enfant…

Et dans un coin dormait un doux blondin…" (Coppée, 1891, s.111-113).

"Baba olmak! İşte onun ideali buydu…

Gel, ilk çocuğumuzu sen sallayacaksın…

Ve bir köşede tatlı sarışın bir çocuk uyuyordu…"

Burada çocuk, hem yoksulluğun içinde ezilen bir varlık hem de aile bütünlüğünü kuran duygusal bir merkez olarak iki yönlü bir yapı kazanır. Şair "hayatın sertliğine maruz kalan" çalışan çocukları betimleyerek toplumsal eşitsizliği görünür kılar, ama müdahalede bulunmaz. Ancak Fikret'in "Halûk'un Bayramı" şiirinde ise aynı tematik yapı, farklı bir söylemsel düzleme taşınır. Şair, çocuğa doğrudan hitap ederek onu toplumsal sorumlulukla yüzleştirir:

"Meserret çocukların, yalnız / çocukların payıdır!"

[49] Türkçe çeviriler makale yazarı tarafından yapılmıştır.

"Sevinmiyor şu yetîm, ağlıyor… Halûk, dinle!" (Fikret, 2009, s. 133)

Bu dizeler, Coppée'de gözlem düzeyinde kalan sınıfsal karşıtlığın Fikret'te etik bir çağrıya dönüştüğünü açıkça göstermektedir. Fikret'in özgünlüğü, Batı'daki çocuk imgesini yalnızca estetik olarak benimsemesinde değil; onu Türk modernleşmesinin eğitim, ilerleme, ahlak ve toplumsal sorumluluk söylemiyle yeniden kodlamasında aranmalıdır.

Demiryürek'in "Haluk'a Bir Şiir Daha" adlı makalesinde Fikret'e ait olduğu belirtilen "Ninesine Yavrucuğa" adlı şiirde de Hugo'nun izlerini görmek mümkündür. Bu şiirde yeni baba olan birinin heyecanının ve mutluluğunun anlatıldığı gibi Hugo'nun "Hatıra" tercümesiyle Türkçeye kazandırılan "Souvenir" şiirinde de yeni baba olan birinin durumu şiirde açıkça görülür:

"Lorsqu'elle me disait: 'Mon père',

Tout mon cœur s'écriait: 'Mon Dieu!'

Et je sentais dans ma poitrine

Quelque chose de radieux…" (Hugo,1856, s. 227).

"Bana 'Babacığım' dediği zaman,

Bütün kalbim 'Tanrım!' diye haykırırdı;

Ve göğsümde

Işıldayan bir şey hissederdim…"

Bu ifade, çocuğun yalnızca sevilen bir varlık değil, aynı zamanda bireysel varoluşu anlamlandıran bir değer olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Hugo'da çocukluk, daha çok bireysel duygu ve hatıra ekseninde şekillenirken, Fikret'te bu duyarlılık süreklilik kazanır. Nitekim Fikret'in "Ninesine Yavrucuğa" şiirinde:

"Şu tıfl-ı dilsitâne mi?

Bütün o yâr-ı câne mi?.."

ve devamında;

"Çocuk değil, bu bir çiçek!

Ya bir melek!" (Demiryürek, 2008, s. 46).

dizeleri çocuğun estetik ve duygusal bir ideal olarak yüceltildiğini gösterir. Demiryürek'e göre bu şiir, yeni ebeveynlik deneyiminin şiirsel bir ifadesidir (Demiryürek, 2008, s. 42). Hugo ile Fikret arasındaki benzerlik, çocuk sevgisinin yoğunluğu açısından dikkat çekse de Fikret'te bu sevgi, geçmişe ait bir kayıp değil, geleceğe yönelen bir kurucu güçtür. Bu noktada Nurullah Çetin'in ortaya koyduğu "ideal gençlik tasarımı" kavramı belirleyici hâle gelir. Çetin'e göre Fikret, Halûk figürü üzerinden geleceği kuracak bir gençlik modeli inşa etmektedir (Çetin, 2024, s.1-28). Bu modelde çocukluk, gençliğe geçiş sürecinin başlangıcı olarak konumlanır ve ideolojik bir işlev kazanır. "Halûk'un Vedâ'ı" bu dönüşümün en açık örneklerinden biridir: "*Ey yarının inkılâb ordusunda çarpışacak kahraman*" (Fikret, 2004, s. 549) ifadesi çocuğun artık yalnızca korunması gereken bir varlık değil; toplumu dönüştürecek aktif bir özne olarak kurgulandığını göstermektedir. Aynı şiirde:

"Ne bulursan bırakma: San'at, fen…

Bize bol bol ziyâ kucakla, getir" (Fikret, 2004, s. 546) dizeleri, Batı'dan alınacak değerlerin açık bir program hâline getirildiğini ortaya koyar. Fikret'in çocukluk ve gençlik anlayışının

pedagojik boyutu ise "Şermin" adlı eserinde belirginleşir. "Hasbihal" şiirinde çocuklara doğrudan eğitim ve çalışma çağrısı yapılır:

"Okuyunuz: okuyanlar

çok şey bilir, çok şey yapar"

ve devamında:

"öğrenmezsek yolu izi,

yolda kurtlar kapar bizi!" (Fikret, 1965, s. 41)

Bu dizeler, çocukluk algısının bilgi ve eğitim ekseninde kurulduğunu göstermektedir. Çocuk, burada eğitilmesi ve yönlendirilmesi gereken bir bireydir. Aynı şiirde çalışmanın önemi şu şekilde vurgulanır:

"İşledikçe bu makine

çarklarına kuvvet gelir…" (Fikret, 1965, s. 41).

Bu söylem modernleşme sürecinin çocukluk algısına yansıması olarak okunabilir. Bu çerçevede Hugo'nun şiirlerinde çocuk, modern toplumun en kırılgan öznesi olarak temsil edilir. "Melancholia" şiirinde:

"Où vont tous ces enfants dont pas un seul ne rit ? …

Ils s'en vont travailler quinze heures sous des meules" (Hugo, 1856, s.312-313).

"Hiçbiri gülmeyen bütün bu çocuklar nereye gidiyor?

Değirmen taşlarının altında on beş saat çalışmaya gidiyorlar"

Örnekte verilen dizeler, çocukluğun neşe ve oyunla özdeşleşen geleneksel anlamını tersine çevirerek onu emek ve sömürü bağlamına yerleştirir. Şairin çocukları "*innocents dans un bagne, anges dans un enfer*" (zindanda masumlar, cehennemde melekler) şeklinde nitelemesi ise bu figürü hem masumiyetin hem de trajedinin taşıyıcısı hâline getirir. Bu yaklaşım, "Joyeuse Vie" (Neşeli Hayat) şiirinde yer alan "*Mangez, buvez, la vie est courte*" (Yiyin, için, hayat kısa) ifadesiyle ironik bir toplumsal eleştiriye dönüşür (Yuva, 2011, s. 202–206). Bu Batılı model, Fikret'te özgün bir dönüşüme uğrar. "Halûk'un Âmentüsü"nde: "*Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim… İnsan*" (Fikret, 2004, s. 541) dizesi, geleneksel inanç sistemlerinin yerini evrensel ve seküler bir anlayışın aldığını göstermektedir. Aynı doğrultuda Fikret'in "Promete" şiirinde Halûk'un mitolojik bir figürle özdeşleştirilmesi, çocuğun bilgi ve ışık taşıyıcısı olarak konumlandırıldığını ortaya koymaktadır (Parla, 2001, s. 223-233). Bu da Çetin'in belirttiği üzere millî sınırları aşan, aydınlanma düşüncesinin etkisiyle şekillenmiş bir gençlik tasavvurudur (Çetin, 2024, s.1-28).

Victor Hugo'nun özellikle L'Art d'être grand-père (Büyükbaba Olmanın Sanatı) adlı eserinde çocuk, safiyet ve umutla özdeşleştirilir. Hugo, çocuk figürünü yalnızca sevgi nesnesi olarak değil, aynı zamanda insanlığın yeniden inşa edileceği bir imkân alanı olarak görür. Nitekim şu dizeler bu yaklaşımı açıkça ortaya koyar: "*L'enfant, c'est l'avenir*" (Çocuk, gelecektir) (Hugo, 1877, s. 45). Bu ifade, çocuğun yalnızca bireysel bir varlık değil, aynı zamanda toplumsal ve tarihsel sürekliliğin taşıyıcısı olduğunu vurgular.

Coppée, Hugo ve Fikret arasında kurulan ilişki, yalnızca çocuk temasının ortaklığıyla açıklanamaz; asıl önemli olan, çocuk imgesinin her metinde üstlendiği anlamsal işlevin değişmesidir. Coppée'de çocuk çoğu zaman toplumsal eşitsizliğin görünür kılındığı kırılgan bir figürdür. "La Nourrice"te hasta çocuk bedensel zayıflık ve ölüm imgesiyle temsil edilirken, "Le Petit Épicier"de

çocuk ekonomik zorunlulukların içine yerleştirilir. Bu noktada çocuk, modern toplumun acımasız koşullarını görünür kılan bir gözlem nesnesidir. Hugo'da ise çocuk, masumiyet, sevgi, hatıra ve insanlığın geleceğiyle ilişkilendirilen romantik bir imge hâline gelir. Fikret bu iki çizgiyi devralır; ancak onları doğrudan tekrar etmez. "Hasta Çocuk"ta Coppée'nin trajik çocuk imgesini umut ve iyileşme fikrine açar; "Halûk'un Bayramı"nda yoksul çocuk karşısında duyulan merhameti etik sorumluluk çağrısına dönüştürür; "Halûk'un Vedâ'ı" ve "Halûk'un Âmentüsü"nde ise Hugo'daki gelecek fikrini bilim, akıl ve modernleşme programıyla birleştirir. Böylece çocuk, Batı şiirindeki duygu ve merhamet nesnesi olmaktan çıkarak Fikret'te modern toplumun kurucu öznesine dönüşür.

Bourdieu'nün edebî alan kuramı açısından bakıldığında Tevfik Fikret'in çocukluk söylemi, sadece bireysel bir estetik tercih değil, Servet-i Fünûn dönemi Türk edebiyatında modern tarzda konumlanışının da bir göstergesidir. Fikret'in Fransız şiiriyle kurduğu ilişki, ona Batılı edebî formları tanıma ve dönüştürme imkânı sağlayan bir kültürel sermaye üretir. Bu sermaye, "Şermin" kitabındaki ve Halûk merkezli şiirlerinde pedagojik, ahlaki ve ideolojik bir programa dönüştürülerek sembolik sermaye niteliği kazanır. Çünkü Fikret, çocukluk temasını yalnızca lirik bir duyarlılık alanı olarak değil, modern bireyi ve geleceğin toplumunu inşa edecek bir söylem alanı olarak kullanır. Bu nedenle Fikret'in edebî habitusu, Batı şiirinin estetik kodlarıyla Türk modernleşmesinin ilerleme, eğitim ve akıl vurgusunu birleştiren ara bir konuma sahiptir.

Bir Köprü Rolünde Tevfik Fikret'te Çocuk – Çocukluk- Gençlik

Tevfik Fikret'in "Şermin" adlı eseri, çocukluk algısını yalnızca bireysel bir gelişim süreci olarak değil, aynı zamanda toplumsal düzenin sürekliliğini sağlayacak bir pedagojik inşa alanı olarak kurgular. Bu bağlamda eserde yer alan şiirler, çocuğu edilgen bir varlık olmaktan çıkararak onu öğrenen, sorgulayan ve toplumsal sorumluluk üstlenen bir özne hâline getirir. Özellikle "Hasbihal" şiiri, çocukluk ile deneyim arasındaki ilişkiyi kuşaklar arası bir aktarım modeli üzerinden kurarak, geleneksel öğüt kültürünü modern eğitim anlayışıyla birleştirir. Şiirde yetişkin bir figürün çocuklara seslenerek geçmişte yaşanan zorlukları hatırlatması, çocukluk algısının tarihsel bir bilinçle yeniden inşa edildiğini gösterir: "*vaktiyle biz / ne sıkıntılar çekmişiz / okumak, öğrenmek için*" (Fikret, 1965, s.41). Bu dizeler, yalnızca bir hatırlatma değil; aynı zamanda modernleşme sürecinde eğitimin değerini içselleştirmeye yönelik ideolojik bir yönlendirme olarak okunmalıdır. Bu noktada çocukluk, Fikret'in poetikasında korunması gereken masum bir dönem olmaktan ziyade, disipline edilmesi ve yönlendirilmesi gereken bir "hazırlık evresi"ne dönüşür. Şairin "*okuyunuz: okuyanlar / çok şey bilir, çok şey yapar*" (Fikret, 1965 s. 42) dizeleriyle kurduğu söylem, çocukluğu doğrudan üretkenlik ve toplumsal fayda ile ilişkilendirir. Bu yaklaşım, Bourdieu'nün edebî alan kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, Fikret'in çocuk edebiyatını bir "kültürel sermaye üretim aracı" olarak konumlandırdığı görülür. Eğitim yoluyla kazanılan bilgi, bireysel bir kazanım olmanın ötesinde, toplumsal alanda değer üreten bir sermaye biçimi olarak işlev kazanır (Bourdieu, 1993, s. 37–38). Dolayısıyla Fikret'in çocuk şiirlerinde eğitim vurgusu, yalnızca pedagojik değil; aynı zamanda sosyolojik bir stratejidir. Benzer şekilde "*öğrenmezsek yolu izi, / yolda kurtlar kapar bizi!*" (Fikret, 1965, s. 42) ifadesi, çocukluk dönemini risk ve tehlike ile çevrili bir alan olarak kodlar. Bu metaforik anlatım, eğitimsizliğin yalnızca bireysel başarısızlık değil, aynı zamanda toplumsal dışlanma anlamına geldiğini ima eder. Bu bağlamda çocukluk, korunması gereken bir kırılganlık alanı olmaktan çıkarak, doğru yönlendirilmediğinde tehditlere açık bir yapı olarak yeniden tanımlanır. Şairin çalışmayı merkeze alan yaklaşımı ise modernleşme ideolojisinin çocukluk tasavvuruna doğrudan yansımasıdır: "*işledikçe bu makine / çarklarına, dişlerine / kuvvet gelir*" (Fikret, 1965, s. 42). Bu dizelerde çocuk, bir makine metaforu üzerinden sürekli üretken olması gereken bir varlık olarak temsil edilir. Bu temsil biçimi, "Şermin"'in diğer şiirlerinde de sistematik biçimde sürdürülür. "İthaf" şiirinde okul, yalnızca bir eğitim kurumu değil; aynı zamanda çocuğun zihinsel ve ahlaki gelişimini sağlayan bir "marifet yuvası" olarak tanımlanır: "*fakat, yavrum, senin yuvan / bir marifet yuvasıdır*" (Fikret, 1965, s. 7). Bu ifade, çocukluk ile bilgi arasında doğrudan bir özdeşlik kurar. Aynı şiirde yer alan "*orda fikrin uyanacak*; */ orda kanat açacaksın*" (Fikret, 1965, s. 8) dizeleri ise çocuğun

zihinsel gelişimini bir "uyanış" metaforu üzerinden anlamlandırır. Bu durum, çocukluk algısının pasif bir büyüme süreci olarak kurgulanmadığını gösterir.

Bu pedagojik yönelim, yalnızca Türk modernleşmesinin iç dinamikleriyle açıklanabilecek bir dönüşüm değildir; aynı zamanda Fikret'in temas hâlinde olduğu Fransız edebiyatının estetik ve düşünsel birikimiyle de yakından ilişkilidir. Servet-i Fünûn kuşağının Fransız edebiyatıyla kurduğu ilişki, yüzeysel bir etkilenmenin ötesine geçerek ortak bir edebî iklimin paylaşımına kadar varmaktadır (Öztürk Bayramoğlu, 2006, s. 714). Bu bağlamda Fikret'in çocukluk tasavvurunda görülen disiplin, çalışma ve toplumsal fayda vurgusu, Fransız şiir geleneğinde belirginleşen modern birey anlayışıyla birlikte düşünülmelidir. Dolayısıyla Fikret'in çocuk şiirlerinde ortaya çıkan pedagojik söylem, yalnızca yerel bir eğitim ideolojisinin değil, aynı zamanda Avrupa merkezli modern birey tasavvurunun Türk edebî alanında yeniden üretilmiş bir formudur (Kaplan, 1997, s.138-142; Parlatır, 2006, s.42-44; Enginün, 2007, s. 534-550; Tanpınar, 2011, s. 266-275).

Benzer bir pedagojik yapı "Muhallebim ve Mektebim" şiirinde de görülür. Şermin'in okula duyduğu sevgi, bireysel haz ile öğrenme arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlar. Şermin'in "bana yetişir mektebim!" (Fikret, 1965, s. 12) ifadesi, eğitimin çocuğun hayatındaki merkezi konumunu açıkça ortaya koyar. Burada çocukluk, oyun ve haz ile sınırlı bir alan olmaktan çıkarak bilgi üretimiyle özdeşleşir. Bu yönüyle Fikret'in çocukluk anlayışı, modern pedagojinin "disiplinli birey" modeline paralel bir yapı sergiler.

Tevfik Fikret'in çocukluk ve gençlik tasavvuru, yalnızca "Şermin"'deki pedagojik çerçeveyle sınırlı kalmamakta; Halûk figürü etrafında şekillenen şiirlerde tarihsel ve düşünsel bir derinlik kazanmaktadır. Bu bağlamda Halûk, biyografik bir çocuk olmanın ötesinde, modern bireyin ve geleceğin toplumsal öznesinin temsiline dönüşür. Nitekim Fikret'in Halûk'a yönelik şiirlerinde çocukluk, doğrudan doğruya bir "gelecek inşası"nın zemini olarak kurgulanmaktadır. Bu durum, baba-oğul ilişkisinin ötesinde, şairin ideolojik bir söylem geliştirdiğini göstermektedir (Törenek, 2015, s. 1–2). Özellikle "Halûk'un Vedâ"'ı şiirinde bu yönelim açık bir biçimde görülür. Fikret, oğlunu Batı'ya gönderirken onu yalnızca bireysel bir eğitim sürecine değil, aynı zamanda toplumsal bir misyona yönlendirir "*Bize bol bol ziyâ kucakla, getir; / Düşmek etrâfı görmemektendir*" (Fikret, 2004, s. 544). Bu dizelerde çocuk figürü, artık edilgen bir varlık olmaktan çıkmış; bilgiyi taşıyan ve toplumu dönüştürecek aktif bir özneye dönüşmüştür. Bu yönüyle Fikret'in metni, Batı edebiyatındaki çocukluk temsillerinin ötesine geçerek onları işlevsel ve ideolojik bir çerçevede yeniden üretir. Fikret, "Halûk'un Âmentüsü"'nde ise çocukluk algısının en radikal dönüşümünü temsil eder. Şiirde geleneksel inanç sistemlerinin yerini akıl, bilim ve insan merkezli bir anlayış alır: "*Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim…*" (Fikret, 2004, s. 541). "Promete" şiirinde ise Halûk, mitolojik bir figürle özdeşleştirilerek, toplumu aydınlatacak bir "bilim taşıyıcısı"na dönüştürülür: "*Yüklen getir – ne varsa – biraz meskenet-fiken…*" (Fikret, 2004, s. 543). Bu noktada çocukluk, yalnızca bireysel gelişim değil; toplumsal ilerlemenin temel dinamiği olarak konumlandırılmaktadır. Son olarak "Hayavata" şiirinde görülen Longfellow[50] etkisi, Fikret'in çocukluk tasavvurunun Batı kültürüyle

[50] Henry Wadsworth Longfellow'un etkisi, 19. yüzyılın ikinci yarısında özellikle didaktik, ahlaki ve evrensel değerler etrafında şekillenen şiir anlayışının yaygınlaşması ile açıklanabilir. Bu etki üç temel düzlemde somutlaşır: İlk olarak Longfellow, şiiri yalnızca estetik bir ifade alanı olmaktan çıkararak ahlakî ve pedagojik bir araç hâline getirir. A Psalm of Life ve The Village Blacksmith gibi şiirlerinde çalışma, sabır, erdem ve bireysel sorumluluk temalarını doğrudan işler. Bu yönüyle onun şiiri, çocuk ve gençlik edebiyatına uygun bir "örnek insan" modeli üretir (Longfellow, 1840/2000, s. 3–5). İkinci olarak, Longfellow'un dili bilinçli biçimde sade, ritmik ve erişilebilirdir. Bu özellik, şiirin geniş kitlelere—özellikle genç okurlara—ulaşmasını kolaylaştırır. Bu yönüyle Longfellow, Victor Hugo'nun romantik yüksek söylemi ile François Coppée'nin realist duyarlılığı arasında bir ara halka gibi işlev görür (Thompson, 1956, s. 112–115). Üçüncü olarak ve en önemlisi, Longfellow'un şiirinde çocukluk doğrudan merkezde olmasa da onun kurduğu etik evren, daha sonra Avrupa'da—özellikle Fransa'da Coppée gibi şairlerde—yoksulluk, emek ve masumiyet ekseninde çocuk temsiline dönüşür. Bu anlamda Longfellow etkisi, doğrudan tematik bir aktarım değil, daha çok ahlakî-estetik bir modelin dolaşıma girmesi şeklinde işler (Calhoun, 2004, s. 87–89).

erken yaşta kurulan ilişki üzerinden şekillendiğini ortaya koyar. Çocuğun dünyası burada doğrudan doğruya Batılı bir imgeyle ilişkilendirilmekte; böylece çocukluk, kültürel aktarımın başlangıç noktası hâline gelmektedir. Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, Fikret'in çocukluk anlayışının yalnızca pedagojik değil; aynı zamanda hem tarihsel hem de toplumsal açıdan bir proje olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede söz konusu metinler, tematik benzerlikler üzerinden değil, işlevsel dönüşüm açısından da değerlendirilmelidir (Genette, 1997, s. 5-12). Bununla birlikte Fikret'in Hugo ile kurduğu ilişkinin çoğu zaman örtük bir düzlemde gerçekleştiği görülmektedir. Dönemin eleştirilerinde de belirtildiği üzere, Hugo etkisi açık referanslardan ziyade düşünsel ve tematik düzeyde hissedilmektedir (Öztürk Bayramoğlu, 2006, s. 727). Bu durum, etkilenmenin yüzeysel bir alıntılama pratiği değil, derin bir poetik içselleştirme süreci olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Fikret'in çocukluk ve gençlik temsilleri, Batı edebiyatından alınan unsurların doğrudan aktarımı değil; bu unsurların yerel bağlamda yeniden işlenerek özgün bir ideolojik ve estetik yapı hâline getirilmesinin bir sonucudur.

Kültürel Aracı Olarak Tevfik Fikret: Çocukluk Algısının Batı'dan Türk Dünyasına Aktarımı ve Dönüşümü

Yavuz Akpınar, "Azerî Edebiyatı Araştırmaları" adlı eserinde Tanzimat dönemi şarilerinden olan "Namık Kemal'in yalnız Türkiye'de değil, Türk dünyası ve İslam ülkelerinde etkili olduğunu tespit etmektedir. Akpınar, Namık Kemal'in şiirleri, modernleşme döneminin başlarında Azerbaycan, Kazan, Türkistan ve hatta İran aydınlarını etkilemiş; bu dönem aydınların sadece Batı ile temasları değil Türk dünyasıyla olan edebî ve sosyal temaslarına dikkat çekmiş; Türk dünyası ve özellikle Azerbaycan yazarlarının Tanzimat dönemi Türk aydınlarla edebî ilişkilerini irdelemiştir (Akpınar, 1994, s. 213-230). Dolayısıyla Akpınar'ın tespitleri dikkate alınarak bu alanda araştırmalar yürütülmesi gerektiği fikri güçlendirilmektedir. Bu doğrutuda Tevfik Fikret'in şiirinde çocuk ve çocukluk temsili, yalnızca bireysel bir duyarlılık alanı olarak değil; modernleşme sürecinin ürettiği yeni bir düşünsel ve pedagojik paradigmanın yansıması olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Fikret'in çocukluk anlayışı, Batı edebiyatından devralınan tematik unsurların Türk edebî alanında yeniden yapılandırılmasıyla ortaya çıkmış ve daha sonra Türk dünyasının farklı coğrafyalarına aktarılmıştır. Bu fikirden hareketle Fikret'in "Şermin" eserindeki çocuk figürü, Batı çocuk edebiyatında görülen disiplin, çalışma ve ahlak temalarının yerel kodlarla yeniden kurgulanmış bir versiyonudur. Bu durum, Fikret'in yalnızca bir aktarıcı değil; aynı zamanda dönüştürücü bir ara figür olduğunu ortaya koyar. Bu dönüşümün Türk dünyasındaki yansımaları özellikle Azerbaycan çocuk edebiyatında açıkça gözlemlenmektedir. Abdulla Şaik'in "Uyan, Oğlum" şiiri, Fikret'in Halûk'a yönelik didaktik söyleminin doğrudan bir uzantısı niteliğindedir. Şaik'in "*Çabuk ol, kalk, git okula, / Sarıl bilime, terbiyeye*" (Sakallı ve Sezer, 2020, s. 28) dizeleri, Fikret'in eğitim merkezli çocukluk anlayışını neredeyse aynı söylemsel yapı içinde yeniden üretir. Burada dikkat çeken nokta, hitap biçimidir: "oğlum". Bu kullanım, Fikret'in Halûk figürü üzerinden kurduğu bireysel ama temsilî çocuk tipinin, Azerbaycan edebiyatında kolektif bir çocuk modeline dönüştüğünü gösterir. Benzer şekilde Ehmed Cavad'ın "Çocuklarıma" şiirinde çocukluk, doğa, vatan ve eğitim üçgeninde kurgulanır: "*Haydi, gelin okula gidelim, / Tembelliğe lanet edelim*" (Sakallı ve Sezer, 2020, s. 32). Bu dizeler, Fikret'in çalışmayı ahlaki bir zorunluluk olarak sunan yaklaşımının Azerbaycan sahasında yeniden üretildiğini göstermektedir. Ancak burada Fikret'ten farklı olarak millî bilinç unsuru daha belirgin hâle gelir.

Fikret'in çocukluk algısının bir diğer önemli boyutu ise toplumsal duyarlılık ve özellikle yoksul, yetim ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik ahlaki sorumluluk fikridir. "Verin Zavallılara" şiirinde yer alan: "*Verin şu dullara, yoksul kalan şu eytâma…*" (Fikret, 2009, s.46) dizesi, çocukluk kavramını yalnızca bireysel gelişimle değil; toplumsal vicdan ve paylaşma etiğiyle birlikte ele alan bir yaklaşımı temsil eder. Bu söylem, çocukluğu koruma ve gözetme yükümlülüğünü yetişkin dünyasına yönelten bir etik çağrı niteliğindedir. Aynı duyarlılığın Azerbaycan sahasında da yeniden üretildiği görülmektedir. Hüseyin Cavid'in: "*Verin!... Verin de, evet, susturun şu feryadı…*"

dizesi, Fikret'in bu çağrısıyla açık bir söylemsel paralellik kurmaktadır. Her iki metinde de çocukluk, doğrudan görünmese bile, yoksulluk ve mağduriyet bağlamında korunması gereken kırılgan bir toplumsal kesimi temsil eder. Bu durum, Fikret'te etik bir duyarlılık olarak ortaya çıkan çocukluk anlayışının, Azerbaycan edebiyatında daha geniş bir toplumsal adalet söylemine dönüştüğünü göstermektedir. Abbas Sıhhat'in "Yaz", "Yay Gecesi", "Qış" "Ekinçi Neğmesi", "Payız Çağında", "Payız Gecesi", "Bahar Axşamı", "Derya Kenarı" gibi pek çok şiirinde Fikret'ten devralınan bu etik ve pedagojik çocukluk anlayışı, toplumsal ilerleme ve kolektif bilinç bağlamında daha da genişletilir. Sıhhat'in özellikle "Davet" isimli eğitim ve ilerleme temalı şiirinin dizelerinde "*Elm ilen hâsıl olur izzet, tapar millet nicat*" (Erol, 2020, s. 128) ifadesi, Fikret'in çocuk ve gençliği bilgiyle donatılmış bir gelecek öznesi olarak kurgulayan yaklaşımının Azerbaycan sahasında kolektif bir kurtuluş ideolojisine dönüştüğünü göstermektedir. Böylece çocukluk, yalnızca bireysel gelişimin değil; toplumsal dönüşümün de temel taşı hâline gelir. Bu durum, Genette'in hipertextual dönüşüm kavramı bağlamında, metnin yalnızca yeniden yazılması değil; aynı zamanda yeni bir ideolojik bağlama yerleştirilmesi olarak değerlendirilebilir. Hüseyin Cavid'in "Kız Mektebinde" şiiri ise çocukluk algısını ahlaki değerler üzerinden genişletir. "*Bir kızın ancak bilgidir, temizliktir ziyneti*" (Sakallı ve Sezer, 2020, s. 30) dizesi, eğitimi yalnızca zihinsel değil; aynı zamanda etik bir formasyon süreci olarak tanımlar. Bu yaklaşım, Fikret'in çocukluk anlayışındaki ahlak ve eğitim birlikteliğinin Türk dünyasında farklı varyasyonlarla sürdürüldüğünü göstermektedir.

Kazak çocuk edebiyatında eserler veren Jambıl Jabayev'in çocuklara hitaben kaleme aldığı "Balalarğa" (Çocuklara) başlıklı şiirinin dizelerinde çocuk doğrudan sevgi ve şefkat nesnesi olmanın ötesinde, geleceğin taşıyıcısı olarak konumlandırılır: "*Çocuklar, gözümün nurları nasılsınız? / Yayılıp göle yetişen kamışlarım!*" (Ayan, 2020, s. 77). Bu ifadede çocuk, bireysel bir varlık olmaktan çıkarak kolektif bir metafora dönüşür. Fikret'in Halûk'a yönelttiği umut ve beklentiyle paralel biçimde, burada da çocuk, geleceğin kurucu öznesidir. Ancak Fikret'te bu özne daha çok bireysel bir ideal tip olarak şekillenirken, Jabayev'de kolektif bir toplumsal varlığa dönüşür. Bu durum, Bourdieu'nün edebî alan kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, aynı poetik modelin farklı sosyo-kültürel alanlarda farklı işlevler üstlenmesiyle açıklanabilir. Mağjan Jumabayev'in "Men Jastarğa Senemin" (Ben Gençlere Güveniyorum) şiiri ise bu dönüşümü daha ileri bir aşamaya taşır. Şair, gençliği yalnızca umut olarak değil, doğrudan bir güç ve irade kaynağı olarak tanımlar: "*Aslan gibi heybetli, / Pars gibi gayretli… / Ben gençlere güveniyorum!*" (Ayan, 2020, s. 86). Bu söylem, Fikret'in Halûk'a yüklediği misyonla doğrudan örtüşmektedir. Nitekim Fikret de gençliği, çalışkanlık ve bilgi yoluyla yükselen bir ideal olarak kurgular (Kaplan, 1997, s.138-142). Ancak Jumabayev'de bu ideal, bireysel bir eğitim sürecinden ziyade, kolektif bir uyanış ve millî diriliş projesine evrilmiştir. Bu bağlamda metin, Genette'in "dönüştürücü hipertextualite" kategorisine uygun biçimde, öncül modelin izleklerini korurken işlevsel olarak genişletmektedir. İlyas Jansügirov'un çocuklara seslenen şiirlerinde ise doğa, çalışma ve öğrenme temalarının iç içe geçtiği görülür. "Jazğı Şilde" (Yaz Mevsiminde Temmuz) şiirinde; "*Hey çocuklar, çocuklar / Oynayalım, gülelim / Artık okula gidelim*" (Ayan, 2020, s. 92). Bu dizelerde oyun ile eğitim arasında kurulan denge, Fikret'in çocukluk anlayışıyla önemli ölçüde örtüşür. Fikret de "Şermin"'de çocuğu yalnızca disipline edilmiş bir özne olarak değil, aynı zamanda oyun oynayan, hisseden ve gelişen bir varlık olarak ele alır. Ancak Jansügirov'da bu denge daha toplumsal bir üretim ve mevsimsel döngü içinde konumlandırılır. Bu durum, çocukluk algısının yerel yaşam pratikleriyle bütünleştiğini gösterir. Sultanmaxmut Torayğırov'un "Öğrencinin Düşüncesi" ve "Okuyan Gençlere" şiirleri ise çocukluk algısının en ileri dönüşüm aşamasını temsil eder. Burada çocuk artık edilgen bir alıcı değil, kendi bilincini kuran bir özne hâline gelir: "*Cehaletin semasına / Güneş olmazsam kim olurum?*" (Ayan, 2020, s. 94). Bu ifade, Fikret'in "okuyunuz" şeklindeki dışsal yönlendirmesinin içselleştirilmiş bir biçimi olarak okunabilir. Aynı şekilde "*İş yaparsak bir olup / İmkânsızı başarırız*" dizeleri, Fikret'in çalışkanlık vurgusunun kolektif bir ideolojiye dönüştüğünü gösterir. Bu bağlamda çocukluk, artık yalnızca bireysel gelişim süreci değil, toplumsal dönüşümün aktif bir unsuru olarak konumlandırılır. Ötebay Turmanjanov'un şiirlerinde ise çocukluk algısının daha duygusal ve estetik bir boyut

kazandığı görülür. "Kel, balalar, küleyik!" (Gelin çocuklar gülelim) şiirinin "*Gelin çocuklar gülelim / Gülüşle çiçek açalım*" (Ayan, 2020, s. 96) dizeleri, çocukluk ile neşe, doğa ve estetik duyarlılık arasında güçlü bir bağ kurar. Bu durum, Fikret'in Halûk'a yönelik yazdığı şiirlerde yer alan duygusal ve insani yönle ilişkilendirilebilir. Fikret'te her ne kadar çalışma ve eğitim vurgusu baskın olsa da çocukluk aynı zamanda sevgi, şefkat ve umutla çevrelenmiş bir dünyadır. Turmanjanov'da ise bu yön daha belirgin hâle gelerek çocukluğu neşenin ve yaşam enerjisinin merkezi olarak konumlandırır.

Bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, Tevfik Fikret'in çocukluk ve gençlik anlayışının Türk dünyasında çok yönlü bir dönüşüm sürecine zemin hazırladığı görülmektedir. Her edebî alan, kendi toplumsal ve ideolojik ihtiyaçları doğrultusunda poetik modeli yeniden üretmiş; böylece çocukluk algısı bireysel eğitimden kolektif bilinç inşasına, pedagojik öğütten ideolojik yönlendirmeye doğru genişlemiştir. Bu dönüşüm süreci, Batı'dan Türk çocuk ve gençlik edebiyatına oradan Türk dünyasına uzanan kimlik merkezli aktarımın somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Kırgız çocuk edebiyatı örnekleri, Tevfik Fikret'in "Şermin" adlı eserinde inşa ettiği çocukluk algısının Türk dünyasında nasıl yeniden üretildiğini ve dönüştürüldüğünü göstermesi bakımından dikkat çekici bir konumda yer alır. Özellikle Barpı Alıkulov'un "Çocuklara Nasihat" şiiri ile Fikret'in didaktik şiirleri arasında belirgin bir paralellik bulunmaktadır. Alıkulov'un şiirinde çocuk doğrudan muhatap alınarak ahlaki ve pedagojik bir söylem geliştirilir: "*İlim, bilim faydalı, / Okuyun, çocuklar*" (İsmailova, 2020, s. 148). Bu ifade, Fikret'in "Şermin"'de yer alan ve çocukları sürekli öğrenmeye, çalışmaya ve kendilerini geliştirmeye yönlendiren didaktik tonuyla örtüşmektedir. Nitekim Fikret de benzer bir biçimde çocuklara hitap ederek "*okuyunuz: okuyanlar / çok şey bilir, çok şey yapar*" (Fikret, 2018, s. 57) dizeleriyle bilgi ve çalışmayı çocukluk idealinin merkezine yerleştirir. Bu paralellik, yalnızca tematik düzeyde değil, söylem düzeyinde de kendini gösterir. Her iki şairde de çocuk, edilgen bir varlık değil; yönlendirilmesi gereken, ancak aynı zamanda geleceği kuracak potansiyele sahip bir özne olarak konumlandırılır. Ancak Fikret'te bu özne daha çok bireysel gelişim ekseninde ele alınırken, Kırgız sahasında çocuk, toplumsal düzenin ve ahlaki yapının bir parçası olarak şekillendirilir. Alıkulov'un "Baldarga Nasıyat" (Çocuklara Nasihat) şiirinde yer alan "*Başkalarının eşyasını / Almayın çocuklar" veya "Yalan sözü 'doğru' diye / Satmayın çocuklar*" (İsmailova, 2020, s. 149) gibi dizeler, çocukluk algısının toplumsal normlar ve geleneksel değerler çerçevesinde kurulduğunu göstermektedir. Bu durum, Bourdieu'nün edebî alan kuramı açısından değerlendirildiğinde, çocuk edebiyatının içinde üretildiği sosyal alanın normatif yapısının metinlere doğrudan yansıması olarak okunabilir. Öte yandan Calil Sadıkov'un "Kuşlar" şiiri, Fikret'in "Şermin"'de doğa ve özellikle hayvanlar üzerinden kurduğu pedagojik anlatımla doğrudan ilişkilendirilebilir. Sadıkov'un "Kanattuular" (Kuşlar) şiirinde kuşlar, yalnızca doğal varlıklar olarak değil, aynı zamanda çocuklara gözlem, bilgi ve dolaylı öğrenme imkânı sunan unsurlar olarak sunulur: "*Her zaman insana dosttur… / Sesi çıkar baharda*" (İsmailova, 2020, s. 168). Benzer şekilde Fikret de çocuk şiirlerinde hayvanları ve doğayı eğitici bir araç olarak kullanır; çocuğun çevreyi tanıması ve anlamlandırması bu unsurlar aracılığıyla sağlanır. Bu bağlamda her iki şairde de doğa, çocukluk eğitiminin önemli bir bileşeni hâline gelir. Ancak Sadıkov'un şiirinde doğa unsurlarının daha çok betimleyici ve öğretici bir işlev üstlendiği görülürken, Fikret'te bu unsurlar çoğu zaman ahlaki ve pedagojik mesajlarla doğrudan ilişkilendirilir. Örneğin Fikret'in hayvanlar üzerinden verdiği mesajlar genellikle çalışkanlık, dürüstlük ve disiplin gibi değerlerle bağlantılıdır. Sadıkov'da ise kuşlar, daha çok doğanın düzenini ve çeşitliliğini gösteren birer gözlem nesnesidir. Bu durum, aynı tematik çekirdeğin farklı bağlamlarda yeniden işlenmesi ve dönüştürülmesi şeklinde açıklanabilir.

Kırgız çocuk edebiyatında dikkat çeken bir diğer unsur ise didaktik söylemin sürekliliğidir. Alıkulov'un şiirinde tekrar eden "çocuklar" hitabı ve emir kipleri ("okuyun", "yapmayın", "düşünün") çocuk edebiyatının doğrudan eğitici işlevini ön plana çıkarır. Bu yönüyle söz konusu

metinler, Fikret'in çocuk şiirlerinde görülen pedagojik yaklaşımın Türk dünyasında sürdürüldüğünü göstermektedir. Ancak burada önemli bir fark ortaya çıkar: Fikret'in modernleşme bağlamında kurduğu çocukluk ideali, Kırgız sahasında daha çok geleneksel ahlak ve toplumsal düzenin korunması yönünde yeniden yorumlanmıştır. Böylece çocukluk algısı, bireysel gelişimden toplumsal uyuma, doğa gözleminden ahlaki eğitime uzanan geniş bir yelpazede yeniden tanımlanmaktadır.

Özbek çocuk edebiyatında yer alan Kuddüs Muhammedi'nin şiirleri, çocukluk algısının doğa, mevsim ve üretim ilişkisi içerisinde kurgulandığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. "Bahor Keldi" (Bahar Geldi) şiirinde doğa yalnızca estetik bir arka plan olarak değil, aynı zamanda eğitimsel bir çağrının parçası olarak işlev görür: "*Kaçmasın güzel fırsat, / Haydi, çabanı göster, / İmtihan, sınav vakti!*" (Solmaz ve Tuğlacı, 2020, s. 190). Bu dizelerde bahar mevsimi, yalnızca doğanın uyanışı değil; aynı zamanda çocuğun harekete geçmesi, çalışması ve kendini geliştirmesi gereken bir zaman dilimi olarak anlamlandırılır. Fikret'te de doğa, çoğu zaman pedagojik bir işlev üstlenir ve çocuğu harekete geçiren bir unsur olarak kullanılır. Bu bağlamda özellikle "Bal Arısı" şiiri ile Fikret'in "Şermin"'de yer alan "Arı Sokar" şiiri arasında güçlü bir tematik ve işlevsel paralellik kurulabilir. Muhammedi'nin şiirinde arı, çalışkanlık, üretkenlik ve doğayla uyumun simgesi olarak sunulur: "*Çiçekten çiçeğe konup / Şerbet içer bal arısı*" (Solmaz ve Tuğlacı, 2020, s. 190). Arı burada çocuk için hem gözlemlenebilir bir doğa unsuru hem de dolaylı bir modeldir. Şiirin ilerleyen dizelerinde bu model daha da somutlaşır: "*Sen kıymetli dostumuz, / Balını yiyerek büyüdük biz*" ifadeleri, arının insan yaşamındaki yerini vurgulayarak çocuğun doğa ile kurduğu bağı güçlendirir. Fikret'in "Arı Sokar" şiirinde ise arı figürü yalnızca üretkenlik üzerinden değil, aynı zamanda dikkat ve sorumluluk üzerinden ele alınır (Fikret, 1965, s. 50). Arı, bir yandan çalışkanlığın sembolüyken, diğer yandan doğanın kurallarına uyulmadığında ortaya çıkabilecek sonuçları hatırlatan bir unsur hâline gelir. Bu yönüyle Fikret'te arı, daha doğrudan didaktik bir işleve sahiptir. Muhammedi'de ise aynı figür daha yumuşak, gözleme dayalı ve estetik bir anlatım içinde sunulur. Bu farklılık, diğer Türk Dünyası çocuk edebiyatlarında olduğu gibi ortak bir temin (arı = çalışkanlık/doğa/üretim) farklı bağlamlarda yeniden işlenmesi olarak yorumlanabilir. Öte yandan ele alınan Özbek şiirinin ilerleyen dizelerinde dikkat çeken bir diğer unsur, çocukluk ile eğitim arasındaki ilişkinin doğrudan ve açık bir şekilde kurulmasıdır. "*Hazır mı, derslerin tamam?*" gibi ifadeler, çocuğu doğrudan eğitim sürecinin aktif bir öznesi olarak konumlandırır. Bu durum, Fikret'in Halûk figürü üzerinden inşa ettiği bilinçli, çalışkan ve sorumluluk sahibi birey modelinin Türk dünyasında devam ettiğini göstermektedir. Ancak Özbek sahasında bu model, bireysel idealden ziyade daha pratik ve gündelik bir eğitim anlayışı içinde sunulmaktadır. Bourdieu'nün edebî alan kuramı açısından bakıldığında, Fikret'in modernleşme sürecindeki Türk toplumunda kurduğu çocukluk ideali, bireysel bilinç ve entelektüel gelişim üzerine kuruluyken; Özbek çocuk şiirlerinde bu ideal, daha çok gündelik hayatla iç içe geçmiş, doğa ve üretimle bütünleşmiş bir eğitim anlayışına dönüşmüştür.

Bulgaristan Türk çocuk edebiyatının oluşum süreci incelendiğinde, bu edebiyatın doğrudan pedagojik ihtiyaçlar çerçevesinde ortaya çıktığı görülmektedir. 1908–1944 yılları arasında şekillenen ilk dönem, büyük ölçüde eğitim faaliyetleri ve ders kitapları etrafında gelişmiştir. Nitekim bu dönemde çocuk edebiyatı ürünlerinin önemli bir kısmı, doğrudan okul kitapları ve öğretim materyalleri içinde yer almıştır (Akgün, 2016, s. 104–105). Bu durum, çocukluk algısının estetik bir temsilden ziyade işlevsel ve didaktik bir çerçevede kurulduğunu göstermektedir. Bulgaristan sahasında çocukluk, Fikret'te olduğu gibi bireysel duyarlılıkla değil; daha çok toplumsal varlığın korunması ve kültürel devamlılığın sağlanması amacıyla ele alınmıştır. Örneğin Mustafa Şerif Alyanak'ın çocuklara hitaben yazdığı "Çalış Yavrum" şiirinde: "*Haydi yavrum, haydi kalk! Bugün artık erken kalkmak ve çalışmak günüdür*" (Akgün, 2016, s. 107) dizeleri, çocukluğun doğrudan çalışma ve üretimle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, Fikret'in "Şermin"'de kurduğu "çalışkan çocuk" modelinin Balkan bağlamında daha sert ve disipliner bir biçimde yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Mehmet Masum'un çocuklara yönelik "Şehit

Yavrularına" şiirinde görülen: "*Millet için baban gitti cennete… Katlanırız biz senin için mihnete*" (Akgün, 2016, s. 107) dizeleri, çocukluk algısının millî bilinç ve fedakârlık ekseninde yeniden kurgulandığını göstermektedir. Bu noktada çocuk, yalnızca eğitilmesi gereken bir birey değil; aynı zamanda kolektif hafızanın ve millî kimliğin taşıyıcısıdır. Bu yönüyle Bulgaristan sahasında çocukluk, Fikret'teki etik bilinç modelinin ideolojik bir genişlemesi olarak ortaya çıkar. Hafız İslam Ergin'in çocuklara hitaben yazdığı "His Bahçesi" şiirde ise dinî ve ahlaki boyutun öne çıktığı görülmektedir: "*Ey çocuklar! İslam dini Pek mübarek, pek güzeldir… İşte bize o öğretir*" (Akgün, 2016, s. 110). Bu dizeler, çocukluk algısının yalnızca pedagojik değil; aynı zamanda dinî ve ahlaki değerlerin aktarımında merkezi bir rol oynadığını göstermektedir. Fikret'in dinî unsurları korkudan arındırarak (Umacı, Ezan, Hasbihal, Öksüz ve Kış Baba şiirleri) yeniden yorumlayan yaklaşımı, burada daha doğrudan öğretici bir forma dönüşmüştür. Bu durum, çocukluk söyleminin her edebî alanda o alanın ideolojik ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendiğini göstermektedir.

Bulgaristan Türk çocuk edebiyatında dikkat çeken bir diğer unsur, eğitim temasının neredeyse tüm metinlerde belirleyici olmasıdır. Nitekim bu edebiyatın kurucu kadrosunun büyük ölçüde öğretmenlerden oluşması, metinlerin didaktik karakterini güçlendirmiştir. Ders kitapları ve süreli yayınlar (örneğin Tefeyyüz, Altın Kalem, Terbiye Ocağı) çocukluk söyleminin taşıyıcı araçları hâline gelmiştir (Akgün, 2016, s. 104). Bu çerçevede çocukluk, yalnızca bireysel gelişim değil; aynı zamanda dil, kimlik ve kültür aktarımının merkezinde yer alan bir kategoriye dönüşmüştür. Edebî alan kuramı çerçevesinde Bulgaristan Türk çocuk edebiyatı, bağımsız bir estetik alan olarak değil; eğitim alanı ile iç içe geçmiş bir üretim alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle burada üretilen çocukluk söylemi, estetik kaygılardan ziyade işlevsel ve ideolojik kaygılarla şekillenmiştir. Türkiye'den getirilen ders kitaplarının yerel ihtiyaçlara cevap verememesi üzerine Bulgaristanlı Türk aydınlarının kendi metinlerini üretmeleri (Akgün, 2016, s. 103), kültürel sermayenin yerel düzeyde yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu durum aynı zamanda karşılaştırmalı edebiyat açısından önemli bir "uyarlama" sürecine işaret etmektedir. Türkiye merkezli çocuk edebiyatı modeli, Bulgaristan sahasında doğrudan aktarılmamış; aksine yerel koşullara göre yeniden yapılandırılmıştır. Bu bağlamda Fikret'in çocukluk anlayışı, Balkanlar'da üç temel yönde dönüşmüştür:

- Pedagojik model → disipliner eğitim modeli
- Etik bilinç → millî ve ideolojik bilinç
- Bireysel çocuk → kolektif kimlik taşıyıcısı çocuk

Bulgaristan Türk çocuk edebiyatı, Tevfik Fikret ile başlayan çocukluk söyleminin Türk dünyasındaki en özgün dönüşüm alanlarından birini temsil etmektedir. Azerbaycan başta olmak üzere Türk Dünyasının farklı sahalarında millî bilinçle genişleyen bu söylem, Balkanlar'da daha belirgin bir şekilde eğitim, kimlik gibi varlık mücadelesiyle iç içe geçmiştir. Bu süreç, çocukluk kavramının yalnızca edebî bir tema olmadığını; aynı zamanda farklı coğrafyalarda yeniden tanımlanan edebi bir form olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Genette'in Hipertextualite Modeli Açısından Metin Eşleşmeleri

Hypotext / Ön Metin	**Hypertext / Dönüştürülen Metin**	**Ortak Motif**	**Fikret'teki Dönüşüm**
François Coppée, "La Nourrice"	Tevfik Fikret, "Hasta Çocuk"	Hasta çocuk, Anne kaygısı, bedenin kırılganlığı	Trajik çocuk imgesi umut ve iyileşme fikriyle yeniden kodlanır
François Coppée, "Le Petit Épicier"	Tevfik Fikret, "Halûk'un Bayramı"	Yoksul çocuk, sınıfsal eşitsizlik, toplumsal duyarlılık	Gözlemci gerçekçilik etik sorumluluk çağrısına dönüşür

Victor Hugo, "Souvenir"	Tevfik Fikret, "Yavrucuğa"	Babalık duygusu, çocuk sevgisi, duygusal aydınlanma	Nostaljik duygu geleceğe dönük kurucu çocuk idealine evrilir
Victor Hugo, "Melancholia"	Tevfik Fikret, "Verin Zavallılara" / "Halûk'un Bayramı"	Yoksulluk, çocuk emeği, mağduriyet	Sosyal acı, ahlaki müdahale ve toplumsal vicdan çağrısına dönüşür
Hugo ve Aydınlanmacı çocukluk söylemi	"Halûk'un Vedâ'ı", "Halûk'un Âmentüsü", "Promete"	Çocuk/gençlik, gelecek, ilerleme, akıl	Çocuk, modernleşmenin ve bilimsel ilerlemenin taşıyıcı öznesi hâline gelir
Fikret'in Halûk ve Şermin modeli	Abdulla Şaik, Abbas Sıhhat, Mağjan Jumabayev, Barpı Alıkulov vb.	Eğitim, çalışma, gelecek, millî bilinç	Fikret'in bireysel-modern çocuk modeli Türk Dünyası'nda kolektif bilinç modeline dönüşür

Bu tablo, çalışmada kullanılan hipertextualite kavramının yalnızca genel bir kuramsal gönderme olmadığını, doğrudan metinler arası dönüşüm ilişkilerini açıklamak üzere işletildiğini göstermektedir. Buna göre Coppée ve Hugo'nun çocukluk temalı şiirleri, Fikret'in şiirleri açısından hypotext konumundadır. Ancak Fikret'in metinleri, bu ön metinleri birebir yineleyen pasif hypertextler değildir. Aksine çocukluk imgesini Türk modernleşmesinin eğitim, ahlak, ilerleme ve toplumsal sorumluluk düşünceleriyle yeniden kodlayan dönüştürücü hypertextlerdir. Türk Dünyası'na ait örneklerde ise Fikret'in şiirleri ikinci düzey bir hypotext işlevi kazanmakta; bu model Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek ve Balkan Türk edebiyatlarında millî bilinç, toplumsal ilerleme ve kültürel süreklilik ekseninde yeniden üretilmektedir.

Türk Dünyası örneklerinde Bourdieu'nün alan kavramı, Fikret modelinin farklı bağlamlarda neden değişerek yeniden üretildiğini açıklamak için işlevseldir. Azerbaycan sahasında çocukluk söylemi maarifçilik ve millî uyanışla; Kazak ve Kırgız sahalarında kolektif ilerleme ve toplumsal ahlakla; Bulgaristan Türk edebiyatında ise kimlik koruma ve edebi süreklilikle birleşir. Bu durum, aynı çocukluk modelinin farklı edebî alanlarda aynı şekilde tekrarlanmadığını, her alanın kendi tarihsel ihtiyaçları doğrultusunda onu yeniden inşa edildiğini gösterir. Dolayısıyla Fikret'in çocukluk modeli, Türk Dünyası'nda dolaşıma girerken yeni sembolik değerler kazanır.

Sonuç

Bu çalışma, Tevfik Fikret'in çocuk ve gençlik temalı şiirlerinde Batı edebiyatından devralınan çocukluk imgelerinin doğrudan taklit edilmediğini; Türk modernleşmesinin pedagojik, ahlaki ve ideolojik ihtiyaçları doğrultusunda yeniden işlevlendirildiğini ortaya koymuştur. İncelenen metinler, Fikret'in François Coppée ve Victor Hugo ile kurduğu ilişkinin yalnızca tematik bir benzerlik düzeyinde kalmadığını, çocuk imgesinin işlevinde belirgin bir semantik dönüşüm gerçekleştiğini göstermektedir.

İlk olarak, Coppée'den gelen yoksul, hasta ve korunmaya muhtaç çocuk imgesi Fikret'te yeni bir yön kazanmıştır. Coppée'nin "La Nourrice" ve "Le Petit Épicier" şiirlerinde çocuk, modern toplumun yoksulluk, hastalık ve emek ilişkileri içinde ezilen kırılgan bir figür olarak temsil edilir. Fikret'in "Hasta Çocuk" ve "Halûk'un Bayramı" şiirlerinde ise bu kırılganlık yalnızca gözlemlenen bir trajedi olarak kalmaz; ahlaki sorumluluk, merhamet ve toplumsal müdahale çağrısına dönüşür. Bu yönüyle Fikret, Coppée'nin sosyal duyarlılığını devralmış; fakat onu daha belirgin bir etik yönlendirme içine yerleştirmiştir.

İkinci olarak, Hugo'dan gelen çocuk sevgisi, masumiyet ve gelecek fikri Fikret'te ideolojik bir gençlik tasarımına dönüşmüştür. Hugo'da çocuk çoğu zaman sevgi, hatıra ve insanlığın

geleceğiyle ilişkilendirilen romantik bir figürdür. Fikret ise bu figürü "Yavrucuğa", "Halûk'un Vedâ'ı", "Halûk'un Âmentüsü" ve "Promete" gibi şiirlerde bilim, akıl, ilerleme ve toplumsal dönüşüm düşüncesiyle birleştirir. Böylece çocuk, yalnızca korunması gereken bir varlık değil; geleceği kuracak modern özne olarak kurgulanır.

Üçüncü olarak, Genette'in hipertextualite modeli açısından değerlendirildiğinde, Coppée ve Hugo'nun çocukluk temalı metinleri Fikret'in şiirleri için hypotext işlevi görmektedir. Fikret'in şiirleri ise bu ön metinleri Türk modernleşmesi bağlamında dönüştüren hypertextlerdir. Ancak bu ilişki birebir bir metinsel aktarım değil; motif, söylem ve işlev düzeyinde gerçekleşen bir yeniden kodlama sürecidir. Hasta çocuk, yoksul çocuk, babalık duygusu, çocuk sevgisi, eğitim ve gelecek gibi motifler Fikret'te yeni bir anlam düzeni kazanır.

Dördüncü olarak, Bourdieu'nün edebî alan kuramı Fikret'in bu dönüşümü hangi sosyolojik zeminde gerçekleştirdiğini açıklamaktadır. Fikret'in Batı edebiyatıyla kurduğu ilişki, ona çağdaşTürk edebiyatında önemli bir kültürel sermaye sağlamıştır. Bu sermaye, çocukluk ve gençlik temalarının pedagojik ve ideolojik bir programa dönüştürülmesiyle sembolik sermaye niteliği kazanmıştır. Fikret, çocuk edebiyatını yalnızca estetik bir alan olarak değil, modern birey ve toplum tasarımının taşıyıcısı olarak değerlendirmiştir.

Beşinci olarak, Fikret'in çocukluk ve gençlik modeli Türk Dünyası'nda farklı biçimlerde yeniden anlamlandırılmıştır. Azerbaycan sahasında Abdulla Şaik, Abbas Sıhhat, Hüseyin Cavid ve Ehmed Cavad gibi şairlerde bu model eğitim, maarifçilik ve millî bilinçle birleşmiştir. Kazak edebiyatında Mağjan Jumabayev ve Sultanmaxmut Torayğırov gibi isimlerde gençlik, kolektif uyanış ve toplumsal ilerlemenin öznesi hâline gelmiştir. Kırgız ve Özbek çocuk şiirlerinde ise Fikret'in çalışma, öğrenme ve ahlaki yönlendirme vurgusu yerel değerler, doğa gözlemi ve toplumsal uyum fikriyle yeniden kurulmuştur. Bulgaristan Türk çocuk edebiyatında ise çocukluk, kimlik koruma ve toplumsal değerlerin taşıyıcısı şeklinde vücut bulmuştur.

Sonuç olarak Fikret'in özgün katkısı, Batı'dan aldığı çocukluk imgelerini Türk edebiyatına yalnızca aktarmasında değil; bu imgeleri yenilikçi tarzında, pedagojik ve toplumsal bir programa dönüştürmesinde aranmalıdır. O, Coppée'den toplumsal duyarlılığı, Hugo'dan çocuk sevgisi ve gelecek fikrini, Aydınlanmacı düşünceden ise eğitim ve ilerleme idealini devralmış; bunları Halûk ve Şermin etrafında özgün bir çocukluk ve gençlik modeline dönüştürmüştür. Bu model, Türk Dünyası'nda birebir tekrarlanmamış; her edebî alanın tarihsel, kültürel ve ideolojik ihtiyaçlarına göre yeniden kodlanmıştır. Bu nedenle Tevfik Fikret, Batı ile Türk Dünyası arasında yalnızca bir aracı değil; çocukluk söylemini dönüştüren, ona yeni işlevler kazandıran ve farklı edebî alanlarda yeniden üretilebilir bir model hâline getiren kurucu bir figür olarak değerlendirilmelidir.

References

Akgün, A. (2016). *Bulgaristan Türkleri çocuk edebiyatı*. Bengü Yayınları.

Akpınar, Y. (1994). *Azeri edebiyatı araştırmaları*. Dergâh Yayınları.

Ayan, E. (2020). "Kazakistan çocuk şiirleri". *Türk dünyasından çocuk şiirleri*. Sağlam, S. &Sakallı, E. (Ed.). Bengü Yayınları.

Bourdieu, P. (1993). *The Field of cultural production: Essays on art and literature*. Columbia University Press.

Calhoun, C. (2004). *Longfellow: A rediscovered life*. Beacon Press.

Coppée, F. (1891). *Oeuvres complètes de François Coppée: Poésies 1864-1887*. Paris: Alphonse Lemerre. https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=cnISHdb-No8C&oi=fnd&pg=PA458&dq=François+Coppée+Poésies+complètes+1887&ots=r_oHoHsa5i&sig=M1ftC90DTm2spxU8y5nO914IlGg

Coppée, F. (2012). *François Coppée -Poems-. The World's poetry archive.* https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=cnISHdb-No8C&oi=fnd&pg=PA458&dq=François+Coppée+Poésies+complètes+1887&ots=r_oHsagX5i&sig=M1ftC90DTm2spxU8y5nO914IlGg

Çetin, N. (2024). Tevfik Fikret'te ideal gençlik tasarımı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, S 27, 1-28.

Demiryürek, M. (2008). Halûk'a bir şiir daha… *Türkbilig Dergisi*, S.16, 40-46.

Enginün, İ. (2007). *Yeni Türk edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923).* Dergâh Yayınları.

Erol, A. (2020). Tevfik Fikret ve Abbas Sıhhat'in "Çocuk Edebiyatı" kapsamındaki şiirleri üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.49, 123-136.

Fikret, T. (1965). *Şermin*. Tevfik Fikret Derneği Yayınları. https://cpcumhuriyetortaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/63/05/742416/dosyalar/2024_04/19105915_sermintevfikfikret.pdf

Fikret, T. (2004). *Bütün şiirleri*. (Haz. Parlatır, İ. & Çetin, N.). Türk Dil Kurumu

Yayınları.

Fikret, T. (2009). *Rübâb-ı Şikeste*. Salkımsöğüt Yayınları.

Genette, G. (1997). *Palimpsests: Literature in the second degree* (C. Newman & C. Doubinsky, Trans.). University of Nebraska Press.

Hugo, V. (1856). *Les Contemplations*. Michel Lévy.

Hugo, V. (1877). *L'Art D'être Grand-Père*. Calmann Lévy.

Hugo, V. (1985*). Oeuvres complètes, poésies tome I, II, III, IV*, Bouquins Collection Dirigée par Guy Schoeller, Éditions Robert Laffont.

İsmailova, C. (2020). "Kırgızistan çocuk şiirleri". *Türk dünyasından çocuk şiirleri*. Sağlam, S. &Sakallı, E. (Ed.). Bengü Yayınları.

Kaplan. M. (1997). *Tevfik Fikret devir-şahsiyet- eser*. Dergâh Yayınları. 5.Baskı.

Lewis, B. (2000). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. Türk Tarih Kurumu. (Çev: Metin Kıratlı).

Longfellow, H. W. (2000). *Poems and other writings*. Library of America.

Öztürk Bayramoğlu, B. (2006). Fransa'da Türk edebiyatı üzerine yapılmış tezler ve "La Présence française dans les débuts de la modernité littéraire Turque" ["Modern Türk Edebiyatı'nın Başlangıcında Fransız Varlığı"] adlı doktora tezi üzerine. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, S. 7, 705 – 739. https://izlik.org/JA26JH47ZW

Parla, J. (2001). *Cumhuriyet'e devreden düşünce mirası: Tanzimat ve Meşrutiyet'in birikimi*. İletişim Yayınları.

Parlatır, İ. (2000). *Tevfik Fikret dil ve edebiyat yazıları*. Türk Dil Kurumu.

Parlatır, İ. (2006). *Servet-i Fünûn edebiyatı*. Akçağ Yayınları.

Solmaz, E. ve Tuğlacı, G. (2020). Özbekistan çocuk şiirleri. İçinde *Türk dünyasından çocuk şiirleri*. Sağlam, S. &Sakallı, E. (Ed.). Bengü Yayınları.

Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı – edebiyatın amacı ve işlevi-*Türk Dili Dergisi*. https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3_Mustafa%20Ruhi%20ŞİRİN%20_%20Edebiyat%20ve%20Çocuk%20Edebiyatı%20Edebiyatın%20Amacı%20ve%20İşlevi.pdf

Tanpınar, A.H. (2011). *Edebiyat üzerine makaleler*. Dergâh Yayınları.

Thompson, L. (1956). *Young longfellow*. California Üniversitesi Macmillan Company.

Törenek, M. (2015). Fikret- Halûk ilişkisi ve şiirine yansımaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi Tevfik Fikret Özel Sayısı*, S. 11, 1-12.

Yuva, G.M. (2011). *Modern Türk edebiyatının Fransız kaynakları*. İletişim Yayınları.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.